

**HALKIN BOŞ ZAMAN ETKİNLİKLERİNE KATILMALARINA ENGEL
OLAN FAKTÖRLERİN BELİRLENMESİ (ERZURUM İLİ ÖRNEĞİ)**

Fırat AKYÜZ

Yüksek Lisans Tezi

Beden Eğitimi ve Spor Anabilim Dalı

Doç. Dr. Hamdi Alper GÜNGÖRMÜŞ

2016

Her Hakkı Saklıdır.

T.C.
AĞRI İBRAHİM ÇEÇEN ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
BEDEN EĞİTİMİ VE SPOR ANABİLİM DALI

**HALKIN BOŞ ZAMAN ETKİNLİKLERİNE KATILMALARINA ENGEL
OLAN FAKTÖRLERİN BELİRLENMESİ (ERZURUM İLİ ÖRNEĞİ)**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Hazırlayan
Fırat AKYÜZ

TEZ YÖNETİCİSİ
Doç. Dr. Hamdi Alper GÜNGÖRMÜŞ

AĞRI-2016

...../..../20....

SOSYAL BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

Ağrı İbrahim Çeçen Üniversitesi Lisansüstü Eğitim-Öğretim ve Sınav Yönetmeliğine göre hazırlamış olduğum “Halkın Boş Zaman Etkinliklerine Katılmalarına Engel Olan Faktörlerin Belirlenmesi (Erzurum İli Örneği) ” adlı tezin tamamen kendi çalışmam olduğunu ve her alıntıya kaynak gösterdiğimi taahhüt eder, tezimin kağıt ve elektronik kopyalarının Ağrı İbrahim Çeçen Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü arşivlerinde aşağıda belirttiğim koşullarda saklanmasına izin verdiğimi onaylarım.

Lisansüstü Eğitim-Öğretim yönetmeliğinin ilgili maddeleri uyarınca gereğinin yapılmasını arz ederim.

- Tezimin 3 yıl süreyle erişime açılmasını istemiyorum. Bu sürenin sonunda uzatma için başvuruda bulunmadığım takdirde, tezimin tamamı her yerden erişime açılabilir.

Fırat AKYÜZ

TEZ KABUL TUTANAĞI

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

.....danışmanlığında, ... tarafından
hazırlanan bu çalışma/...../..... tarihinde aşağıdaki jüri tarafından.
..... Anabilim Dalı'nda tezi
olarak kabul edilmiştir.

Başkan : **İmza:**

Jüri Üyesi : **İmza:**

Jüri Üyesi : **İmza:**

Jüri Üyesi : **İmza:**

Jüri Üyesi : **İmza:**

Yukarıdaki imzalar adı geçen öğretim üyelerine aittir.

.... /...../.....

Prof. Dr. Kemal POLAT

Enstitü Müdürü

ÖNSÖZ

Bu çalışmanın konusunu, rekreasyonel etkinliklere katılımın önündeki engelleri tespit edebilmek ve halkı boş zaman etkinliklerine, doğru ve planlı bir şekilde yönlendirebilmek için boş zaman engellerin tespit edilmesidir. Son yıllarda kentleşmenin hızla gelişmesiyle birlikte insanlar üzerinde meydana gelen stres ve kaygıyı azaltmak, sağlıklı ve zinde bir bedene sahip bireyler yetiştirebilmek ve doğaya olan hassasiyetlerin arttırılmasını sağlamak için rekreasyonel etkinlikleri teşvik etmek ve bu etkinliklere katılımın önündeki engellerin hızla tespit edilip ortadan kaldırılması büyük bir öneme sahiptir.

Bu bağlamda, halkın rekreasyonel etkinliklere katılımlarına engel olan faktörlerin belirlenmesi amacıyla yapılan bu tezin rekreasyon, çevre ve insan ile ilgili yapılan ve yapılacak olan diğer çalışmalara yardımcı olacağı düşünülmektedir.

Çalışmama bilgi ve tecrübeleriyle değerli katkılarda bulunan, çalışmalarımın her aşamasında beni yönlendiren, eğiten ve yardımcı olan çok değerli danışman hocam sayın Doç. Dr. Hamdi Alper GÜNGÖRMÜŞ ve tezimi hazırlama sürecinde desteklerini esirgemeyen aileme teşekkürlerimi sunarım.

Fırat AKYÜZ

Ağrı-2016

ÖZET

HALKIN BOŞ ZAMAN ETKİNLİKLERİNE KATILIMLARINA ENGEL OLAN FAKTÖRLERİN BELİRLENMESİ (ERZURUM İLİ ÖRNEĞİ)

Akyüz, Fırat

Yüksek Lisans, Beden Eğitimi ve Spor Anabilim Dalı

Tez Danışmanı: Doç. Dr. Hamdi Alper GÜNGÖRMÜŞ

Ağustos-2016

Araştırmanın amacı, Erzurum ilinde yaşayan 236 erkek (%50,6) ve 230 (%49,4) kadın katılımcının rekreasyonel etkinliklere katılımlarındaki engel/kısıtlayıcı olan faktörlerin belirlenmesi ve bu faktörlerin çeşitli değişkenlere göre (yaş, cinsiyet, medeni durum, çocuk sayısı, eğitim seviyesi, refah seviyesi, haftalık boş zaman süreleri ve boş zamanlarını değerlendirmede güçlük çekme durumları) karşılaştırılmasıdır.

Çalışmada kullanılan veri toplama aracı 3 bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde, katılımcıların demografik bilgilerini tanımlamaya yönelik sorulara, ikinci bölümde boş zaman davranışlarını belirlemeye yönelik sorulara yer verilmiş ve üçüncü bölümde ise Alexandris ve Carrol (1997) tarafından geliştirilen ve Türk toplumu için geçerlik ve güvenilirlik çalışması Karaküçük ve Gürbüz (2006) tarafından yapılan “Boş Zaman Engelleri Ölçeği” kullanılmıştır.

Ölçek, bireylerin boş zaman aktivitelerine katılımlarında engel/kısıtlayıcı olan nedenleri belirlemeyi amaçlayan (a) tesis/hizmet & ulaşım (8 madde), (b) sosyal ortam & bilgi eksikliği (5 madde), (c) birey psikolojisi (4 madde), (d) arkadaş eksikliği (3 madde), (e) zaman (4 madde) ve (f) ilgi eksikliği (3 madde) gibi 6 alt boyuttan ve 27 maddeden oluşmaktadır. Ölçekte yer alan maddeler “Kesinlikle Önemsiz (1)” ve “Önemsiz (2)”, “Önemli (3)”, ve “Çok Önemli (4)” şeklinde 4’lü likert tipi ölçek üzerinde değerlendirilmektedir.

Ölçeği güvenirliğini test etmek için hesaplanan Cronbach Alfa iç tutarlılık katsayısı alt boyutlar için 0,647 (zaman) ile 0,773 (sosyal ortam/bilgi eksikliği) arasında değiştiği bulunmuştur. Toplam ölçeğin Cronbach Alpha iç tutarlılık katsayısı 0,843 çıkmıştır.

Araştırmada kullanılan ölçeğin 6 alt boyutunda katılımcıların, cinsiyet ve medeni hale göre farklılığı test etmek için yapılan independentsamples t-test analizi sonuçlarına göre; cinsiyete göre “birey psikolojisi”, “sosyal ortam/bilgi eksikliği”, “tesisler/hizmet ulaşım” ve “arkadaş eksikliği” alt boyutlarında, medeni hale göre ise, “birey psikolojisi”, “tesisler/hizmet ulaşım” ve “zaman” alt boyutlarında anlamlı farklılıklar olduğu tespit edilmiştir. Ayrıca, yapılan ANOVA sonuçlarına göre ise yaş, çocuk sayısı, eğitim seviyesi, refah seviyesi ve haftalık boş zaman sürelerine göre çeşitli alt boyutlarda anlamlı farklılıklar olduğu tespit edilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Boş zaman, Rekreasyon, Kısıtlayıcı, Erzurum Halkı.

ABSTRACT

DETERMINING THE FACTORS THAT HINDER PUBLIC FROM PARTICIPATING LEISURE TIME ACTIVITIES (EXAMPLE OF THE CITY OF ERZURUM)

Akyüz, Fırat

Master of Arts Thesis, Physical Education and Sport Department

Advisor: Doç. Dr. Hamdi Alper GÜNGÖRMÜŞ

August -2016

The aim of this study are to determine the factors which are constraints in active participation in recreational activities of 236 (50,6%) male and 230 (49,4%) female participants who live in the city of Erzurum and to compare these factors according to some variables (age, gender, marital status, educational level, wealth level, weekly leisure time duration and situation of having problem of spending free time).

Data collection tools constraints of 3 parts. In the first part, a questionnaire directed to describing the demographic information of the attendees, in the second, a questionnaire for determining the leisure time behaviours were used and in the third, “Leisure Constraints Scale”, which was developed by Alexandris and Carroll (1997) and was conducted in the study of the validity and reliability for Turkish Society by Karaküçük and Gürbüz (2006) was used.

The scale is consisted of 27 articles and 6 sub dimensions like (a) facility/service & transportation (article 8), (b) social environment & lack of information (article 5), (c) individual’s psychology (article 4), (d) lack of friend (article 3), (e) time (article 4) and (f) lack of interest (article 3) to define the reasons for constraints preventing individuals from participating in leisure time activities. Articles in the scale “Definitely Important (1)” and “Unimportant (3)”, “Important (3)”, and “Very Important (4)” are evaluated with quartet likert type scale. Cronbach Alfa, which was calculated to test the reliability of the scale, gave us the result of coefficient of internal consistency changing between 0,647 (time) and 0,773 (social environment/lack of information) for sub dimensions.

According to the independent samples t-test analyse results which was applied to test the differences of the participants depending on the marital status and gender in 6 sub dimensions of the scale used in the study: it was detected that there are significant differences in “individual’s psychology”, “social environment & lack of information”, “facility/service & transportation”, “lack of friend” according to gender and there are significant differences in “individual’s psychology”, “facility/service & transportation”, “time” according to marital status. Also, according to ANOVA results, it has been found that there are significant differences in some sub dimensions according to age, gender, the number of children, educational level, wealth level and weekly leisure time durations.

Key Words: Leisure time, recreation, constraints, people in Erzurum

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ.....	i
ÖZET.....	ii
ABSTRACT	iii
İÇİNDEKİLER LİSTESİ.....	iv
TABLolar LİSTESİ.....	vi

BÖLÜM I

GİRİŞ	1
1.1. Problem	1
1.2. Araştırmanın Amacı	2
1.3. Araştırmanın Önemi.....	2
1.4. Araştırmanın Varsayımları.....	3
1.5. Araştırmanın Sınırlılıkları	3

BÖLÜM II

KAVRAMSAL ÇERÇEVE.....	4
2.1. Zaman Kavramı	4
2.2. Boş Zaman Kavramı.....	7
2.3. Rekreasyon Kavramı	11
2.3.1. Rekreasyonun Özellikleri.....	13
2.3.2. Rekreasyonun Sınıflandırılması.....	14
2.3.3. Rekreasyon İhtiyacı.....	15
2.3.3.1. Rekreasyona Duyulan İhtiyaç Nedenleri	16
2.4. Rekreasyonel Faaliyetlere Katılımı Engelleyen Faktörler ve Yapılan Bazı Araştırmalar	19
2.5. Erzurum’da Bulunan Boş Zaman Kaynakları.....	23
2.5.1. Kış Turizmi	23
2.5.2. Kültür ve Kreatif Turizm	26
2.5.3. Termal Turizm	31
2.5.4. Eko-Agrove Aktif Turizm.....	33
2.5.5. Doğa Sporları	36

BÖLÜM III

MATERYAL VE YÖNTEM.....	39
-------------------------	----

3.1 Araştırma Yöntemi	39
3.2. Katılımcıların Demografik Özellikleri	40
3.3. Katılımcıların Boş Zaman İmkânları ve Rekreatif Eğilimlerine İlişkin Bilgiler	42

BÖLÜM IV

TARTIŞMA VE SONUÇ.....	56
KAYNAKÇA	65

TABLÖLAR LİSTESİ

Sayfa

Tablo 1. Boş Zaman Engelleri Ölçeğinde Yer Alan Maddelerin İç Tutarlılık Katsayıları	40
Tablo 2. Katılımcılara Ait Kişisel Bilgilerin Dağılımı	41
Tablo 3. Katılımcıların Yaşamlarını Geçirdiği Alanlara İlişkin Dağılımları	42
Tablo 4. Katılımcıların Haftalık Boş Zaman Sürelerine İlişkin Dağılımları	42
Tablo 5. Katılımcıların Boş Zamanları Değerlendirmede Güçlük Çekme Türlerine İlişkin Dağılımları	42
Tablo 6. Katılımcıların Boş Zamanlarını Nasıl Değerlendirdiklerine İlişkin Dağılımları	43
Tablo 7. Katılımcıların İlin Rekreasyonel Alanlarının Yeterliliğine İlişkin Görüşlerinin Dağılımları	43
Tablo 8. Katılımcıların Spor Tesislerine Üyelik Durumlarına İlişkin Dağılımları	43
Tablo 9. Katılımcıların Cinsiyetlerine Göre t-Testi Sonuçları	44
Tablo 10. Katılımcıların Medeni Durumlarına Göre t-Testi Sonuçları	44
Tablo 11. Katılımcıların Yaş Kategorilerine Göre ANOVA Sonuçları	45
Tablo 12. Katılımcıların Çocuk Sayısı Değişkenine Göre ANOVA Sonuçları	47
Tablo 13. Katılımcıların Eğitim Seviyesi Değişkenine Göre ANOVA Sonuçları	49
Tablo 14. Katılımcıların Refah Seviyesi Değişkenine Göre ANOVA Sonuçları	52
Tablo 15. Katılımcıların Haftalık Boş Zaman Süresi Değişkenine Göre ANOVA Sonuçları	54
Tablo 16. Katılımcıların Boş Zamanları Değerlendirirken Güçlük Çekme Durumu Değişkenine Göre ANOVA Sonuçları	55

BÖLÜM I

GİRİŞ

Bu bölümde problem durumu, araştırmanın amacı, araştırmanın önemi, varsayımları, sınırlılıklar ve tanımlar alt başlıkları yer almaktadır.

1.1. Problem

Endüstrileşme ve teknolojik gelişmeler bir yandan iş performansını geliştirirken öte yandan iste tatminsizlik, bıkkınlık ve uyumsuzluğu da beraberinde getirmektedir. Günümüzde insan, sanayi devrimi ile başlayan ve her alana yayılan hızlı bir değişimin, toplumsal ve ruhsal düzeyde meydana getirdiği bunalımların, köklü bir rahatsızlığa dönüştüğü bir alanda yaşamaktadır. Bu hızlı teknolojik değişim, toplumsal kurumlarda, örgütlenme biçimlerinde, kültürel yapıda ve bunla birlikte diğer sistemlerinde de temel dönüşümlere yol açmaktadır. Ancak bu dönüşümlere paralel olarak insanın doğa, diğer insanlar, çalışma hayatı ve toplumla ilişkilerinde gözlenen bunalımlar ve mutsuzluk hali giderek artış göstermektedir (Astrand, 1988).

Yirminci yüzyılın sonlarına doğru, artık doğayı ve doğanın ayrılmaz bir parçası olan insanı, hatta tüm yaşamı tehdit eden birçok olumsuz faktör nedeniyle, günümüz insanının toplumsal ve fiziksel çevre koşulları ile denge durumu bozulmaya başlamış, sağlıklı ve mutlu olabilmesi güçleşmiştir. Bununla başa çıkabilmek için insanlar sessizliğe ve doğaya yakın bir rekreasyona ihtiyaç duymuşlardır. Kentsel alanlarda yaşayan insanların, kent yaşamının monotonluğu ve bunalımından kaçma isteği, turizm ve rekreasyon faaliyetlerini etkileyen önemli nedenlerden birisidir (Sağcan, 1986).

Bu hızlı sanayi ve kent yaşamında günümüz insanının: doğa ile tüm ilişkileri koparılmıştır. Hızlı teknolojik gelişmeler, dev ölçekteki üretim mekanizması ve aşırı kentleşmenin getirdiği olumsuzluklar bireylerin fiziksel ve toplumsal çevre ilişkilerine uyum sağlamakta zorlanmalarına ve giderek kronik bir yabancılaşma sürecini yaşamalarına sebep olmaktadır. Kentlerde yoğunlaşan çevre sorunlarıyla birlikte zorlaşan yaşam şartlarıyla da mücadele içinde olan günümüz insanı; bedensel, psikolojik ve sosyal sorunlarıyla bir arada yaşamak zorunda kalmaktadır. insanda ve

onun yaşadığı çevrede oluşan bu negatif değişim, çağımız insanının rekreasyon ihtiyacının büyük ölçüde artmasına yol açmaktadır (Özkan, 1992).

Kentlerde görülen hava kirliliği, trafik sorunları, doğal alanların hızla tahrip ve yok edilmesi, kontrolsüz nüfus artışıyla gelişimi şekillenen kentsel alanların olumsuz özellikleri insanların serbest zamanlarını geçirebilecekleri, sosyal, kültürel ve fizyolojik açıdan çeşitli amaçlarla yararlanabilecekleri ortamlara gereksinim duymalarına neden olmaktadır. Bu gereksinimleri karşılamaya yönelik kent mekanlarının oluşturulmasında rekreasyonel eğilim ve isteklerin belirlenmesi önemli bir etkiye sahiptir. Rekreasyonel eğilim ve talepleri etkileyen en önemli etmenlerden birinin ise kullanıcıların sosyo-ekonomik yapılarına bağlı değişkenler olduğu da bilinmektedir. Kullanıcıların tutumları, algılama ve tercihlerini etkileyen faktörlerin neler olduğunun bilinmesi rekreasyon kalitesinin sağlanması açısından önemli bir koşuldur (Darwart ve ark.,2004).

Bu bilgiler ışığında çalışmanın amacı, Erzurum ilinde yaşayan bireylerin rekreasyonel etkinliklere katılımlarındaki engel/kısıtlayıcı olan faktörlerin belirlenmesi ve bu faktörlerin çeşitli değişkenlere göre (yaş, cinsiyet, medeni durum, çocuk sayısı, eğitim seviyesi, refah seviyesi, haftalık boş zaman süreleri ve boş zamanlarını değerlendirmede güçlük çekme durumları) karşılaştırılmasıdır.

1.2. Araştırmanın Amacı

Araştırmanın amacı, Erzurum ilinde yaşayan 236 erkek (%50,6) ve 230 (%49,4) kadın katılımcının rekreasyonel etkinliklere katılımlarındaki engel/kısıtlayıcı olan faktörlerin belirlenmesi ve bu faktörlerin çeşitli değişkenlere göre (yaş, cinsiyet, medeni durum, çocuk sayısı, eğitim seviyesi, refah seviyesi, haftalık boş zaman süreleri ve boş zamanlarını değerlendirmede güçlük çekme durumları) karşılaştırılmasıdır.

1.3. Araştırmanın Önemi

Erzurum ilinde yaşayan bireylerin rekreasyonel etkinliklere katılımlarındaki engel/kısıtlayıcı olan faktörlerin belirlenmesi ve bu faktörlerin çeşitli değişkenlere göre (yaş, cinsiyet, medeni durum, çocuk sayısı, eğitim seviyesi, refah seviyesi, haftalık boş zaman süreleri ve boş zamanlarını değerlendirmede güçlük çekme durumları) araştırmak ve bu sorunlara çözüm yolu önermektir.

1.4. Araştırmanın Varsayımları

1. Seçilen örneklem grubunun evreni temsil ettiği kabul edilmektedir.
2. Araştırmaya katılanların cevaplarının doğru ya da gerçek olduğu kabul edilmektedir.
3. Anketleri uygulayan araştırmacının, anket sonuçlarını objektif olarak yansıttığı kabul edilmektedir.
4. Araştırma konusu ile ilgili ulaşılabilen kaynaklardan elde edilen bilgilerin objektifliği yansıttığı varsayılacaktır.

1.5. Araştırmanın Sınırlılıkları

1. Araştırma, konu ile ilgili ulaşılabilen kaynaklarla ve literatür taraması sonucu elde edilen bilgiler ile sınırlıdır.

BÖLÜM II

KAVRAMSAL ÇERÇEVE

2.1. Zaman Kavramı

Literatüre bakıldığında, toplumdan topluma, kültürden kültüre hatta bireyden bireye farklılık gösteren zaman kavramının birçok araştırmacı tarafından yaptığı farklı tanımlara rastlamak mümkün(Addington, 1993; Püsküllüoğlu, 2004; TDK, 2005) olsa da; üzerinde fikir birliğine varılmış tek bir zaman tanımının var olduğunu söylemek oldukça güçtür (Güngörmüş, 2007). Nedenine bakılacak olursa; değişik ortamlarda ve değişik varlıklara göre zamanın anlamı farklı olabilmektedir (Özgen ve Doğan, 1997). Zaman kavramının tek bir tanımının olmamasına bu kavramın çok zengin manalar içermesi neden olarak gösterilebilir (Güngörmüş, 2007).

Adair ve Adair; zamanın değişiminin yer aldığı bir boyut olduğunu, değişme hızı ve oranını, son derece çeşitli ölçülerde oluştuğunu (dağların oluşması milyonlarca yıl sürerken insanlar, yarım yüzyıldan biraz daha uzun bir süre içinde doğar, büyür ve ölür) ve bu nedenle bireyler zamanı ve değişimi kendi yaşam sürecimi ölçüleri içerisinde değerlendirmeyi yeğlediğini ifade etmektedir (Adair ve Adair, 1999).

Şöyle ki; zaman kavramı, belli bir toplumsal çevreyi oluşturan insanların, sürekli değişimler arasında kurdukları bağlantıları içermekle kalmayıp, aynı şekilde belli bir olayın geçiş süresine göre, olaydan “önce” ve “sonra” olanı ve olacak olanı kapsamaktadır (Elias, 2000).

Benzer tanımlara bakıldığında, Sabuncuoğlu ve Paşa (1992) zamanı, bir iş veya oluşun geçtiği, geçeceği veya geçmekte olduğu süre, vakit; meydana gelen olayları sıralamaya yarayan başsız ve sonsuz mücerret, soyut kavram olarak tanımlanırken; Türk Dil Kurumu (2005) ise, olayların ardışıklığını görerek aklımızla yarattığımız ve olayların bundan sonrada içinde olup gideceklerini düşündüğümüz başı ve sonu olmayan soyut kavram olduğunu belirtmiştir.

Zaman kavramının tek bir tanımının olmaması ya da çok farklı tanımlarının olmasındaki temel nedenlerden birisi de; kavramının bünyesinde birçok özelliği taşıyor olmasıdır. Bu açıdan bakıldığında, zamanı özellikleri şöyle sıralanabilir (Can, 1994).

- Diğer kaynaklar gibi kullanılır, ondan yararlanır,

- Ender bulunan bir kaynaktır ve telafisi mümkün olmadığı için çok kıymetlidir,
- Herkes, her gün eşit zamana sahiptir,
- Harcanan zamanın yerine yenisi konmaz, geriye döndürülemez,
- Satın alınmaz, para gibi biriktirilmez, hammadde gibi depolanıp istendiğinde kullanılamaz, üretilemez,
- Çoğaltılamaz, uzatılamaz, durdurulup istendiğinde yeniden başlatılamaz,
- Kaybedilen bir an yeniden kazanılamaz, kullanılsa da tükenmeye devam eder, akan zaman geri çevrilemez,
- Ödünç alınamaz, kiralanamaz,
- Henüz yerini alabilecek bir mal bulunamamıştır yani eşsiz bir kaynaktır.

Günlük hayatta karşılaşılan ve peş peşe meydana gelen bütün olaylar insanı “zaman” denilen soyut bir kavramı düşünmeye yönlendirir. Çünkü çok değerli olan bu kavram içinde, olaylar sıralanır, yaşanır ve değerlendirilir. Zaman kavramını dışarıda bırakırsak meydana gelen hiçbir olgu ve olay olamaz (Tunçel, 1999).

Yaşadığımız son zamanlarda, yokluğundan en çok şikâyet edilen konuların başında zaman ve para gelmektedir (Yılmaz ve Aslan, 2002).Paranın bulunabilir ya da kazanılmasında bir engel olmamasına karşın, geçen zamanın geriye döndürmek mümkün değildir. Bu nedenle, zaman verimli bir biçimde kullanılmalıdır (Akatay, 2003).

Zaman, hayattır ve zamanı boşa harcamak, hayatı boşa harcamak anlamını taşımaktadır (Baltaş ve Baltaş, 2005). Zamanı, harcanan para gibi görmek gerekmektedir (Lakein, 1997). Bir başka deyişle “zamanı kontrol edememek, hayatı kontrol edememektir”(Sabuncuoğlu ve Tüz, 2001).Geri döndürülmesi ve yerinin doldurulması imkânsızdır (Can, 1994). Bu yüzden, zamanı hem dolu dolu hem de doya doya yaşamak amaçlanmalıdır. Çünkü yaşanan her dakika bir servettir (Sabuncuoğlu ve Paşa, 1992). Zaman elimizdeki en değerli kaynaktır (Jones, 2000).

(Adair ve Adair, 1999) zamanın önemini; “zaman, ender bulunan bir kaynaktır. Harcanan zamanın yerine yenisi konamaz, geriye de döndürülemez. Bizler için zaman kazanmayı ve bunu nasıl akıllıca kullanabileceğimizi öğrenmekten daha önemli bir şey düşünemiyorum” sözleriyle vurgulamaktadır. Eren (2001) ise, “zaman tasarruf edilemeyen, ödünç alınamayan, kiralanamayan, satın alınamayan, çoğaltılamayan,

sadece kullanılan soyut bir kavramdır. Ayrıca, her hizmet ve her iş zaman kullanmayı gerektirir. Zamanın yerini alınacak bir mal bulunamamıştır. Durdurmak mümkün değildir, sürekli olarak akar ve yitirilir. Düünden bugüne gelen ve yarına giden, sürekli, geri dönmeyen tek yönlü akıştır” sözleriyle zamanın önemine değinmiştir. Bu yüzden, zamanın iyi kullanımı günümüz insanı için kaçınılmaz bir gerekliliktir (Karaküçük ve Ekenci, 1995).

Bu bakımdan, zamanı verimli kullanabilen bir insan, yaşam kalitesini yükseltir ve diğer kaynaklarda olduğu gibi kendisi ve amaçları içinde zamanı etkili bir biçimde değerlendirebilir veya harcayabilir (Mackenzie, 1985; Zorba, 2001; Dinç, 2005).

Zamanı iyi kullanabilmek, insanın kendisine, çalışma hayatına, sosyal hayatına, dinlenme ve eğlencesine, biyolojik ve fizyolojik ihtiyaçların karşılanmasına ayırdığı zaman birimleri arasında dengeyi iyi kurabilmesine bağlıdır. Zamanı yanlış ve verimsiz kullanımından ortaya çıkan hastalıklar, kişiyi ve bütün toplumu etkilemektedir. Bu ise, bedeni hastalıklardan bile daha tehlikeli olabilmektedir (Karaküçük, 2005).

Zamanı iyi kullanamama, bireyleri olumsuz yönde etkilemektedir. Smith, zamanını kullanamayan bireyin, yaşam dengesinin bozulduğunu, asıl yapması gereken işlere daha az zaman ayırdığını ifade etmekte ve bireylerin zamana yaklaşımı ve kullanma biçiminin, başarının ya da başarısızlığın arasındaki ibreyi belirleyeceğini, sağlıklı ya da gergin, depresif olmaya sebebiyet vereceğini (Smith, 1998) vurgulamaktadır. Aslında zaman azlığından şikâyet edenlerin, önemli bir çoğunluğu zamanlarını nasıl kullanacaklarını bilmeyenlerdir (Çakmaklı, 2002).

Zamanı verimli kullanamayan bireyler, Rastegary ve Landy’nin (1993), “bireyin zorunluluklarına yetemeyecek derecede az olan zamanla karşılaşması” şeklinde ifade ettikleri zaman baskısıyla karşı karşıya kalmaktadırlar.

Özetle, en değerli varlığımız olan zaman; bizim için her şeye değer ve bilgece kullanılmalıdır. Zamanın iyi kullanımı özellikle günümüzde yaşayan insanlar için kaçınılmaz bir gerekliliktir. Zamanın iyi kullanılması günlük yaşantımızda bir denge sağlamamıza veya dengesizliğin nedenlerini tespit edebilmemize yardımcı olur. Zamanı kullanmanın farkında olmak, çalışma biçimini sürekli geliştirmenin yoludur. Böylece, zamanı iyi kullanan bir insan, yaşam kalitesini arttırır ve diğer kaynaklar gibi kendisi ve amaçları için zamanı etkili bir biçimde değerlendirir veya harcayabilir (Güngörmüş, 2007).

İnsanlar zamanı psikolojik yönden farklı olarak algırlarlar. Olayların birbiriyle zincirlemesi, geçmiş anıların etkisi ve geleceğe yönelik arzu ve istekler saatle ölçülen gerçek zamanın insan tarafından daha kısa veya daha uzun olarak algılanmasına yol açar. İnsan zamana bağlı olarak yaşar; ancak herkes bu zaman sürelerini birbirinden farklı algılar. Dersini iyice öğretmek isteyen öğretmen için ders saati kısa gelir. Aynı ders saati, dersten sonra oyunu düşünen bir öğrenci için oldukça uzun gelebilir (Abadan, 1961).

Zamanı etkili ve verimli kullanabilme öncelikle bir eğitim işidir. Dolayısıyla da okulların ve ailenin üzerinde olan bir sorumluluktur. Zamanın yanlış ve verimsiz kullanımından ortaya çıkan hastalıklar, kişiyi ve bütün toplumu etkilemektedir. Bu ise; bedeni hastalıklardan bile daha tehlikeli olabilmektedir. Zamanı iyi kullanabilmek, insanın kendisine, çalışma hayatına, sosyal hayatına, dinlenme ve eğlenmesine, biyolojik ve fizyolojik ihtiyaçlarının karşılanmasına ayırdığı zaman birimleri arasında dengeyi iyi kurabilmesine bağlıdır. Zamanı iyi kullanmak için, öncelikle kişinin kendisini iyi tanıması gereklidir. Yani, ne yapacağını, hedeflerinin, amaçlarının neler olduğunu bu açmaların yaşama ve işe yönelik boyutlarının neler olabileceğini iyi kavramalıdır. Neyi yapıp yapmayacağını sınırlarını iyi çizmelidir (Karaküçük, 2005).

2.2. Boş Zaman Kavramı

Boş zaman kelimesi en basit anlamda bireyin özgürce, dilediği gibi harcayabileceği zaman dilimini ifade eder. Boş zaman engellerden/zorunluluktan kurtulmak, seçme hakkına sahip olmak, işten artan zaman veya yapılması zorunlu bazı sosyal davranışlardan artan zaman olarak tanımlanabilir (Gürbüz, 2006).

Sanayi devriminin gerçekleşmeye başlamasından sonra çalışma hayatında önemli değişiklikler meydana gelmiştir. Günlük çalışma süresi azalarak sekiz saate haftalık çalışma süresi ise kırk saate gerilemiştir. Bunun neticesinde insanların kendilerine ayırdıkları zaman miktarında büyük bir artış meydana getirmiştir. İleri teknolojinin sonucu olarak boş zaman artışı, beraberinde kültürel, ekonomik, psikolojik bir takım sorunları da getirmiştir. İşte boş zaman bireyin hayatında yaşamak veya biyolojik olarak devam ettirmek için kazanç sağladığı süre dışındaki zamandır (Mirzeoğlu, 2003).

Boş zaman kavramı, genellikle işten arta kalan zaman olarak tanımlanmaktadır. Bu yüzden boş zaman olgusunun ilk ortaya çıkışı, insanların yerleşik düzene geçip düzenli bir iş hayatlarına sahip olmalarına dayandırılmaktadır (Bull, Hoose ve Wheet, 2003).

Nadirova boş zamanı “iş” karşısı bir kavram olarak tanımlamaktadır. Yani işte çalışmak birey için her zaman bir ödöl değildir ve bireyin kendi potansiyelinin farkına varmasına izin vermez. Buna karşın boş zaman bireye özgürlük ve kontrol hissi verir ve bireyin bu boşluğu doldurmasına yardımcı olur (Nadirova, 2005).

Torkildsen, yaşamın pratik ihtiyaçlarını yerine getirdikten sonra geriye kalan zaman dilimi olarak tanımlanmaktadır (Torkildsen, 2005). Arslantürk ve Amman’a (1999) göre boş zaman; yemek, uyku ve cinsel ihtiyaçların karşılanması gibi fizyolojik, ev içinde yapılması zorunlu bazı işler gibi ailevi, iş hayatı gibi mesleki faaliyetlerin dışında kalan, tamamen ferdin tercihinine bağılı olarak tek başına ya da grup halinde özgürce yapılan faaliyetlere ayrılan zaman olarak tanımlanabilir. Yetim ise boş zamanı, “tamamıyla isteğe bağılı bir uğraşı bütünlüğünü dile getirir. Bu uğraşı dinlenme, rahatlama, bilgi ve deneyimlerini arttırma, psikolojik ve fizyolojik zevklerinde doyumunu gerçekleştirme, toplumsal hizmet katkısında bulunarak ahlaki inancın gereğini yerine getirme, yaratıcı yeteneklerini geliştirme biçiminde ve tüm bu faaliyetlerde herhangi bir çıkar amacı gütmemek üzere gerçekleştirilen uğraşlar” (Yetim, 2005) şeklinde tanımlamıştır.

İnsanlar, genel olarak hayatlarını devam ettirebilmek, daha iyi koşullarda yaşamak, statü sahibi olmak, toplum içinde üretken konumda bulunmak için çalışmaya gereksinim duymaktadırlar. İnsanların yaşantıları adına daha iyiye yol almaları içinse, toplam zamanlarından önce kendi özel zamanlarını, diğeri bir deyişle, “boş zamanlarını” olumlu yönde kullanmaları gerekmektedir (Özdemir, 2006).

Boş zaman, her türlü kaynakta olduğu gibi, nüfus içinde eşitsiz olarak dağılım göstermektedir. Yaş kategorisine göre özellikle üretime aktif olarak katılan nüfus ile katılmayanlar açısından önemli bir farklılık vardır. Gençlerin, özellikle okul sistemi içinde yer alan gençlerin daha fazla zamanı mevcuttur. Çalışan nüfusun, çalışma yaşamından kaynaklanan zorunluluklar nedeni ile daha az boş zaman diliminin fazla olduğu kabul edilmektedir. Bireyin evli olup olmaması da boş zaman diliminde farklılıklar yaratmaktadır. Evli ve özellikle çocuk sahibi olanların, boş zaman dilimi, zorunlu zaman diliminin artması sonucunda, azalmaktadır. İnsanların okullaşma düzeyi

ile boş zaman miktarı kıyaslandığında, arada doğrusal bir ilişki olduğu saptanmaktadır. Eğitim yolu ile elde edilen meslekler, özellikle profesyonel değerlendirmeler içinde kalan meslekler, çalışma saatini uzatmaktadır. İş mekânı dışına taşan uğraşlar “boş zaman” dilimi üzerinde olumsuz etki yapmaktadır. Buna karşın eğitim düzeyi yükseldikçe, boş zaman konusu üzerinde insanların daha özenli ve titiz davrandıkları görülmektedir (Aslan, 2005).

Pek çok insan için boş zaman henüz az kullanılan bir araçtır. Buna karşılık, çalışma günlerinin azaldığı ve tatillerin uzadığı ülkelerde boş zaman bir lütf değil bir hak olarak görülmektedir. Ancak insanlar boş zamanın kendilerine sağladığı olanakları bilmeli ve olanaklardan en iyi biçimde faydalanmalılar. Değerlendirilmeyen boş zaman ardı sıra kültürsüzlüğü de getirir (Kılbaş-Köktaş, 2004).

Boş zamanların ve boş zamanları değerlendirmenin önemi, bireylerin dinlenme ve eğlenme gereksinimlerini karşılama ve onların yaşamla olan bağlarını güçlendirerek, mutlu insanlar olmalarını sağlamasıdır (Kaya, 2003).

Aynı zamanda bireyin kendi isteği ile seçeceği bir faaliyetle uğraşacağı zaman olarak, yani kişinin kesin olarak bağımsız ve özgür olduğu iş hayatının dışındaki zaman olarak da tanımlamıştır (Shinn, 2004).

Bu yüzyıl boyunca yerel parklar, eğlence merkezleri, sinemalar ve gösteri sporlarındaki gelişmeler, boş zaman değerlendirme alışkanlıklarının yenilenmesini sağlamıştır. Günümüzde teknoloji, birçok boş zaman aktivitesinde devrim yaratmıştır (Güngörmüş, 2007).

Boş zamanın birtakım fonksiyonları bulunmaktadır. Bunlar:

- **Dinlenme Fonksiyonu**

Özellikle çalışma hayatında bedensel olarak tüketici bir ortam içinde olmayan pek çok kişi için artık dinlenmek, “sırtüstü yatmak ve hiçbir şey yapmamak” anlamını taşımamaktadır. İş dışı zamanlarda, bedensel ya da zihinsel olarak zorlu birtakım uğraşlarla dinlenme yolunu seçen insanların sayısı hiçte az değildir. Çağdaş dünyanın her geçen gün yenilerini keşfettiği “boş zaman uğraşları/hobiler” bunun en belirgin göstergesidir (Kropoktin, 1997). Karaküçük; dinlenme fonksiyonunun, boş zamanı en fazla karakterize eden ve farklı algılamalarla, çalışma hayatı boyunca değerlendirilen temel bir fonksiyon (Karaküçük, 2005)olduğunu ifade etmektedir.

Scott (1993), “alışma zamanı berrak düşünmeyi ve etkili çalışmayı ifade eder. Dinlenme zamanı, akülerimizin yeniden dolmasını ve gücümüzün yenilenmesini sağlar. alışmak mecburiyetinde olduğumuz günlerde muntazam, yüksek verimli sabahlar istiyorsanız, kendinize devamlı bir miktar dinlenme zamanı ayırınız. Tam olarak verimli zaman, toplam dinlenme zamanına bağlıdır” şeklinde boş zamanlarda dinlenme fonksiyonunun önemini vurgulamaktadır.

- **Eğlenme Fonksiyonu**

Günümüzde insanlar, ne kadar boş zaman etkinliğine katılırsa o kadar başarılı sayılmakta ve statüsü artmaktadır. Eğlenceye verilen önem günlük yaşamda da görülmektedir (Tezcan, 1993).Bireyler artık birçok spor ve eğlence aktivitelerinde yoğun olarak yer almakta, spora ve eğlenceye olan bu ilgi 20. yüzyılın başlarında giderek artmakta olan bir akımın etkisiyle; sağlıklarına, duygusal, fiziksel ve psikolojik ruh hallerine verdikleri önemde artmıştır ve artmaya da devam etmektedir (Karaküçük ve Ekenci, 1995).

Eğlence, neşeli ve hoşça vakit geçirme sürecidir. Rekreasyon ve animasyonun temel amaçlarından biridir. Eğlence insanların farklı yapılarına ve ihtiyaçlarına yönelik olarak farklı şekillerde algılanabilir. Örneğin; gençlere çok hoş gelen müzikler, üçüncü yas grubu için gürültü niteliği taşıyabilmektedir (Hazar, 2003). Eğlence, insanın hayattan zevk almasını, yaşantısına farklılıklar getirmesini sağlar. Bu açıdan bakıldığında, bireyler çok farklı şekillerde eğlenmektedirler. Bazıları zevk aldıkları ortamlara gider, bazıları arkadaşlarıyla hoşça vakit geçirmeyi tercih edebilir. Televizyon izleyerek eğlenenlerde oldukça fazladır. Yemek yeme, yaşamak gibi eğlenmek de insanların bir ihtiyacıdır (Howe, 2002).

- **Gelişim Fonksiyonu**

Gelişim fonksiyonu, insan düşüncesini, günlük eylemlerin otomatizminden kurtaran, daha geniş sosyal katılıma zemin hazırlayan, insanın kişiliğini geliştirmesine ve göstermesine eğilimli, aynı zamanda çıkarıcı olmayan faaliyetleri içerdii (Karaküçük, 2005) gözlenmektedir. Bu fonksiyon, boş zamanda bilgi almak ya da vermek, bir kültürü geliştirmek ihtiyacının ağır bastığı uğraşlar olarak karşımıza çıkmaktadır. Aniden ortaya çıkan ya da örgütlenmiş gönüllü sosyal faaliyetlere katılma ihtiyacının ağır bastığı etkinliklerdir (Koçer, 1977).Bu tür faaliyetler, bireylerin

bedensel ve ruhsal yorgunluklarını gidererek; onlara fiziksel ve ruhsal olarak yaratıcı bir güç kazandırmaktadır(Sağcan, 1986).

2.3. Rekreasyon Kavramı

Tarih boyunca çalışma zamanı insanoğlunu yıpratırken çalışma dışı zamanı ise insanın kendisi için bir şeyler yapması yenilenmesine onun güç tazelemesine ve hayata yeniden başlamasına imkân vermiştir. Bu nedenle insanlar çalışma zamanına verdikleri önemin dışında çalışma dışı zamanına da yani boş zamanın kullanımına da önem vermişlerdir. Çalışma dışı zamanının yani boş zamanın kullanımı rekreasyon kavramını ortaya koymuş ve insanlar bu kavramı her geçen gün daha da geliştirerek zenginleştirmişlerdir (Çınar, Sanioğlu, 2001).

Hacıoğlu ve arkadaşları (2003) rekreasyonu, bireylerin boş zamanlarında, eğlence, dinlenme amaçlı ve tatmin motivasyonları ile gönüllü katıldıkları faaliyetler olarak nitelendirilmiştir. Diğer bir tanımda, zorunlu uyku, temizlik, beslenme, iş ve ders çalışma dışındaki zaman diliminde bilinçli olarak, dinlenme, eğlenme, bilgi ve becerileri geliştirme amacıyla yapılan ve toplum yaşamına gönüllü katılımı gerektiren faaliyetlerin tümü (Demiray, 1987) olarak tanımlanırken; Stebbins'te (2005) rekreasyonu, bireyin boş zamanlarında, zorunluluk olmaksızın, kendi isteği ile katıldığı, kişisel tatmin sağlayan, kendi yetenek ve becerilerini kullanabildiği çeşitli aktiviteler şeklinde tanımlamıştır.

Rekreasyon, insanın yaşam felsefesiyle yakından ilgilidir. Yaşamdan beklentiler, yaşama anlam katma, algılama ve anlama çabaları, zamanın değerlendirilmesinin gereğini ortaya koyan temel etkenlerdir. Yaşam belirtilen duyarlılıklara sahip olan insanlar için, her anı ve her dilimi değerlendirilmesi gerekli olan geniş zamanlardır (Doğan, 2002).

Rekreasyon kavramının tanımı daha kapsamlı şu şekilde açıklanabilir; insanın, yoğun çalışma yükü, rutin hayat tarzı veya olumsuz çevresel etkilerden tehlikeye giren veya olumsuz etkilenen bedensel ve ruhsal sağlığını tekrar ede etmek, korumak veya devam ettirmek aynı zamanda zevk ve haz almak amacıyla, kişisel doyum sağlayacak, tamamen çalışma ve zorunlu ihtiyaçlar için ayrılan zaman dışında kalan bağımsız ve bağlantısız boş zaman içinde, isteğe bağlı ve gönüllü olarak ferdi veya grup içinde, seçerek yaptığı etkinliklere denir (Kraküçük, 2005).

Rekreasyon kavramı ile insan iç içedir. Etkinlikler insanlar içindir. Bu da insanların yaşadığı yerlerde rekreasyon etkinliklerinin yapılabilmesi için ortamın

hazırlanması demektir. İnsanlık tarihi bilinçli veya değil bu tür etkinliklerin günümüze de yansıyan örnekleriyle doludur (Çerez ve ark., 2006).

Rekreasyon, eğlence ve dinlenme gibi birçok faaliyetlere ayrılan boş zamanlardan oluşur. Rekreasyon, kişilerin çok yönlü olumlu gelişimlerini hedefler. Rekreasyon etkinlikleri, gönüllü katılımı içerir. İlgi, özgürlük ve verimlilik esastır. Rekreasyonun temel problemi, insanlarda memnuniyet oluşturacak temel gereksinimler ortaya çıkarmaktır (Luetkens, 2004). Rekreasyon için yeterli imkan ve ortam sağlandığı takdirde toplumun yaşam kalitesi üzerinde önemli ölçüde katkı sağlayabilir (Yılmaz ve ark., 2006).

Bireylerin ve toplumların sosyal yaşantılarında önemli bir yeri olan rekreatif faaliyetlerin organizasyonunda üniversitelerin daha fonksiyonel olmasının gerektiği söylenebilir (Mete ve Ağaoğlu, 2003).

Başlangıçta amaçlanmaksızın yada dışarıdan güdülenmeksizin, kişinin kendisi için yaptığı herhangi etkinlikler düşüncesi olarak gelişen rekreasyon, bireyin özgür zamanında zevk almak yada bazı fiziki, toplumsal ve duygusal davranışlar için yaptığı etkinlikler ya da deneyimlerdir. Bu nedenle rekreasyon, bireyde doyuma ve iyi olmaya doğru gelişen bir duygudur. Bu duygu üstünlük, güçlülük, canlılık, kabul görme, başarı, kişisel değer ve zevk almadan oluşur (Gültekin, 2008).

Bir başka tanımlamada ise, rekreasyon bireyin mesleki, ailevi, toplumsal ödevlerini yerine getirdikten sonra, bağımsız iradesiyle seçebileceği bir seri dinlenme, eğlenme, bilgi ve becerilerini artırma ve kendini yenileme uğraşlarına katılması olarak açıklanmaktadır (Kır, 2007).

Rekreasyon; bireyin serbest zamanında gönüllü olarak seçtiği zevk verici aktivitelere katılma eylemi olarak tanımlanabilir. Katılma eylemi içinde basitçe yer almaktan ziyade, giderek katılma sırasında uğraşılan heyecan verici deneme görüşü ağırlık kazanmaktadır. Rekreasyon toplumda oldukça büyük bir ekonomik güç, hükümetin önemli bir sorumluluk alanı ve milyonlarca kadın ve erkek için bir istihdam kaynağı olan sosyal bir kurum olarak kabul edilmelidir (Çakıroğlu, 1998).

Beyer'e göre rekreasyon, kişiyi hayata bağlayan dinlendirici, eğlendirici, meşgul edici veya zevk verici olay ve eylemleri yapmak veya bu etkinliklere katılmak suretiyle ruhen ve bedenen bir canlılığı elde etmektir.

2.3.1. Rekreasyonun Özellikleri

Karaküçük ise (2005) rekreasyonun temel özelliklerini şu şekilde ifade etmiştir:

- Rekreasyon faaliyetlerinin seçimi gönüllü olmalıdır.
- Özgürlük hissi verir.
- Faaliyetlere devam ve iştirak etme zorunluluğu bulunmamalıdır.
- Rekreasyon, boş zamanda yapılır.
- Her yaştaki ve cinsteki insanların faaliyetlere katılımlarına imkân verir.
- Rekreasyon faaliyetlerinde, seçme hakkı kişiye bırakılmalıdır.
- Rekreasyonel faaliyetler, her türlü açık veya kapalı alanlar ile her mevsim ve iklim şartlarında uygulanabilmektedir.
- Rekreasyon bir faaliyeti gerektirir.
- Rekreasyon çok çeşitli faaliyetleri içerir.
- Rekreasyon haz neşe sağlayan bir faaliyettir.
- Rekreasyon evrensel olarak uygulanmaktadır.
- Rekreasyon kişinin kendisini ifade edebilme ve yaratıcı olabilmesine imkân sağlayıcı faaliyetler içermelidir.
- Rekreasyonun her kişiye göre bir amacı vardır.
- Rekreasyonel faaliyetlerin katılımcıya kişisel ve toplumsal özellikler kazandırması beklenir.
- Rekreasyon, toplumun geleneklerine, törelerine, ahlaki ve manevi değerlerine uygun olmalı ve sosyal değerlere ters düşmemelidir.
- Rekreasyon, bir faaliyet yapılırken, ikinci veya daha fazla faaliyetlere de ilgi duyma veya gerçekleştirme imkânı verir.
- Rekreasyon etkinlikleri, rekreasyonistler tarafından üstlenilir.
- Rekreasyon eylemi, planlı veya plansız, beceri sahibi kişilerle veya beceri sahibi olmayan kişilerle, organize olmuş yada olmamış mekanlarda yapılabilmektedir.
- Rekreasyon, rekreatif etkinliklere katılma sonucu ortaya çıkan bir deneyimdir.

2.3.2. Rekrasyonun Sınıflandırılması

Kültürel farklılıkların olması rekreasyonun sınıflandırılmasının çeşitlilik gösterebileceğini öngörmüştür (Eroğlu, 2000; Koçer, 1977)

Rekreasyonun sınıflandırılması, rekreasyonun fonksiyonlarına veya çeşitli kriterlerine bağlı olarak şekillenmektedir. Birey, amacı ve isteği doğrultusunda etkinliğe katılmaya karar vermiş ise, buna uygun bir rekreasyon çeşidi ortaya çıkmaktadır. Her birey için ayrı ayrı amaçlar ve isteklerin bulunabileceği ve buna paralel olarak da çok çeşitli rekreatif etkinliklerin olduğu düşünülürse, kesin bir gruplama veya çeşitlendirme yapmanın zorluğu da ortaya çıkmaktadır (Karaküçük, 2005).

Karaküçük(2005) ise rekreasyon faaliyetlerini, amaçlarına, çeşitli kriterlere ve özel işlevlerine göre üç boyutta ele alarak bir sınıflandırma yapmış ve bu sınıflandırmaları şu şekilde açıklamıştır:

Amaçlarına göre;

- Dinlenme amaçlı (fiziksel ve ruhsal dinlenmek),
- Kültürel amaçlı (tarihi eser ve müze ziyaretleri vb.),
- Toplumsal amaçlı (toplumsal ilişkiler kurmak veya geliştirmek),
- Sportif amaçlı (seyirci olarak veya aktif spor yaparak),
- Turizm amaçlı (başka mekânlara seyahat etmek),
- Sanatsal amaçlı (sanatın birkaç veya tek bir dalıyla ilgilenmek).

Çeşitli kriterlere göre;

- Yaş faktörüne göre (genç, yetişkin vb.),
- Faaliyete katılanların sayısına göre (bireysel, grup veya aile),
- Zamana göre (yaz, kış, günlük veya haftalık vb.),
- Kullanılan mekana göre (açık veya kapalı),
- Sosyolojik muhtevaya göre (lüks, geleneksel).

Özel işlevlerine göre;

- Ticari rekreasyon (para ile katılınan aktiviteler),
- Sosyal rekreasyon (bireylerin beraber yaptıkları aktiviteler),
- Uluslararası rekreasyon (uluslararası etkinliklere katılmak),
- Estetik rekreasyonu (sanat olaylarını izlemek veya ünlü müzik yapıtlarını dinlemek),

- Fiziksel rekreasyon (açık veya kapalı alanlarda yapılan sportif aktiviteler).
- Orman rekreasyonu (piknik, avcılık veya trekking vb. arazi ve su kullanımını içeren etkinlikler).

2.3.3. Rekreasyon İhtiyacı

Çağımızda, “endüstrileşme ve teknolojik gelişmeler bir yandan iş performansını geliştirirken öte yandan işte tatminsizlik, bıkkınlık ve uyumsuzluğu da beraberinde getirmektedir. Günümüzde insan, sanayi devrimi ile başlayan ve her alanda yayılan hızlı bir değişimin toplumsal ve ruhsal düzeyde yarattığı bunalımların köklü bir rahatsızlığa dönüştüğü bir ortamda yaşamaktadır (Çolakoğlu, 2005)

Bu bağlamda, boş zamanların değerlendirilmesi insanlar için önemli bir ihtiyaçtır. Oluşturduğu toplum ve yaşadığı çevresi ile çift yönlü ilişki içerisinde yaşayan kişi, boş zamanlarını değerlendirirken, kendini tanıma, ifade etme, olumsuz düşüncelerden kurtulma ve bu şekilde tatmin olmaya çalışırken aynı zamanda kişiliğini de geliştirme imkânı bulur (Kır, 2007).

Alexandris’e(1998) göre, rekreasyon faaliyetlerinin bir çok ülkede büyük reklam kampanyaları ile çok ilerleme kaydettiğini ve fiziksel, psikolojik ve sosyal yararların rekreasyona duyulan ihtiyacın potansiyelini artırmaktadır.

Rekreasyonel ihtiyaçlar, insan davranışlarına temel olabilecek tek bir neden veya faktöre bağlı kalmaksızın birçok nedenden dolayı analiz gerektirmektedir. Rekreasyona duyulan ihtiyaç, rekreasyon faaliyetlerinin kişisel ve toplumsal olarak sağladığı faydalardan ileri gelmektedir (Karaküçük, 2005).

Boş zaman etkinliklerine katılım bireylerin ayıracağı zamana, parasal imkânlarla, toplumun değişen kültürel yapısına göre farklılıklar göstermektedir. Bireylerin etkinlik seçiminde yaşanılan çevre, yakın çevrede var olan imkânlar, ailenin sosyo-ekonomik düzeyi, yörenin gelenek ve görenekleri, bireyin yaşı ve cinsiyetinin yanı sıra, kendi kişilik ve arkadaş çevresi etkindir. Çevrenin önemli özellikleri, iklim, topografya, nüfusun yoğunluğu ve dağılımı, çevrenin zenginliği, tarihi gelişimi idari yapısı ve kültürel birikimleri o yöredeki boş zaman etkinliklerinin türlerini belirleyicidir. Boş zaman etkinliklerine katılım beraberinde birçok fayda sağlar, bu faydalar genel olarak şunlardır (Önal, 2007);

- Bireyin ruh sağlığının gelişmesini ve düzenlenmesini sağlar.

- Yeteneklerin bulunmasına ve geliştirilmesine yardım eder.
- Fiziki mutluluk sağlar.
- Yaşamı geliştirme amaçındadır.
- Yeni bilgi ve beceriler kazandırır.
- Çalışmayı verimli kılar ve verimliliği artırır.
- Üretime hizmet eder.

Rekreasyonel faaliyetlere duyulan ihtiyaç, kişisel yönden; fiziki sağlık gelişiminin yaratılması, ruh sağlığı kazandırılması, insanı sosyalleştirmesi, yaratıcılık, kişisel beceri ve yeteneğini geliştirmesi, çalışma başarısı ve iş verimine etkisi, ekonomik hareketlilik, insanı mutlu etmesidir. Toplumsal yönden ise; toplumsal dayanışma ve bütünleşmeyi sağlaması ve demokratik toplum yaratılması, rekreasyona duyulan ihtiyacın nedenlerinden bazılarını oluşturmaktadır (Karaküçük, 2005).

2.3.3.1. Rekreasyona Duyulan İhtiyaç Nedenleri

Bireylerin rekreasyon ihtiyaçlarını belirlemede önemli olan unsurları tanımlayan ve ihtiyaçları ortaya koyan birçok araştırmacıdan biri olan Torkildsen (2005) rekreasyona duyulan temel ihtiyaçları şu şekilde sınıflandırmıştır.

- Macera, rahatlama, kaçış ve fantezi gibi yeni deneyimler,
- Tanımlama ve teşhis koymak,
- Güvenlik,
- Hâkimiyet (diğerlerini yönlendirmek veya kontrol etmek),
- Sorumluluk ve sosyal etkileşim (diğerleri ile birlikte olmak ve etkileşim),
- Zihinsel aktivite (farkındalık ve anlamak),
- Yaratıcılık,
- Başkalarına hizmet etmek (ihtiyaç duyulma ihtiyacı),
- Fiziksel aktivite ve zindelik.

İnsanın sorumluluklarının artması, hayatın daha karmaşık ve zor bir hale gelmesi gibi sorunlar karşısında, kendisinin düştüğü sıkıntıları onaracak, çözecek önemli bir ihtiyaç unsuru olarak rekreasyon ortaya çıkmaktadır (Erkal, 1981).

Ekonomik, sosyal ve diğer faktörlerin etkisi sonucu önemli bir ihtiyaç kaynağı olarak belirlenen rekreasyon, beşeri gerçeğin ikincil ögesi olmaktan çok beşeri şartların asıl ögesi durumuna gelmektedir. Kişinin ruhen bedenlen ve toplumsal olarak

gelişmesini amaçlayan bir eylem olarak, önceleri bir imkân iken sonraları bir hak ve giderek tüm çalışanların zorunlu bir ihtiyacı durumuna gelmiştir. Böylece de rekreasyon aktivitelerinin yaşama ve çalışma eylemleri içerisinde, birçok sanatsal, kültürel ve sportif etkinliklerin her çeşidi ile kent bölge planlama çalışmalarının önem kazandığı görülmeye başlanmıştır (Çubuk, 1984).

Kişisel yönden; fiziki sağlık gelişiminin yaratılması, ruh sağlığı kazandırılması, insanı sosyalleştirmesi, yaratıcılık, kişisel beceri ve yeteneğini geliştirmesi, çalışma başarısı ve iş verimine etkisi, ekonomik hareketlilik, insanı mutlu etmesi, toplumsal yönden ise; toplumsal dayanışma ve bütünleşmeyi sağlaması ve demokratik toplum yaratılması, rekreasyona duyulan ihtiyacın nedenlerinden bazılarını oluşturmaktadır (Erkan, 1975).

- **Fiziksel İhtiyaçlar**

Fiziksel aktivite, zinde ve neşeli günlük yaşam, vücudu hastalıklara karşı koruma, alınan fazla enerjinin doğal bir şekilde harcanıp şişmanlığın önlenmesi, yaşlanma ve yaşlanmanın getirdiği organik gerilemenin yavaşlatılması, solunum ve dolaşım sistemlerinin üstün kapasiteye ulaşması ve bu kapasitenin korunması, sinirsel gerginliklerin azaltılması ve koroner damar hastalıklarının getirdikleri ölüm olaylarını önleyici ve koruyucu etkinin artırılması, kasa bağlı eklem dokularının sağlık ve işlerliğinin korunması, sosyal kaynaşmanın sağlanıp yalnızlıktan kurtulmak ve duruş bozukluklarının önlenmesinde etkili olmaktadır (Arabacı ve Çankaya, 2007).Aktif yaşamın birçok faydalarına karşın, fiziksel aktivite eksikliği bireylerde ciddi sağlık problemlerine yol açmaktadır (Kilpatrick ve ark., 2005).

Fizik tedavi seanslarında, sorunlu olan bölgeye, geçerli bir program çerçevesinde iyileştirme ve/veya tedavi çalışmaları uygulanır. Rekreatif etkinliklerde ise birey, fizik tedavi seanslarına paralel olarak fiziksel gelişimine katkı sağlayacak, fizik tedavi ve rehabilitasyon sürecini hızlandıracak, bedensel hareketler ve sportif etkinlikler yapar. Böylelikle fizik tedavi seansını destekleyici ve iyileşme sürecini hızlandırıcı etkinlikleri eğlenceli ve motive edici bir şekilde yapmış olur (Dikkaya, 1979).

- **Sosyal İhtiyaçlar**

Torkildsen (2005), rekreatif faaliyetlerin bireylerin sosyal değerlerini yükseltmek için varolduğunu ifade etmektedir. Bireyin sağlığına olanak sağlayan rekreatif faaliyetler, sosyal açıdan rahatlamaya neden olmaktadır. Rekreatif faaliyetlere

bu açıdan bakıldığında ise, toplumsal rahatlama, sosyal uyum ve yaşam kalitesinin sağlanması ve geliştirilmesi anlamına gelmektedir.

Rekreasyonel aktiviteler, kişinin birlikte olmaktan hoşlanacağı ve ilgilerinin aynı olduğu diğer insanlar ile tanışmasına veya birlikte olmasına yardımcı olur. Örneğin, bir kulüpte tenis, golf veya diğer sportif aktiviteler yapmak sosyal statünün gelişmesine ve daha iyi iş ilişkilerinin kurulmasına yol açar. Bu anlamda baktığımızda rekreasyonel aktivitelerin sosyalleşme sürecinde önemli bir katkıya sahip olduğunu söyleyebiliriz (Anhalt, 1994).

- **Psikolojik İhtiyaçlar**

Bireylerin temel psikolojik ihtiyaçlarını doyurmaları onların iyi olma düzeylerini yükseltmektedir. Bireylerin yaşam kalitelerini değerlendirmeleri ve iyi bir yaşamları olup olmadığına karar vermeleri kapsamında literatürde “iyi yaşam”; “öznel iyi olma” olarak tanımlanırken, günlük konuşma dilinde ise “mutluluk” olarak adlandırılmaktadır (Diener, 2000).

Çağın olgusu olan, ileri teknoloji ve otomasyon bir yandan üretim artışı ve sermaye birikimi sağlamakta ve insan gücünün daha kısa süre çalışarak gerekli ve yeterli üretimi gerçekleştirmesine imkân vermekte; öte yandan yarattığı monotonluk, yabancılaşma, gürültü, çevre kirlenmesi gibi faktörlerle yıpranma ve fazla yorulmasına yol açmaktadır. Dolayısıyla çağdaş insan bir yandan çevresinde giderek artan stres ve yıpranma faktörlerinin etkisini dengelemek için daha fazla boş zamana sahip olma şansını arttırmaktadır. İleri teknolojiyi yaygın bir biçimde kullanan toplumlarda ortaya çıkan bu boş zaman-çağdaş yaşam-çevre koşulları ilişkisi spiral bir döngü halinde insanın yaşamını etkilemektedir (Erbesler, 1987).

Ruhsal ve duygusal gelişimi destekleyici rekreatif etkinlikler sosyalleşmeyi, özgüven becerisini, sosyal uyum becerisini ve yaşam motivasyonunu hedefler. Bu amaçla yapılan rekreatif etkinlikler grup etkinliği olarak yapılır. Amaca ve gruba en uygun etkinlik seçilir. Grup üyelerinin etkinliğe aktif olarak katılımı sağlanır. Grup liderinin veya eğiticinin, katılımcıların aktif hale gelebilmesi ve motive olabilmesi için kurduğu diyaloglara ve verdiği yönergelere özen göstermesi gerekmektedir. Etkinlik boyunca grup üyelerinin motivasyon ve ilgi düzeylerini sürekli kontrol etmelidir. Oluşabilecek problemleri baştan sezinlemeli ve çözmelidir. Açık alan etkinlikleri ise;

kültürel, sanatsal, sportif ve yaşam motivasyonu arttırma amaçlı yapılan geziler, organizasyonlar ve yarışmalardır (Alay, 2000).

- **Kişisel Beceri Ve Yeteneklerin Geliştirilmesi İhtiyacı**

Karaküçük'ün de belirttiği gibi, bireylerin kendilerini keşfetmesi veya ne tür becerilere sahip olduklarını anlamasının en kolay yolu denemektir. Yani, bu durumun gerçekleşebilmesi ancak bireyin isteyerek veya severek yaptığı bir işi yapmasına bağlıdır (Karaküçük, 2005).

Tamamen kişisel istek ve eğilimler doğrultusunda gerçekleşmekte ve bu etkinlikler bir anlamda kişisel niteliği de gözler önüne serebilmektedir (Applebaum, 1997).

- **Duygusal İhtiyaçlar**

Cooper ve Cartwright yaptıkları çalışmanın sonucunda, bireylerin iş ile ilgili stres durumunun hem fiziksel hem de duygusal sağlık üzerinde zararlı birçok etkisinin bulunduğu tespit edilmiştir (Cooper ve Cartwright, 1994).

2.4. Rekreatif Faaliyetlere Katılımı Engelleyen Faktörler ve Yapılan Bazı Araştırmalar

Yapılan birçok çalışmada, rekreatif faaliyetlerin bireysel, toplumsal sağlığa çok fazla olumlu etkiler kattığı görülmüştür. Rekreatif etkinliklere katılımın bu olumlu katkılarına rağmen bireylerin değişik sebepler nedeniyle kendileri için oldukça önemli olan bu tür etkinliklere katılmadıkları ya da çeşitli engeller nedeniyle katılmadıkları görülmüştür. “Engel” kavramı boş zaman literatüründe, bireyin boş zamanlarında rekreatif etkinliklere katılımını engelleyen veya kısıtlayan ve birey tarafından karşılaşılan nedenleri ifade etmektedir (Karaküçük ve Gürbüz, 2007).

Günlük yaşantımız içinde, çalışma ve diğer etkinliklerimizin sıkıcı ve kendini tekrarlayan çabalara dönüşmesi, boş zaman değerlendirme etkinliklerini yaşamımızın önemli bir parçası ve bir yenilenme aracı haline getirmiştir. Buna paralel olarak, kişilerin boş zamanlarını değerlendirmelerine yönelik çok seçenekli hizmetler sunan canlı bir sektör de oluşmuştur. Ekonomik verimliliğin artması ve çalışma koşullarının iyileştirilmesiyle ortaya çıkan boş zamanın bilinçli bir şekilde değerlendirilmesi, pozitif sonuçları olacak bütünsel bir çaba olmalıdır. Bu konuda yapılan çalışmalarda, boş zamanın pozitif kullanımının artmasının kendini gerçekleştiren ve ruhen sağlıklı

gençlerin gelişmesine katkıda bulunduğu yaygın olarak ifade edilmektedir (Balcı ve ark., 2002).

Boş zamanları değerlendirme etkinlikleri içeriklerine ve yapıldığı mekânlara göre çok çeşitlilik gösterir. Bunlardan hangisinin tercih edileceği kişinin yapısına, cinsiyetine, eğitimine, sahip olduğu imkanlara ve yeteneklerine bağlıdır (Pulur, 2003).

Etkinliklere katılmanın en önemli nedenleri, serbest zamanı zevk alarak yaşamak, işten daha değişik bir şey yapmak, arkadaşlarla etkileşim kurmak, yeni deneyimler elde etmek, bazı şeyleri başarma duygusunu yaşamak, yaratıcı duygu tatmak, toplumsal yarar elde etmek, zaman geçirmektir (Ergül, 2008).

Serbest zaman aktivitelerine katılımı etkileyen faktörleri belirlemeyi amaçlayan çalışmalar 1980'lerin ortasında başlamıştır. Daha öncede belirtildiği üzere bu çalışmalar iki grupta toplanmıştır. Bunlar katılımı artıran ve azaltan faktörleri belirlemeye çalışan çalışmalar olarak ayrılabilir.

Crawford ve arkadaşları (1991), Jackson ve Ruck (1995), Samdahl ve Jekubovich (1997), katılımı kısıtlayan faktörleri belirlemeye çalışan belli başlı çalışmalardır. Bu çalışmalar hangi kısıtlayıcıların serbest zaman aktiviteleri üzerinde etkili olduğunu açıklamak için metodolojik ve kavramsal yaklaşımlar getirmişlerdir.

Crompton ve Kim (2004), bireylerin katılımı üzerinde olumsuz etkisi olan rekreasyonel kısıtlayıcıların belirlenmesi ile ilgili çalışmalar son 20-30 yılda artış gösterdiğini ifade etmişlerdir.

Örneğin; Crawford ve Godbey(1987) yaptıkları çalışmada kısıtlayıcıları 3 grupta toplamıştır. Bunlar; bireyin psikolojik durumunu ve tavrını içeren içsel kısıtlayıcılar, birbirlerinden farklı karakteristik özelliklerinin çatışmasından kaynaklanan kişisel arası kısıtlayıcılar, kişilerin serbest zamanlarını değerlendirme şekli ile ilgili taleplerle rekreasyonel faaliyetlerin ve alanların uyumsuzluğu sonucu oluşan yapısal kısıtlayıcılarıdır.

Jackson (1988) ise yaptığı çalışmada rekreasyonel kısıtlayıcıları 2 grupta toplamıştır. Bunlar; içsel ve çevreden kaynaklanan kısıtlayıcılarıdır. İçsel kısıtlayıcıları; kişisel beceri, yetenek, bilgi ve sağlık problemleri olarak, çevreden kaynaklanan kısıtlayıcıları ise; parasızlık, zaman ve ulaşım olarak belirtmiştir.

Alexandris ve Carroll (1997) çalışmalarında, engellerin faktörlerinde demografik değişkenlere göre incelemesinde bulunmuş ve kadınların bireylerarası

engeller boyutunda erkeklere göre daha çok etkilendiğini, eğitim seviyesi arttıkça engelleri algılama düzeyinin de yükseldiğini, evli ve bekar bireyler arasında zaman boyutunda engelleri algılama düzeyleri arasında istatistiksel olarak anlamlı fark olduğunu ve yaş gruplarında engellerden etkilenme düzeylerinde anlamlı farklılıkların oluştuğunun sonucuna ulaşılmıştır.

Gratton (2001) yaptığı çalışmalar sonucunda, bireyin rekreatif etkinliklere katılımında etkisi olabilecek bazı faktörleri sıralamış ve rekreasyonel etkinliklere katılımını belirleyen en önemli faktörün para olduğunu savunmuştur.

Johnson ve arkadaşlarının (2001) açık rekreasyon alanlarında yaptıkları çalışmada ise, kullanıcıların az paralarının olmasının onları etkileyen başlıca kısıtlayıcı olduğunu belirtmiştir. Çalışmada para önemli bir kısıtlayıcı olduğu sonucu ortaya çıkmıştır.

Alexandris ve arkadaşları (2002) ise “spor motivasyon ölçeği” ile “boş zaman engelleri ölçeği”ni kullanmışlardır. Boş zaman aktivitelerine katılımın önünde engel oluşturan faktörlerin içsel motivasyon, dışsal motivasyon ve motivasyonsuzluk üzerindeki etkisini belirlemek amacıyla bir çalışma yapmışlardır. Sonuç olarak, bireyler arası engeller, yapısal engeller ve motivasyon arasında bir ilişkinin olmadığı ve tüm engeller alt boyutu ile dışsal motivasyon arasında da bir ilişkinin olmadığı sonucu ortaya çıkmıştır.

Haase ve arkadaşlarının (2004) yaptığı araştırmada, 23 ülkede öğrenim gören üniversite öğrencilerinin boş zamanlarında katıldıkları fiziksel aktiviteleri belirlemek amaçlanmıştır. Çalışmaya 19298 öğrenci katılmış ve araştırma sonucunda, boş zamanlarda fiziksel aktivitelere katılma sıklığının kültürel durum ve ekonomik gelişmişlik düzeyine göre farklılaştığı ve katılım sıklığı ile katılımdan beklenen sağlıkla ilgili fayda arasında güçlü bir ilişki olduğunu tespit edilmiştir.

Tezcan, ülkemizde gençliğin rekreasyonel kısıtlayıcılarının başında; ekonomik yetersizlikler, örgütlenememe ve yeterli bir boş zaman eğitimi verilememesi gibi faktörlerin rol oynadığı ifade etmiştir (Tezcan, 1985).

Karaküçük (2005) Ankara ilinde görev yapan öğretmenlerin zaman kullanımları ve boş zaman etkinliklerine yönelik eğilimlerini belirlemek amacıyla yaptığı çalışmada, öğretmenlerin boş zaman etkinliklerine yeterince katılamama nedenlerinin etkinliklere katılmayı teşvik edici tesis, araç-gereç yeterli olmadığı,

programların uymadığı, faaliyetlere yönlendirecek arkadaş ve sosyal teşvikler sahip olmadığı ve bulunduğu çevrenin bu tür faaliyetlere katılmaya engel olduğu sonucuna ulaşmıştır.

Müderrişoğlu ve arkadaşları (2005) yaptıkları çalışma sonuçlara göre, rekreasyonel faaliyetlere katılımı etkili olan içsel kısıtlayıcılar katılımcı özelliklerinden cinsiyet, daha önce yaşadıkları yerin özellikleri ve şu anda bulundukları yerde geçirdikleri zaman miktarındaki farklılıklara göre değişim göstermektedirler. Buna göre kısıtlayıcıları, kişinin fizyolojik özellikleri, arkadaşları, ekonomik durumu, kendine olan güveni, alan yetersizliği, kişisel (içsel, ruhsal) nedenler, zaman olarak gruplanmaktadır.

Gürbüz, Karaküçük ve arkadaşları (2010) yaptıkları “Ankara İlindeki bireylerin rekreasyonel etkinliklere katılımındaki engellerin belirlenmesi” konulu çalışmada 2531 kişinin katıldığı araştırma yapmışlardır. Bireyleri rekreasyonel aktivitelere katılımlarını engelleyen 3 temel faktörün olduğunu belirtmişlerdir. Bunların sırasıyla “tesis/hizmet ve ulaşım”, “bilgi eksikliği ve sosyal ortam” ve “zaman” olduğunu vurgulamışlardır.

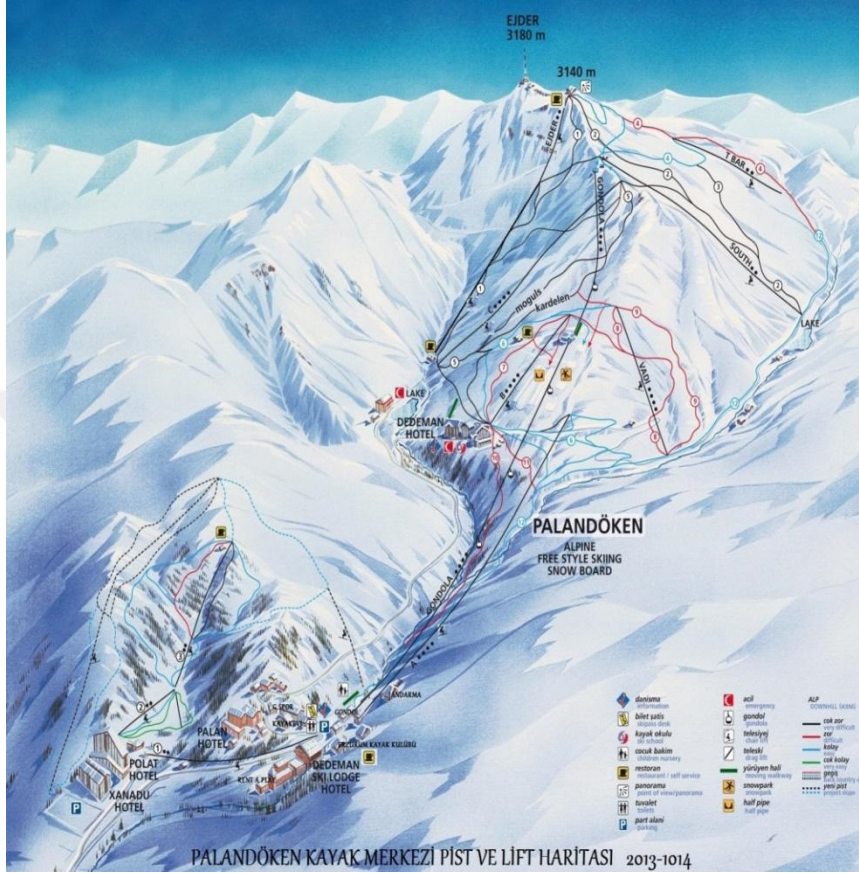
Gürbüz, Yenel ve arkadaşları (2010) yaptıkları çalışmada birey psikolojisi, sosyal ortam ve bilgi eksikliği, arkadaş eksikliği ve ilgi eksikliği alt boyutlarında düşük eğitim düzeyindeki bireylerin daha yüksek ortalama puana sahip olduğunu yani bu faktörlerden daha çok etkilendiğini ortaya koymuştur.

Temir (2012) “rekreasyonel aktivitelere katılımın önündeki engellerin incelenmesi” konulu araştırmalarında, Kırşehir ilindeki farklı eğitim düzeyindeki öğrenci ve okul çalışanlarının rekreasyonel aktivitelere katılımlarında engel teşkil eden durumların belirlenmesi için 300 kişilik bir gruba ölçek uygulamışlardır. Çalışmanın sonucunda ise, katılımcıların rekreasyonel aktivitelere katılımlarındaki zaman faktörünün ilk sırada yer aldığı buna karşın ilgi eksikliği faktörünün en alt sırada yer aldığı ortaya çıkmıştır.

2.5. Erzurum’da Bulunan Boş Zaman Kaynakları

2.5.1. Kış Turizmi

Palandöken Kayak Merkezi

Dünya çapında en uzun ve dik pistler arasında yer edinen Palandöken Kayak Merkezi, 2000 -3176 m rakım farkına sahiptir. merkezde 7 kolay pist, 8 orta zorlukta , profesyonel ve 4 doğal pist bulunur. Pistlerde telesiyej, teleski, baby lift ve gondol lift hizmet vermektedir. Gondol lift ile 1000 m bir tırmanışla 3176 m yüksekliğindeki Ejder Tepesi’ne varılmaktadır. Alp disiplini ve snowboard için uygun pistlerin bulunduğu kayak merkezi; yamaç paraşütü, dağcılık, snowtube, paintball gibi değişik aktivitelere de imkan sağlamaktadır. Büyük slalom yarışmaları için Uluslararası Kayak Federasyonu (FIS) tarafından tescilli iki pist vardır. Bütün pistlerde aynı anda yaklaşık 12bin kişi kayak yapabilmektedir. Herhangi bir çığ vakasını önlemek amacıyla “Gaz-Ex” yapay çığ düşürme sistemi kurulmuştur.

Bütün seviyelerdeki kayakçılara hizmet verebilen Palandöken Kayak Merkezi’nde, 2 adet 5 yıldızlı, 1 adet 4 yıldızlı, 1 adet 3 yıldızlı ve bir adet de 2 yıldızlı otel bulunmaktadır. Özel ve kamuya ait tesislerde bulunan toplam yatak kapasitesi

2681'dir. Bunun yanı sıra şehir merkezinde de çok sayıda otel hizmet vermektedir. Havaalanına 15 km mesafede yer alan kayak merkezinin şehir merkezine olan uzaklığı ise yaklaşık 4 kilometredir. Ulaşım tatil günlerinde Erzurum Büyükşehir Belediyesi otobüsleri ile diğer günler özel araç ve taksilerle sağlanmaktadır.

- **Konaklı Kayak Merkezi**

25. Dünya Üniversiteler Kış Oyunlarının başlaması ile hizmet vermeye başlayan kayak merkezi, 460 hektarlık bir alan üzerinde 2200-3185 m rakım farkında kurulmuştur. Eğitim oranlarının çeşitlilik sergilemesi nedeniyle her seviyede kayakçıya hizmet verilebilmektedir. Potansiyel olarak 16 pisti bulunan Konaklı bölgesinde, 288 hektarlık toplam kayak yapılabilir alan yapılması planlanmaktadır. 6 mekanik tesisin bulunduğu merkezde aynı anda 14 bin kayakçıya hizmet verilebilmektedir.

Alp disiplininin olan bütün branşlarda hizmet veren Konaklı'da; Erkekler Süper Büyük Slalom (2.960- 2.340 m), Erkekler Büyük Slalom (2.852-2.495), Erkekler Slalom (2.695-2.495), Bayanlar Süper Büyük Slalom (3.045-2.495), Bayanlar Büyük Slalom (2.850-2.495), Bayanlar Slalom (2.695-2.495) pistleri mevcuttur.

Konaklı Kayak Merkezi, Erzurum-Çat karayolu üzerinde ve şehir merkezine yaklaşık 22 kilometre uzaklıkta yer almaktadır. Kayak merkezini tercih eden sporcu ve ziyaretçilerin gündelik ihtiyaçlarını karşılamaya yönelik; kayak kiralama, satış, gişe hizmetleri, kafe, yemekhane, dinlenme ve servis üniteleri bulunmaktadır. Kayak merkezine ulaşım tatil günlerinde Erzurum Büyükşehir Belediyesi otobüsleri ile diğer günler yalnızca özel araç ve taksilerle sağlanmaktadır.

- **Kandilli Kayak Merkezi**

25. Dünya Üniversiteler Kış Oyunları Erzurum 2011'de biatlon ve kayaklı koşu karşılaşmalarının yapıldığı Kandilli Kayak Merkezi, 160 hektar arazi üzerine kurulmuştur. Pistlerin rakımı 1.713- 1.767 m arasında çeşitlilik göstermektedir.

Kandilli Kayak Merkezi, yıl boyunca çok amaçlı kullanıma açık bir alanda yer alır. Kandilli Kayaklı Koşu Spor Tesisi; 2,5 km, 3,75 km ve 5 km mavi ve kırmızı pist; iki (1,6 km ve 1,3 km) sprint pisti, kayaklı koşu stadyumu, yarışma sevk ve idare binası, her bir takım için kabinler, kayak test alanı, ısınma alanı, seyirci alanı, VIP çadırı ve diğer alanlara sahiptir.

Sprint pisti; 1.297 m uzunluğunda, 9- 12 m genişliğinde, 22 m irtifa farkına sahiptir. Maksimum tırmanış 19 m ve toplam tırmanış 30 metredir. En düşük nokta

1.713 m ve en yüksek nokta 1.735 metredir. Şehir merkezine 36 km uzaklıkta bulunmaktadır.

- **Kayakla Atlama Kuleleri**

Palandöken Kayak Merkezi'nin kuzeyinde Atatürk Üniversitesinin güneyinde ve Erzurum-Çat karayolu üzerindeki Kiremitliktepe'de yer almaktadır. 125 metre uzunlukta ve hilal şeklinde görüntüsü ile Erzurum 2011 Dünya Üniversiteler Kış Oyunları'nın önemli tesislerinden biri haline gelmiştir.

Tesis içerisinde, K125 ve K95 yarışmaları için iki atlama kulesi ve iki atlama rampası; üç adet K65, K40 ve K20 antrenman rampaları bulunmaktadır. Rakımlarına baktığımızda; K95 atlama tepesinin zirve noktası, 1.995 m, en alçak noktası 1.902 m; K125 atlama tepesinin zirve noktası 1.995 m, en alçak noktası 1.902 m yüksekliktedir. Pistin zemininde meydana gelen göçükten dolayı Tadilat çalışmaları zaman zaman devam etmektedir.

- **Curling Salonu**

Dünya Üniversiteler Kış Oyunları için 2010 yılında inşası bitirilmiştir. Aziziye Tabyalarının alt kısmında Mecidiye Mahallesi'nde bulunan tesis, 5 curling yarışma sahasına ve 1000 kişilik oturma kapasitesine sahiptir. Bu spor alanında hakem, jüri, başhakem, teknik delege için odalar, sporcular için 4 salon bulunmaktadır.

- **Buz Hokeyi Salonu**

Erkekler ve kadınlar için yapılan 2 adet salon mevcuttur. Salonlar Cemal Gürsel Spor Kompleksi içerisinde yer almaktadır. Erkekler Buz Hokeyi Salonunun Pisti, 60 m x 30 m. Ölçülerinde ve 3000 kişilik oturma kapasitesine sahiptir.. Kadınlar Buz Hokeyi Salonu ise Pisti, 60 m x 30 m ölçülerinde ve 500 kişilik oturma kapasitesine sahiptir.

- **Buz Pateni Salonu**

Palandöken ilçesi Hacı Ahmet Baba Mahallesi'nde inşa edilen salon 2009 yılında hizmete açılmıştır. 2000 seyirci kapasiteli bu salonda; soyunma odaları, dinlenme odaları, medikal oda, doping kontrol odası ve görevli, jüri ve teknik panel odaları yer almaktadır.

- **Short Track Salonu**

Palandöken ilçesi Hacı Ahmet Baba Mahallesi'nde bulunan salon 2009'da hizmete başlamıştır. Bu Salon, 500 seyirci kapasitesine sahip olup 30×60 m2

ölçülerindedir. Pist soyunma odaları, dinlenme odaları, medikal oda, doping kontrol odası ve görevli, jüri ve teknik panel odaları bulunmaktadır. (<http://www.goerzurum.net/erzurum-da-turizm/erzurum-da-kis-turizmi/>)

2.5.2 Kültür ve Kreatif Turizm

- **Erzurum Kalesi**

Erzurum Kalesi, birisi şehrin güvenliğini sağlayan muhafız askerlerin bulunduğu iç kale, diğeri de halkın ikamet ettiği dış kaleden meydana gelmektedir. İç kale bölümü günümüze ulaşmayı başarmıştır. Erzurum Kalesi'nin ilk yapılışı, M. Ö. 900'lerdeki Urartu Medeniyetine kadar uzanmaktadır. Bugün varlığını koruyan kale, Bizans İmparatoru Theodosius'un eseridir. Saltukoğulları, 12. yüzyılda buraya "Kale Mescidi" ve bir minare inşa etmiştir. Kanuni Sultan Süleyman ve II. Mahmut da kalenin kapsamlı onarımını yaptırmıştır. Kalede yer alan minare, 1848 yılında "Saat Kulesi"ne dönüştürülmüştür.

- **Saat Kulesi**

Erzurum'un çok eski ve asil Türk yapılarından biridir. 12. yüzyıl ortalarında Saltuklulardan "Şemsü'l- Mülukve'l-ümem" unvanlı, "İnanç Yabgu Alp Tuğrul BegEbü'l Muzaffer Gazi bin Ebü'l Kasım" tarafından yaptırılmıştır. Saat Kulesi, bugün ayakta bulunan iç kalenin batı duvarının şimal köşesi bitişiğindedir. 16. yüzyılın başlarında minarenin üst kısmı yıkılmış, ilk olarak 1848 yılında, daha sonra 1881 yılında saat yerleştirilerek "Saat Kulesi" ve aynı zamanda gözetleme kulesi olarak kullanılmaya başlanmıştır.

- **Pasinler Kalesi**

Erzurum'un çok eski ve asil Türk yapılarından biridir. 12. yüzyıl ortalarında Saltuklular'dan "Şemsü'l- Mülukve'l-ümem" unvanlı, "İnanç Yabgu Alp Tuğrul BegEbü'l Muzaffer Gazi bin Ebü'l Kasım" tarafından yaptırılmıştır. Saat Kulesi, bugün ayakta bulunan iç kalenin batı duvarının şimal köşesi bitişiğindedir. 16. yüzyılın başlarında minarenin üst kısmı yıkılmış, ilk olarak 1848 yılında, daha sonra 1881 yılında saat yerleştirilerek "Saat Kulesi" ve aynı zamanda gözetleme kulesi olarak kullanılmaya başlanmıştır.

- **Oltu Kalesi**

Oltu ilçe merkezinde, Oltu Çayı kıyısındaki tepe üzerinde bulunan kale, M.Ö 4. yüzyılda Urartular tarafından yaptırılmıştır. Doğal kayalıklar üzerinde yer alan ve “Ehmedek” denilen iç kale, bugün bütün ihtişamıyla karşımızda durmaktadır. Kalenin kuzeydoğu köşesindeki, dik ve yüksek burcun üzerinde, temel seviyesinde kalmış bir şapel bulunmaktadır.

- **İspir Kalesi**

İspir ilçesinde, Çoruh Nehri’nin batı ve güney sınırını çizdiği dik kayalık üzerine kurulmuştur. İspir Kalesi’nin, ilk kuruluşu Urartulara kadar uzanmaktadır. Günümüze ulaşan kale ise 13. yüzyıl İlhanlılar döneminde inşa edilmiştir. Kalede Saltuklular döneminden kalma bir mescit vardır.

- **Erzurum Tabyaları**

Erzurum Tabyaları, 19. yüzyılın acı hatıralarını taşıyan önemli eserlerdir. Osmanlı Devleti’nin gerileme sürecinde doğudan gelen tehlikelere karşı şehrin 21 stratejik noktasına tabyalar inşa edilmiştir. Özellikle Aziziye ve Mecidiye tabyaları, 93 Harbi olarak bilinen 1877-1878 Osmanlı –Rus Savaşında kritik bir rol üstlenmiştir. 9 Kasım 1877 tarihli Aziziye Müdafaası, Erzurum halkının kahramanlıklarına sahne olmuş ve şehrin işgalden kurtarılmasını sağlamıştır. Erzurum halkı, her yıl bu müdafaanın yıl dönümlerinde tabyalara yürüyüş gerçekleştirmekte ve kahramanlarını anmaktadır.

- **Yakutiye Medresesi**

İlhanlılar döneminde Hoca Yakut Gazani tarafından 1310 yılında yaptırılan eser Anadolu’daki kapalı avlulu medreselerin en büyüğüdür. Medrese, dengeli mimarisi, iri motifli süslemeleri, cepheden dışarıya taşırılmış basık kemerli ve oymalı taç kapısı ve taş bezemeleri ile muhteşem bir görüntü oluşturmaktadır. Taç kapı üzerinde yer alan hurma yaprakları, pars ve kartal figürleri Orta Asya Türklerinin önemli simgeleridir. Avlunun sağ ve solunda karşılıklı beşik tonozlu altışar oda sıralanmıştır. Bunlardan sağ köşedeki odadan aynı zamanda minareye çıkılmaktadır. Eserin, geometrik motifler ve çinilerle bezeli minaresi de dikkat çekicidir. Yakutiye Medresesi, 1994 yılından itibaren Türk-İslam Eserleri ve Etnografya Müzesi olarak hizmet vermektedir.

- **Çifte Minareli Medrese**

13. yüzyılın sonlarında inşa edilen Çifte Minareli Medrese, Selçuklu medeniyetinin günümüze ulaşan en önemli eserlerinden biri ve aynı zamanda Erzurum'un sembolüdür. Medresenin özellikle taç kapısında bulunan bezemeler, Selçuklu taş süslemesindeki derinliği ve estetik anlayışı gösterir. Burada yer alan palmet ve rumi motifleri, Selçuklular'ın simgesi olan çift başlı kartal ile hayat ağacı figürleri dikkat çekicidir. Medresenin, efsanelere konu olan yarım minareleri de çinileri ile göz kamaştırmaktadır. Çifte Minareli Medrese; döneminin en önemli üniversitelerinden biridir. Avlunun güneyinde yer alan kümbet de o dönemde yapılan en büyük türbe unvanına sahiptir.

- **Ulu Cami**

Erzurum'un en eski ve en önemli camilerinden biri olan Ulu Cami, Saltuklu Emiri Nasreddin Aslan Mehmet tarafından 1179 yılında yaptırılmıştır. Dikdörtgen planlı cami, kalın taş sütunları, kırlangıç kubbesi, mihrabı ve minaresi ile Selçuklu mimari anlayışını yansıtmaktadır. 28 pencere ile aydınlatılan caminin içerisinde toplam 40 sütun bulunmaktadır. Caminin beş kapısı olup, bunlardan ikisi doğuda, üçü de kuzeydedir.

- **Murat Paşa Cami**

Kuyucu Murat Paşa tarafından 1573 yılında yaptırılmıştır. Yapı, bitişiğinde bulunan hamam, Ana Hatun Türbesi ve Ahmediye Medresesi ile bir külliye oluşturmaktadır. Kubbe tromp ve kemerleri 19. yüzyılda alçı üzerine yağlı boya kullanılarak Avrupa üslubunda çiçek ve yaprak motifleri ile bezenmiştir. Orjinal ahşap kapısı, mimberi ve pencere kapakları Osmanlı ahşap işçiliğinin en güzel örnekleri arasındadır.

- **Gürcü Kapı Cami**

Erzurum'da görev yapmış Yeniçeri Ocağı ağalarından Zakreci Ali Ağa tarafından, 1608 yılında yaptırılmıştır. Ali Ağa Camisi olarak da bilinmektedir. Kare planlı ibadet mekânı, köşelerdeki tromplara oturan merkezi bir kubbe ile örtülmüştür.

- **Kurşunlu Cami**

Şeyhülislâm Feyzullah Efendi tarafından 1701 yılında yaptırılan Kurşunlu Cami, Osmanlı dönemine ait önemli eserler arasındadır. Kesme taştan, kare planlı

olarak inşa edilen yapı, sekiz kasnak üzerine oturan bir kubbe ile örtülmüştür. Yapının ahşap minberi, Türk ağaç işçiliğinin en güzel örneklerinden biridir.

- **Narmanlı Cami**

Tebriz Kapı semtinde, Çifte Minareli Medrese'nin doğusunda yer almaktadır. Eser, kapı üzerindeki dört satırlık kitabeye göre 1738 yılında, Narmanlı Hacı Yusuf tarafından yaptırılmıştır. Narmanlı Cami'nin ortası büyük, yanları küçük beş kubbesi bulunmaktadır. Düzgün kesme taştan yapılan cami, işçiliği ile de dikkat çekmektedir.

- **İbrahim Paşa Cami**

Erzurum Valisi İbrahim Ethem Paşa tarafından 1748 yılında yaptırılmıştır. Kare planlı tek kubbeli olan cami, beyaz renkte mermer taştan yapılmıştır. Önündeki son cemaat yeri yuvarlak kemerlerle birbirine bağlanan dört sütunlu üç kubbelidir. Caminin mihrabı da mermerdendir.

- **Caferiye Cami**

Ebubekir Oğlu Hacı Cafer tarafından 1645 yılında yaptırılmıştır. Yapının önünde, dört sütunun taşıdığı eğimli çatı altına gizlenmiş, öne ve yanlara açık üç kubbesi, 2006 yılındaki restorasyonda açığa çıkartılmıştır. İç mekânı, köşelerde tromplar üzerine oturan tek kubbe ile örtülüdür.

- **Lala Paşa Cami**

Erzurum Beylerbeyi Lala Mustafa Paşa tarafından 1562 yılında yaptırılmıştır. Erzurum'da Osmanlı döneminde inşa edilen ilk camidir. Eserin mimarisi Mimar Sinan'a aittir. Caminin iç mekânını aydınlatan pencerelerde bulunan yazılar, hat sanatının eşsiz örnekleri arasındadır. Son cemaat yerinde 4.Mehmed'in halka vergi muafiyeti getirdiğini anlatan 1670 tarihli bir ferman bulunmaktadır.

- **Üç Kümbetler**

Üç Kümbetler, Anadolu'da bulunan anıt mezarların en güzel örnekleri arasında yer almaktadır. 12. yüzyılın sonlarında yapıldığı tahmin edilen en büyük kümbet Emir Saltuk'a aittir. Bu kümbette yer alan hayvan kabartmaları, Orta Asya Türk takvimlerinde yer alan burç figürleridir. Diğer iki kümbet 14. yüzyıl eserleridir.

- **Aslan Paşa Cami**

Oltu ilçe merkezinde bulunmaktadır. Çıldır Atabekleri'nden Kars Muhafızı Arslan Mehmed Paşa tarafından 1664 yılında yaptırılmıştır. Cami, medrese, han, hamam ve saraydan oluşan bir külliye şeklinde inşa edilmiştir.

- **Ebu İshak Cami**

Büyük İslam düşünürlerinden Ebu İshak Hazretleri'ne aittir. İç Kale'yi Çifte Minareli Medrese'ye bağlayan sur duvarı üzerinde bulunan türbenin ne zaman yapıldığı tam olarak bilinmemektedir.

- **Cimcime Hatun Kümbeti**

Firuze adlı bir kadına ait olduğu sanılan bu kümbet,14. yüzyılda yapılmıştır. Yuvarlak kaideli kümbetin, gövdesi de bu yuvarlak kaideye uyumlu şekilde inşa edilmiştir.

- **Abdurrahman Gazi Türbesi**

Hiz. Muhammed'in(s.a.v) sancaktarlığını yapan sahabe Abdurrahman Gazi Hiz. burada yatmaktadır. Türbe, 1796 yılında Erzurum Valisi Yusuf Ziya Paşa'nın eşi Ayşe Hanım tarafından yaptırılmış, yanına bir de cami ilave edilmiştir.

- **Rüstem Paşa Çarşısı**

Kanuni Sultan Süleyman'ın sadrazamı Rüstem Paşa tarafından 1561 yılında yaptırılmıştır. Yapı, Osmanlı kervansaray mimarisinin en güzel örneklerinden biridir. Taşhan adıyla da anılan bu eser, günümüzde Oltu taşı esnafının imalat ve satış yeri olarak hizmet vermektedir.

- **Erzurum Arkeoloji Müzesi**

İlk olarak 1944 yılında Yakutiye Medresesi'nde, ardından 1947 yılında Çifte Minareli Medrese'de faaliyet gösteren müze, 1968 yılında şimdiki binasında hizmet vermeye başlamıştır. Müzede M.Ö. II. Bin Trans-Kafkas Kültürü Salonu, Urartu Salonu ve Ermeni Katliamları Salonu bulunmaktadır. Müzenin sergi salonlarında, bölgemizde yaşamış toplumların kültürel gelişimi, üretimi, yaşam tarzı, sanatı, dini inançları ve gelenekleri gibi birçok konuda ziyaretçilere bilgi sunan eserler sergilenmektedir.

- **Öşvank Kilisesi**

Uzundere ilçesi Çamlıyamaç köyündedir. Gürcü Bagratlı Hanedanlığı zamanında Magistras Bagrat tarafından 973 yılları arasında inşa ettirilmiştir. Renkli taş bezemeleri ve kabartma figürleriyle dikkat çeken Öşvank Kilisesi, 10. yüzyılın en önemli dini yapılarından biridir. Manastır şeklinde yapılan eserin içerisinde hamam, yatakhane, vaftizhane, rahip evleri, mutfak ve kütüphane bulunmaktadır.

- **Erzurum Kongre Binası**

1867 yılında İdadi Mektebi (lise) olarak yaptırılan bina, Milli Mücadele tarihinin önemli bir simgesidir. Erzurum Kongresi, Atatürk'ün başkanlığında 23 Temmuz 1919 tarihinde bu binada toplanmıştır. Vatanın Bütünlüğü'nü hedef alan bu kongrede, Türkiye Cumhuriyeti'nin temelleri atılmıştır. Kongre Salonu müze haline getirilen bina, günümüzde Güzel Sanatlar Lisesi olarak hizmet vermektedir.

- **Çoban Dere Köprüsü**

Erzurum-Horasan Karayolu üzerinde Pasinler'in 15 km doğusundadır. Tarihi İpek Yolu güzergâhında bulunan köprü, İlhanlı Hükümdarı Gazan Han'ın (1295-1304) Veziri Salduzlu Emir Çoban Noyin tarafından 1298 yılında yaptırılmıştır. Yapı formu ve baş kısmındaki bezemeler Selçuklu ve İlhanlı mimari üslubunu yansıtır. Karga Pazarı ve Aras nehirlerinin birleştiği yere inşa edilen köprü 128 metre uzunluğunda, 8,5 metre genişliğindedir.

- **Atatürk Evi**

19. yüzyılda konak olarak yaptırılmıştır. 3 Temmuz 1919 tarihinde Erzurum'a gelen Mustafa Kemal Paşa, arkadaşlarıyla birlikte, 52 gün boyunca bu evde kalmıştır. Bodrum üzeri iki katlı olan yapı, günümüzde müze olarak hizmet vermektedir.

- **Meyrem Ana Kilisesi**

Tortum ilçesine bağlı Bağbaşı köyündedir. Meryem Ana Kilisesi olarak da bilinen yapı, Bagratlı Kralı III. David tarafından 1001 yılında yaptırılmıştır. 19. yüzyılda camiye dönüştürülen yapı, Taş Cami ismini almıştır. (<http://www.goerzurum.net/erzurum-da-turizm/erzurum-da-kultur-ve-kreatif-turizm/>)

2.5.3. Termal Turizm

Erzurum, sahip olduğu kaplıcalarıyla da bölgenin en önemli termal turizm merkezlerinden biridir. Pasinler, Ilıca ve Köprüköy'de bulunan kaplıcalar, pek çok

hastalık için şifa kaynağıdır. Kaplıca suları debi, sıcaklık, fiziksel ve kimyasal özellikleri bakımından oldukça üstün özellikler taşımaktadır.

- **Ilıca Kaplıcaları**

Erzurum'un 15 km batısındaki Aziziye ilçe merkezinde yer almaktadır. Sodyum ve bikarbonatlı kaynak suyu 39 °C sıcaklığa ve 25 lt/snakım değerine sahiptir. Kaplıca suyunun romatizmal hastalıklara, göz hastalıklarına, sinir sistemi hastalıklarına, deri hastalıklarına ve metabolizma bozuklukları gibi bir dizi rahatsızlığa iyi geldiği tespit edilmiştir. Aziziye Belediyesi tarafından işletilen tesislerde termal havuzların yanı sıra, hamam, masaj salonu, spor salonu, açık ve kapalı restoranlar, mescit, dinlenme ve toplantı salonları ile açık otopark bulunmaktadır. Tesis bünyesinde yer alan otel bölümü 36 oda 5 süitten oluşmaktadır.

- **Pasinler Kaplıcaları**

Erzurum'un 40 km doğusunda Pasinler ilçe merkezinde yer almaktadır. Bikarbonatlı, klorürlü, sodyumlu, karbondioksitli ve kısmen de radyoaktif bileşimli olan kaplıca suyunun sıcaklığı 39-45 °C arasında değişmektedir. Ph değeri 6.5'dir. Kaynağı, 205 metreden doğal çıkışlı olan kaplıca, 15 lt/sn. akım değerine sahiptir. Kaplıcadan, içme ve banyo kürleri şeklinde yararlanılmaktadır.

İçilerek kullanıldığında safra kesesi, karaciğer, mide ve bağırsak üzerinde etkili olmaktadır. Romatizma, sinir ve kas yorgunluğu, çeşitli sinirsel hastalıklar, eklem ve kireçlenme tedavisi için ise banyo kürleri yapılmaktadır. Kaplıca alanında işletmeciliğini Pasinler Belediyesi'nin yaptığı 2 adet kaplıca ve özel bir işletmeye ait 72 yatak kapasiteli bir termal otel bulunmaktadır. Bununla birlikte, 1000 yatak kapasiteli 5500 devre mülkten oluşan Akasya Vadisi'ne ait termal tesis projesi inşaatı devam etmektedir. Pasinler'de yapımı devam eden bir diğer termal tesis ise Lalezar Termal'in 2014 yılı içerisinde hizmet vermeye başlaması beklenmektedir.

- **Köprüköy Kaplıcaları**

Erzurum'un 56 km doğusundaki Köprüköy ilçe merkezine 3 km mesafede bulunmaktadır. Köprüköy ilçesinde daha çok mineral miktarı yüksek olan çamurlardan yararlanılmaktadır. Bikarbonat, sodyum, kalsiyum, karbondioksit, demir ve bromür içeren kaplıca suyu; romatizmalı hastalıklar, solunum yolu hastalıkları, göz hastalıkları, sindirim sistemi hastalıkları ve metabolizma bozukluklarının tedavisinde kullanılmaktadır. İşletmeciliğini Köprüköy Belediyesi'nin yaptığı tesiste 2

adet açık havuz ve çamur ünitesi bir oda bir mutfaktan oluşan pansiyon tipi evler bulunmaktadır. (<http://www.goerzurum.net/erzurum-da-turizm/erzurumda-termal-ve-saglik-turizmi/>)

- **Lalezar Termal Tesisleri**

Erzurum şehir merkezine 16 km, havaalanına 25 km uzaklıkta olan tesisimiz toplamda 18.000 m² açık alan ve 6000 m² kapalı alan üzerine kurulmuştur. Tesiste bulunan termal su rezervi yerin 750 metre altından çıkmakta olup sıcaklık olarak 60 dereceye ulaşmaktadır. Tesisimiz; bay/bayan termal havuz kompleksleri, standart ve VİP aile kabinleri ile termal sektörde bölgenin en modern ve en kapsamlı tesisidir. Lalezar termal tesisleri aynı zaman da hijyen ve temizlik konusun da yüksek hassasiyeti ile misafir memnuniyetini maksimum düzeye çıkarmak ve sektöründeki her türlü ihtiyaca cevap verebilmek üzere değişen ve gelişen hizmet anlayışını en iyi şekilde yansıtmayı ilke edinmiş olup restaurant, loby bar, vitamin bar, minibar toplantı salonları ve VİP oturma salonları ile kreş, market, bay/bayan mescitleri, açık/kapalı otopark ve güvenlik hizmetleriyle Erzurum'un en gözde tesisi haline gelmiştir. (http://lalezartermal.com/sayfa-hakkimizda_1.html)

2.5.4. Eko-Agro ve Aktif Turizm

Coğrafyasının yüzde 64'ünü dağların oluşturduğu Erzurum, 3000 metreyi aşan yükseltileri ve doğal ormanlarıyla ekolojik olarak “Alpin Bölge” özelliklerine sahiptir. Bölgedeki zengin biyolojik çeşitliliğin ana sebebini 800 m ile 3000 m arasında değişen rakım farklılığı ve 36.5 ile -37.2 derece arasında değişen sıcaklık farklılığı oluşturmaktadır. İspir-Artvin ve Tortum-Artvin karayolu koridorları üzerinde yer alan Çoruh Havzası, Türkiye'nin en görkemli hazinelerinden biridir. Bu alan Uluslararası Koruma Örgütü'nün seçtiği dünyanın 34 sıcak noktasından biri olan büyük bir biyoçeşitliliğe sahip Kafkasya ekolojik bölgesinin batı ucunda yer almaktadır.

Bu bölge Kafkasya ile Anadolu arasında süzülerek göç eden yırtıcı kuşlar ile diğer göçmen kuşlar için bir geçiş koridoru olarak kullanılmaktadır. Burası, Hazar Denizi'nin batısından geçip Çoruh Vadisi'ni takip ederek Anadolu üzerinden Ortadoğu'ya buradan Mısır ve Arap Yarımadası'na oradan da Afrika'ya ulaşmaya çalışan on binlerce kuş türünün kullandığı bir geçiş koridorudur.

Doğada gözlemlenmesi oldukça güç olan ve görülebilmesi için uzun mesafe yürümeyi gerektirebilen birçok kuş türünün bölgede araç yolundan uzaklaşmadan

gözlenebiliyor olması Erzurum'u daha da ayrıcalıklı bir konuma getirmektedir. Çoruh Havzası, Türkiye'deki kelebek türlerinin de üçte ikisini bünyesinde barındırmaktadır

Erzurum'un eko-agro ve aktif turizm noktaları Çoruh Havzası içerisinde yer alan Tortum, Uzundere ve İspir ilçelerinde yoğunlaşmıştır. Uzundere Vadisi ve İspir Verçenik Dağı Yaban Hayatı Geliştirme Sahası; Orman ve Su İşleri Bakanlığı Doğa Koruma ve Milli Parklar Genel Müdürlüğü'nün hazırladığı Erzurum Doğa Turizmi Master Planı'nda (2013-2023) doğa turizmi açısından seçkin ve yüksek değer taşıyan alanlar olarak analiz edilmiştir.

Erzurum İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü'nce yapılan çalışmalar sırasında da bu iki alanı birbirine bağlayan Pehlivanlı – Serdarlı - Sırakonaklar Eko-Agro ve Aktif Turizm güzergâhı belirlenmiştir. Bunun dışında Palandöken Dağı, Narman Peribacaları, Dumluyaylası ve Ovacık eko-agro ve aktif turizm için değerlendirilebilecek diğer noktalardır. Erzurum'da eko-agro ve aktif turizm aktivitelerini dört mevsim deneyimlemek mümkündür.

Kuş gözlem için Haziran – Eylül ayları, kelebek gözlem için Mayıs – Eylül ayları ideal dönemdir. Dağ keçisi ve kurt kış aylarında, boz ayı ilkbahar ve sonbaharda gözlemlenebilmektedir. Bölgenin doğal bitki örtüsünü izlemek, yöresel gıda ürünlerini tatmak için ilkbahar, yaz ve sonbahar aylarında farklı seçenekler bulunmaktadır.

- **Tortum Çağlayanı**

Tortum Şelalesi, Doğu Anadolu Bölgesi'nin en önemli şehirlerinden biri olan Erzurum'da, Uzundere ilçesinde, Tortum Çayı üzerinde yer alan Tortum Gölü'nün sonunda oluşan ünlü bir şaledir. Gölün, Tev Vadisi ile Tortum Gölü'nün kuzeyinde kalan heyelan kütlesini aşması ile oluşan şale dünyada oluşumu bakımından ikinci önemli şaledir.

Şelalenin üzerinde yer aldığı Tortum Gölü, 1700'lü yılların başında, günümüzde "Balıklı Köyü" olarak bilinen bölgenin batısındaki Kamerli Dağı'nın bir kısmının, gerçekleşen bir heyelan sonucunda Tortum Çayı'nın önünü kesmesi sebebi ile oluşmuştur. Çayın yatağı da bu nedenle kapanınca Tortum Çayı kendine yeni bir yatak oluşturmuş ve Tortum Şelalesi de bu şekilde meydana gelmiştir. Böylelikle Erzurum Gezilecek Yerler listesine bir yer daha eklenmiş olmaktadır.

Yerel halk tarafından "Sudökülen" adı ile de anılan Tortum Şelalesi, 48 Metre yükseklikten dökülmektedir. Bu yükseklik ile Tortum Şelalesi Türkiye'nin birinci, dünyanın ise üçüncü yüksek şalesidir.

Doğal güzellikleri ile önemli bir turistik merkez olan Tortum Gölü ve Şelalesi, 1952-1960 döneminde kurulan hidroelektrik santrali ile aynı zamanda, bölge için önemli bir enerji üretim merkezi niteliğini de taşımaktadır.

Türkiye'nin her neresinden geliyorsanız gelin, Erzurum merkeze, buradan 85 km olan Uzundereye, buradan da Tortul Şelalesi'ne 35 km sonra ulaşabilirsiniz.

Yoğun ziyaret alan şalede, keyifli ve güvenli gezi ve seyirlerin yapılması için bazı düzenlemeler yapılmıştır. Şelalenin altına inilebilmesi ve geri çıkılabilmesi için ayrı ayrı yapılan merdivenlerin yanı sıra, iniş merdivenleri üzerinde demir korkuluğu bulunan bir gözetleme balkonu inşa edilmiştir.

Tortum Şelalesi'nin suları, eriyen kar suları nedeniyle özellikle Mayıs-Temmuz döneminde oldukça gür akmaktadır. Diğer aylarda su miktarı nispeten daha azdır. Düşen suların üstte oluşturduğu gökkuşağı, altta oluşturduğu Dev Kazanı ziyaretçilere doyumunu olmaz bir seyir yaşatmaktadır.

Tortum Şelalesi etrafında düzenli bir yapılanma ile oluşturulmuş olan piknik alanları, yerel halkın en çok tercih ettiği sayfiye yerleri arasında yer almaktadır. Erzurum- Artvin karayolu üzerinde bulunan şale ulaşımının rahat olmasının verdiği ayrıcalık ve sahip olduğu olağanüstü güzellikler ile yurt içinden ve yurt dışından yoğun şekilde ziyaret almaya başlamış, bölgenin cazibesi her geçen gün artan merkezlerinden

biri olmaya başlamıştır. (<http://www.gezilecekyer.org/tortum-selalesi-nerede-tortum-selalesi-hakkinda-bilgi/>)

2.5.5. Doğa Sporları

- **Doğa Yürüyüşü**

Doğa yürüyüşü, Erzurum’da, giderek önem kazanan bir doğa sporudur. Şehirde eşsiz manzaralar sunan patikaların geçtiği, doğal çeşitliliğe sahip birçok dağ, tepe, yayla ve vadi vardır. Özellikle Palandöken zirvelerinde, Uzundere ve İspir ilçelerinde bu tip faaliyetler için uygun parkurlar bulunmaktadır. Uzundere Vadisi’nde, derin vadi ve yayla oluşumlarıyla farklı morfolojik özelliklere sahip, bazen tırmanmayı gerektiren, sarıçam ormanları, göl ve şelaleler arasından geçilen pek çok doğa yürüyüşü koridoru bulunmaktadır. DATUR projesi kapsamında Uzundere Vadisi çevresinde 9, İspir ilçesinde ise 8 rota tespit edilmiştir. Bu rotaların uzunluk (u), zorluk (z) ve yükseklik (y) verileri belirlenmiştir.

- **Uzundere Rotaları:**

Cevizli Yaylası (u:20 km, z: 2, y: 2260m),
Uzunkavak- Yedigöller (u: 36 km, z: 3-4, y: 2600 m),
Sapaca Yaylası (u: 20 km, z: 2, y: 1100 m),
EngüzekKalesi (u: 6.5 km, z: 2, y: 1500 m),
Paisor Yaylası (u: 11 km, z: 3, y: 1800-2400 m),
Öşkvank Kilisesi (u: 7 km, z: 2, y: 1800-2400 m)
Carmis Yaylası (u: 13.4, z: 3, y: 1500-2400 m),
Balıklı köyü (u: 3 km, z: 1, y: 1200-2200 m)
HahoKlisesi (u: 3.1 km, z: 2, y: 1200-1600 m).

Uzundere çevresindeki en ilgi çekici rotalar Yedigöller, yaylalar arası geçişler, Enguzek Kalesi ve Öşkvank Kilisesi rotalarıdır.

- **İspir Rotaları:**

Çamlıca Yaylası (u: 4 km, z: 1, y: 1207 m),
Davalı Yaylası (u:13.6 km, z: 4, y: 2000-2500 m),
Soğanlı (u: 7 km, z: 5, y: 2108-3200 m),
Moryayla (u: 7 km, z: 2, y: 1900-2400 m),
İspir Yedigöller (u: 11 km, z:3 y: 1900-3000 m),
Elmalı Mağarası (u: 4 km, z: 2, y: 1376 m),

Sorah Göl (u: 11 km z: 3 y:1207 m)

Ahlatlı- Zarnıç (u:14 km, z: 2, y: 1820-2320 m) rotalarıdır.

Bölgenin en ilgi çekici rotalarını ise Sırakonaklar-Davalı Yaylası ile Yedigöller oluşturmaktadır. Bunların yanı sıra, Yoldere – Narman dağyolu ve Derinpınar Yaylası – Serdarlı rotaları ilginç doğal özellikleriyle önemli bir alternatif oluşturmaktadır.

- **Dağcılık**

Dağlar ve vadiler şehri Erzurum’da amatör ve profesyonel dağcılar için çok sayıda parkur bulunmaktadır. İlin en yüksek noktalarından biri olan İspir – Erzurum arasında yer alan 323 metre rakımlı “Mescit Dağları” şehrin doğa turizmi potansiyeli açısından bir “Alpin Bölge” olarak, uluslararası düzeyde markalaşmasına katkı sağlayacak niteliktedir. Aynı zamanda jeoloji laboratuvarı görünümündeki Tortum Gölü ve çevresi, dağcılık konusunda giderek önemini artırmaktadır. Kaya tırmanışı ve iple iniş için belirlenen parkurlar Engüzek Kalesi çevresinde ve Pehlivanlı Beldesi’nde yer almaktadır. Burada yer alan parkurların zorluk derecesi 5+, 6+, 7- şeklindedir.

- **Dağ bisikleti**

Erzurum coğrafyası için ideal doğa sporlarından biri olan dağbisikleti için İspir, Tortum ve Uzundere’de çeşitli zorluk derecelerinde rotalar bulunmaktadır. Bunlar; Ahlatlı-Zarnıç (zor), Uzundere Yaylası (zor), Serdarlı – Pehlivanlı (orta), Derinpınar Yaylası – Serdarlı (zor), Engüzek Kalesi (orta)ve Yıkıklar (orta)rotalarıdır.

- **Jeep safari**

Doğal güzellikleri ve ilginç yeryüzü şekilleriyle dikkat çeken Erzurum’da jeep safari için ilgi çekici rotalar bulunmaktadır.

Bunlar; Uzundere– Zuğar Boğazı, Serdarlı Yaylası – Uzunkavak Yedigöller – Kalavan Yaylası, Ahlatlı – Zarnıç, İspir – Moryayla – Yedigöller, Yoldere – Narman dağyolu rotasıdır.

- **Rafting**

Dünyada rafting sporunun en iyi yapılabildiği akarsulardan biri olan Çoruh Nehri, İspir ilçesinden geçmektedir. Dünyanın en hızlı akan nehirlerinden biri olan Çoruh, 1993 yılında Dünya Rafting Şampiyonası’na ev sahipliği yapmıştır. Çoruh Nehri’nde ileri seviyedeki parkurlar; Uzundere ilçesinde bulunan Tortum Çayı’nda ise her yaştan yeni başlayanların kullanabileceği parkurlar bulunmaktadır. Bu nehirlerde rafting yapmak için en uygun aylar Mayıs ve Haziran aylarıdır.

Çoruh Nehri ve Tortum Çayı kano sporu için ideal koşullar sunarken, durgunsu kanosu için Tortum Gölü tercih edilmektedir. Tortum Gölü kıyısında, kano, kürek ve sandalla gezinti için gerekli iskele ve rampalar bulunmaktadır.

- **Olta Balıkçılığı**

Erzurum, sahip olduğu akarsuları, geniş ve derin su yüzeyleri ile olta balıkçılığı konusunda geniş olanaklar sağlamaktadır. Çoruh Nehri, Tortum Çayı, Ödük Çayı, Sırakonaklar Deresi, Tortum Gölü ve İspir Yedigöller’de alabalık, sazan ve aynalı sazan türleri bulunmaktadır. Çoruh Havzası’ndaki bazı göl ve akarsularda kırmızı benekli alabalık, yasadışı avcılık ve kirlenmeden dolayı azalmıştır. Olta balıkçılığı için, Tortum Gölü’nde bulunan, aynı zamanda bir mesire yeri olan, Bozburun Yarımadası önerilmektedir. İspir Yedigöller, Kuzgun Barajı ve Yıkıklar sahasında kamp olanağı vardır.

- **Avcılık**

Çok sayıda avlağın bulunduğu Erzurum av potansiyeli yüksek bir şehirdir. Burada, yabankeçisi, çengel boynuzlu dağ keçisi, yaban tavşanı ve yaban domuzu gibi memeli türleri ile kınalı keklik, çil keklik, kaya kekliği, bildirgin gibi kuşlar avlak sahalarında görülmektedir. Aşkale Karasu, Güney Pasinler, Kuzey Pasinler, Horasan Tahirhoca, Köprüköy Yağan ve Pazaryolu Çatakbahçe genel avlaklarında avcılık yapılabilmektedir. Güncel av yasakları için Erzurum İl Çevre ve Orman Müdürlüğü’nden bilgi alınabilir.

- **Yamaç Paraşütçülüğü**

Engebeli ve yüksek dağlık-tepelik bir arazi yapısına sahip olan Erzurum, yamaç paraşütçülüğü için de elverişlidir. Palandöken Dağları ve Tortum Gölü çevresi başta olmak üzere il genelinde yamaç paraşütü için uygun noktalar bulunmaktadır. (<http://www.goerzurum.net/erzurum-da-turizm/erzurumda-doga-sporlari/>)

BÖLÜM III

MATERYAL VE YÖNTEM

3.1 Araştırma Yöntemi

Betimsel araştırma modelindeki bu çalışmanın amacı, Erzurum ilinde yaşayan 236 erkek (%50,6) ve 230 (%49,4) kadın katılımcının rekreasyonel etkinliklere katılımlarındaki engel/kısıtlayıcı olan faktörlerin belirlenmesi ve bu faktörlerin çeşitli değişkenlere göre (yaş, cinsiyet, medeni durum, çocuk sayısı, eğitim seviyesi, refah seviyesi, haftalık boş zaman süreleri ve boş zamanlarını değerlendirmede güçlük çekme durumları) karşılaştırılmasıdır.

Çalışmada kullanılan veri toplama aracı 3 bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde, katılımcılarının demografik bilgilerini tanımlamaya yönelik sorulara, ikinci bölümde boş zaman davranışlarını belirlemeye yönelik sorulara yer verilmiş ve üçüncü bölümde ise Alexandris ve Carrol(1997) tarafından geliştirilen ve Türk toplumu için geçerlik ve güvenirlik çalışması Karaküçük ve Gürbüz (2006) tarafından yapılan “Boş Zaman Engelleri Ölçeği” kullanılmıştır.

Ölçek, bireylerin boş zaman aktivitelerine katılımlarında engel/kısıtlayıcı olan nedenleri belirlemeyi amaçlayan (a) tesis/hizmet & ulaşım (8 madde), (b) sosyal ortam & bilgi eksikliği (5 madde), (c) birey psikolojisi (4 madde), (d) arkadaş eksikliği (3 madde), (e) zaman (4 madde) ve (f) ilgi eksikliği (3 madde) gibi 6 alt boyuttan ve 27 maddeden oluşmaktadır. Ölçekte yer alan maddeler “Kesinlikle Önemsiz (1)” ve “Önemsiz (2)”, “Önemli (3)”, ve “Çok Önemli (4)” şeklinde 4'lü likert tipi ölçek üzerinde değerlendirilmektedir.

Sosyal bilimlerde sıklıkla kullanılan “basit tesadüfi örnekleme yöntemine” göre elde edilen verilerin analizinde istatistikî yöntem olarak; frekans, aritmetik ortalama, standart sapma; bağımsız örneklem için t-testi ve ANOVA testleri kullanılmıştır. Verilerin çok değişkenli testlerin ön şartlarını sağlayıp sağlamadığına Skewness ve Kurtosis (verilerin normal dağılım durumu) değerleri, Box M (varyans-kovaryans matrislerinin homojenliği) ve Levene (varyansların eşitliği) testleri sonuçları incelenerek karar verilmiştir.

Tablo 1. Boş Zaman Engelleri Ölçeğinde Yer Alan Maddelerin İç Tutarlılık Katsayıları

Alt Boyutlar	Alfa
Birey Psikolojisi	,764
Sosyal Ortam/Bilgi Eksikliği	,773
Tesisler/Hizmet Ulaşım	,719
Arkadaş Eksikliği	,749
Zaman	,647
İlgi Eksikliği	,709
Toplam	,843

Tablo 1’de “Boş Zaman Engelleri Ölçeği”nin 6 alt boyutu için hesaplanan Cronbach Alpha iç tutarlılık katsayıları sunulmuştur. Ölçeğin güvenirliğini test etmek için hesaplanan Cronbach Alpha iç tutarlılık katsayısının 6 alt boyut için 0,647 (zaman) ile 0,773 (sosyal ortam/bilgi eksikliği) arasında değiştiği bulunmuştur. Toplam ölçeğin Cronbach Alpha iç tutarlılık katsayısı 0,843 çıkmıştır. Böylece veri toplama aracının eldeki çalışma için de güvenilir ölçme yaptığı söylenebilir.

3.2. Katılımcıların Demografik Özellikleri

Bu bölümde araştırma grubunun demografik verilerine ilişkin değişkenlere ait bilgilere yer verilmiştir.

Tablo 2. Katılımcılara Ait Kişisel Bilgilerin Dağılımı

Değişkenler		f	%
Cinsiyet	Kadın	230	49,4
	Erkek	236	50,6
	Toplam	466	100,0
Yaş	20-29	56	12,0
	30-39	137	29,4
	40-49	98	21,0
	50-59	88	18,9
	60 ≥	87	18,7
	Toplam	466	100,0
Medeni Hal	Bekar	201	43,1
	Evli	265	56,9
	Toplam	466	100,0
Çocuk Durumu	Yok	208	44,6
	1	52	11,2
	2	46	9,9
	3	68	14,6
	4	62	13,3
	5≥	30	6,4
	Toplam	466	100,0
Eğitim Durumu	Okumamış	50	10,7
	İlkokul	95	20,4
	Ortaokul	41	8,8
	Lise	93	20,0
	Üniversite	146	31,3
	Lisansüstü	41	8,8
	Toplam	466	100,0
Meslek	Çalışmıyorum	66	14,2
	Memur	52	11,2
	İşçi	52	11,2
	Serbest Meslek	50	10,8
	Emekli	34	7,3
	Çiftçi	35	7,5
	Ev Hanımı	43	9,2
	Öğrenci	92	19,7
	Akademisyen	42	9,0
	Toplam	466	100,0
Gelir	999 ≤ TL	82	17,6
	1000-1999	174	37,3
	2000-2999	129	27,7
	3000 ≥ TL	81	17,4
	Toplam	466	100,0
Refah Seviyesi	Kötü	145	31,1
	Normal	223	47,9
	İyi	98	21,0
	Toplam	466	100,0

Tablo 2'ye bakıldığında, araştırma kapsamında yer alan katılımcıların %50,6'sının erkek, %29,4'ünün 30-39 yaş grubunda olduğu, %6,9'unun evli, %44,6'sının çocuğunun olmadığı, %31,3'ünün üniversite eğitimi aldığı, %19,7'sinin öğrenci olduğu, %7,9'unun ise refah düzeylerini normal olarak hissettiği görülmektedir.

Tablo 3. Katılımcıların Yaşamlarını Geçirdiği Alanlara İlişkin Dağılımları

Yaşamınızı Geçirdiğiniz Alanlar	f	%
Köy/Kasaba	93	20,0
Şehir	357	76,6
Büyükşehir	16	3,4
Toplam	466	100,0

Tablo 3’deki verilere göre, katılımcıların %76,6’sının yaşamını en çok şehirde geçirdiği görülürken, %3,4’ünün ise büyükşehirde yaşadığı tespit edilmiştir.

3.3. Katılımcıların Boş Zaman İmkânları ve Rekreatif Eğilimlerine İlişkin Bilgiler

Bu bölümde araştırma grubunun boş zamanlarına ait kişisel bilgilere ve sahip oldukları boş zamanlarındaki rekreatif eğilimlerine ilişkin bulgulara yer verilmiştir.

Tablo 4. Katılımcıların Haftalık Boş Zaman Sürelerine İlişkin Dağılımları

Haftalık Boş Zaman Süreleri	f	%
1-5 saat	77	16,5
6-10 saat	244	52,4
11-15 saat	87	18,7
16 ≥ saat	58	12,4
Toplam	466	100,0

Tablo 4’deki verilere göre, katılımcıların %52,4’ünün haftalık 6-10 saat boş zaman imkânları oldukları görülürken, haftalık 16 ≥ saat boş zamanı olanların oranı ise %12,4’dür.

Tablo 5. Katılımcıların Boş Zamanları Değerlendirmede Güçlük Çekme Türlerine İlişkin Dağılımları

Boş Zamanları Değerlendirmede Güçlük Çekme Durumu	f	%
Her Zaman	81	17,4
Bazen	348	74,7
Hiçbir Zaman	37	7,9
Toplam	466	100,0

Tablo 5 incelendiğinde, katılımcıların %74,7’sinin boş zamanları değerlendirilmede “bazen” güçlük çektiği, %17,4’ünün “her zaman” güçlük çektiği ve %7,9’unun ise boş zamanlarını değerlendirilmede “hiçbir zaman” güçlük çekmediği tespit edilmiştir.

Tablo 6. Katılımcıların Boş Zamanlarını Nasıl Değerlendirdiklerine İlişkin Dağılımları

Boş Zamanların Nasıl Değerlendirildiği	f	%
Fiziksel Etkinlikler	133	19,6
Sosyal Etkinlikler	127	18,7
Kültürel Etkinlikler	62	9,1
Pasif Etkinlikler	358	52,6

N= 466

Yukarıdaki tabloya bakıldığında, katılımcıların boş zamanlarını %52,6'sının “pasif etkinliklere katılarak” değerlendirdiği görülürken “kültürel etkinliklere katılarak” değerlendiren katılımcıların oranı ise %9,1'dir.

Tablo 7. Katılımcıların İlin Rekreasyonel Alanlarının Yeterliliğine İlişkin Görüşlerinin Dağılımları

Rekreasyonel alanların Yeterliliği	f	%
Kesinlikle Yetersiz	101	21,7
Yetersiz	193	41,4
Kısmen	157	33,7
Yeterli	15	3,2
Toplam	466	100,0

N= 466

Tablo 7 incelendiğinde, katılımcıların İldeki rekreasyonel alanların yeterliliğine ilişkin olarak %41,4'ünün “yetersiz” olduğunu belirttiği görülürken “yeterli” olarak değerlendiren katılımcıların oranı ise %3,2'dir.

Tablo 8. Katılımcıların Spor Tesislerine Üyelik Durumlarına İlişkin Dağılımları

Spor Tesislerine Üyelik Durumları	f	%
Evet	46	9,9
Hayır	420	90,1
Toplam	466	100,0

N= 466

Tablo 8'e bakıldığında, katılımcıların İldeki rekreasyonel alanların yeterliliğine ilişkin olarak %41,4'ünün “yetersiz” olduğunu belirttiği görülürken “yeterli” olarak değerlendiren katılımcıların oranı ise %3,2'dir.

Tablo 9. Katılımcıların Cinsiyetlerine Göre t-Testi Sonuçları

Alt Boyutlar	Cinsiyet	N	$\bar{X}$	SS	t	p
Birey Psikolojisi	Kadın	230	2,601	,6515	2,893	,004
	Erkek	236	2,421	,6944		
Sosyal Ortam/Bilgi Eksikliği	Kadın	230	2,560	,5846	2,739	,006
	Erkek	236	2,398	,6907		
Tesisler/Hizmet Ulaşım	Kadın	230	3,004	,4243	4,047	,000
	Erkek	236	2,822	,5372		
Arkadaş Eksikliği	Kadın	230	2,717	,6237	3,520	,000
	Erkek	236	2,510	,6483		
Zaman	Kadın	230	2,679	,4818	,985	,325
	Erkek	236	2,634	,5226		
İlgi Eksikliği	Kadın	230	2,396	,6448	1,771	,077
	Erkek	236	2,288	,6651		

Tablo 9'daki verilere göre, katılımcıların “Boş Zaman Engelleri Ölçeği”nin “birey psikolojisi” [$t_{(464)} = 2,893$; $p < .05$], “sosyal ortam/bilgi eksikliği” [$t_{(464)} = 2,739$; $p < .05$], “tesisler/hizmet ulaşım” [$t_{(464)} = 4,047$; $p < .05$] ve “arkadaş eksikliği” alt boyutuna ilişkin puanlarının “cinsiyet”e göre anlamlı bir farklılık gösterdiği ve farklılığın “kadın” katılımcılardan kaynaklandığı tespit edilmiştir. Ayrıca “zaman” [$t_{(464)} = ,985$; $p > .05$] ve “ilgi eksikliği” [$t_{(464)} = 1,771$; $p > .05$] alt boyutlarına ilişkin puanlarının ise “cinsiyet”e göre anlamlı bir farklılık göstermediği görülmektedir.

Tablo 10. Katılımcıların Medeni Durumlarına Göre t-Testi Sonuçları

Alt Boyutlar	Medeni Hal	N	$\bar{X}$	SS	t	p
Birey Psikolojisi	Bekar	201	2,323	,7035	-5,307	,000
	Evli	265	2,651	,6249		
Sosyal Ortam/Bilgi Eksikliği	Bekar	201	2,472	,7400	-,176	,860
	Evli	265	2,482	,5638		
Tesisler/Hizmet Ulaşım	Bekar	201	2,845	,5171	-2,556	,011
	Evli	265	2,962	,4681		
Arkadaş Eksikliği	Bekar	201	2,590	,7217	-,640	,523
	Evli	265	2,629	,5790		
Zaman	Bekar	201	2,597	,5862	-2,219	,027
	Evli	265	2,701	,4247		
İlgi Eksikliği	Bekar	201	2,280	,7359	-1,748	,081
	Evli	265	2,387	,5868		

Tablo 10'daki verilere göre, katılımcıların “Boş Zaman Engelleri Ölçeği”nin “birey psikolojisi” [$t_{(464)} = -5,307$; $p < .05$], “tesisler/hizmet ulaşım” [$t_{(464)} = -2,556$; $p > .05$] ve “zaman” [$t_{(464)} = -2,219$; $p > .05$] alt boyutuna ilişkin puanlarının “medeni durum”a göre anlamlı bir farklılık gösterdiği ve farklılığın “evli” katılımcılardan kaynaklandığı tespit edilmiştir. Ayrıca “sosyal ortam/bilgi eksikliği” [$t_{(464)} = -1,176$; $p < .05$], “arkadaş eksikliği” [$t_{(464)} = -1,640$; $p < .05$] ve “ilgi eksikliği” [$t_{(464)} = -1,748$; $p > .05$] alt boyutlarına ilişkin puanlarının ise “medeni durum”agöre anlamlı bir farklılık göstermediği görülmektedir.

Tablo 11. Katılımcıların Yaş Kategorilerine Göre ANOVA Sonuçları

Alt Boyutlar	Varyansın Kaynağı	KT	sd	KO	F	p	Fark Tukey
Birey Psikolojisi	Gruplar Arası	43,795	4	10,949			
	Gruplar İçi	170,537	461	,370	29,597	,000	1-5, 2-5, 3-5, 4-5
	Toplam	214,332	465				
Sosyal Ortam/Bilgi Eksikliği	Gruplar Arası	8,604	4	2,151			
	Gruplar İçi	184,864	461	,401	5,364	,000	1-3, 2-5, 3-5
	Toplam	193,468	465				
Tesisler/Hizmet Ulaşım	Gruplar Arası	2,867	4	,717			
	Gruplar İçi	110,019	461	,239	3,004	,018	2-5, 3-5
	Toplam	112,886	465				
Arkadaş Eksikliği	Gruplar Arası	1,807	4	,452			
	Gruplar İçi	191,038	461	,414	1,090	,361	-
	Toplam	192,845	465				
Zaman	Gruplar Arası	1,241	4	,310			
	Gruplar İçi	116,339	461	,252	1,229	,298	-
	Toplam	117,580	465				
İlgi Eksikliği	Gruplar Arası	8,470	4	2,118			
	Gruplar İçi	192,057	461	,417	5,083	,001	2-5, 3-5
	Toplam	200,527	465				

1: 20-29, 2: 30-39 yaş, 3: 40-49 yaş, 4: 50-59 yaş, 5: 60≥ yaş

Tablo 11'deki ANOVA sonuçlarına göre, katılımcıların “birey psikolojisi” alt boyutuna ilişkin puanları yaş değişkenine göre anlamlı bir farklılık olduğunu göstermektedir [$F_{(4-461)} = 29,597$; $p < .05$]. Anlamlı farklılıkların hangi gruplar arasında olduğunu belirlemek amacıyla Tukey HSD çoklu karşılaştırma testi yapılmıştır. Sonuçlara göre, “60≥ yaş” grubu katılımcıların puanları ($\bar{X} = 3,13$) ile “20-29 yaş” ($\bar{X} = 2,36$), “30-39 yaş” ($\bar{X} = 2,30$), “40-49 yaş” ($\bar{X} = 2,33$) ve “50-59 yaş” ($\bar{X} = 2,53$) gruplarında yer alan katılımcıların puanları arasında yaş değişkenine göre anlamlı

farklılık olduğu ve “60≥ yaş” grubundaki katılımcıların “birey psikolojisi” alt boyutuna ilişkin puanlarının diğer dört gruptan daha yüksek olduğu bulunmuştur.

Analiz sonuçlarına göre, katılımcıların “sosyal ortam/bilgi eksikliği” alt boyutuna ilişkin puanları yaş değişkenine göre anlamlı bir farklılık göstermektedir [$F_{(4-461)} = 5,364$; $p < ,05$]. Anlamlı farklılıkların hangi gruplar arasında olduğunu belirlemek amacıyla Tukey HSD çoklu karşılaştırma testi yapılmış ve “40-49 yaş” grubu katılımcıların puanları ($\bar{X} = 2,29$) ile “20-29 yaş” ($\bar{X} = 2,65$) ve “60≥ yaş” ($\bar{X} = 2,67$) gruplarında yer alan katılımcıların puanları arasında yaş değişkenine göre anlamlı farklılık olduğu ve “40-49 yaş” grubundaki katılımcıların “sosyal ortam/bilgi eksikliği” alt boyutuna ilişkin puanlarının diğer iki gruptan daha düşük olduğu bulunmuştur.

ANOVA sonuçlarına bakıldığında, katılımcıların “tesisler/hizmet ulaşım” alt boyutuna ilişkin puanları yaş değişkenine göre anlamlı bir farklılık göstermektedir [$F_{(4-461)} = 3,004$; $p < ,05$]. Anlamlı farklılıkların hangi gruplar arasında olduğunu belirlemek amacıyla Tukey HSD çoklu karşılaştırma testi yapılmış ve “60≥ yaş” grubu katılımcıların puanları ($\bar{X} = 3,06$) ile “30-39 yaş” ($\bar{X} = 2,83$) ve “40-49 yaş” ($\bar{X} = 2,89$) gruplarında yer alan katılımcıların puanları arasında yaş değişkenine göre anlamlı farklılık olduğu ve “60≥ yaş” grubundaki katılımcıların “tesisler/hizmet ulaşım” alt boyutuna ilişkin puanlarının diğer iki gruptan daha yüksek olduğu görülmektedir.

Yapılan tek yönlü varyans analizi sonuçlarına göre, araştırma grubunun “ilgi eksikliği” alt boyutuna ilişkin puanları yaş değişkenine göre anlamlı bir farklılık göstermektedir [$F_{(4-461)} = 5,083$; $p < ,05$]. Anlamlı farklılıkların hangi gruplar arasında olduğunu belirlemek amacıyla Tukey HSD çoklu karşılaştırma testi yapılmış ve “60≥ yaş” grubu katılımcıların puanları ($\bar{X} = 2,53$) ile “30-39 yaş” ($\bar{X} = 2,20$) ve “40-49 yaş” ($\bar{X} = 2,23$) gruplarında yer alan katılımcıların puanları arasında yaş değişkenine göre anlamlı farklılık olduğu ve “60≥ yaş” grubundaki katılımcıların “ilgi eksikliği” alt boyutuna ilişkin puanlarının diğer iki gruptan daha yüksek olduğu görülmektedir.

Katılımcıların “arkadaş eksikliği” [$F_{(4-461)} = 1,090$; $p > ,05$] ve “zaman” [$F_{(4-461)} = 1,229$; $p > ,05$] alt boyutlarına ilişkin puanları arasında yaş değişkenine göre istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık olmadığı görülmektedir.

Tablo 12. Katılımcıların Çocuk Sayısı Değişkenine Göre ANOVA Sonuçları

Alt Boyutlar	Varyansın Kaynağı	KT	sd	KO	F	p	Fark Tukey
Birey Psikolojisi	Gruplar Arası	29,732	5	5,946	14,817	,000	1-4, 1-5, 1-6, 2-4, 2-5, 2-6, 3-4, 3-5, 3-6
	Gruplar İçi	184,600	460	,401			
	Toplam	214,332	465				
Sosyal Ortam/Bilgi Eksikliği	Gruplar Arası	7,282	5	1,456	3,598	,003	1-5, 1-6, 2-5, 2-6, 3-5, 3-6, 4-6
	Gruplar İçi	186,186	460	,405			
	Toplam	193,468	465				
Tesisler/Hizmet Ulaşım	Gruplar Arası	3,469	5	,694	2,917	,013	1-4, 1-5
	Gruplar İçi	109,418	460	,238			
	Toplam	112,886	465				
Arkadaş Eksikliği	Gruplar Arası	1,022	5	,204	,490	,784	-
	Gruplar İçi	191,823	460	,417			
	Toplam	192,845	465				
Zaman	Gruplar Arası	1,999	5	,400	1,591	,161	-
	Gruplar İçi	115,581	460	,251			
	Toplam	117,580	465				
İlgi Eksikliği	Gruplar Arası	8,083	5	1,617	3,864	,002	1-5, 1-6, 2-5, 2-6, 3-5, 3-6,
	Gruplar İçi	192,444	460	,418			
	Toplam	200,527	465				

1: Çocuk yok, 2: 1 çocuk, 3: 2 çocuk, 4: 3 çocuk, 5: 4 çocuk, 6: 5 ≥ çocuk

Tablo 12’deki ANOVA sonuçlarına göre, katılımcıların “birey psikolojisi” alt boyutuna ilişkin puanları çocuk sayısı değişkenine göre anlamlı bir farklılık olduğunu göstermektedir [$F_{(5-460)} = 14,817$; $p < ,05$]. Anlamlı farklılıkların hangi gruplar arasında olduğunu belirlemek amacıyla Tukey HSD çoklu karşılaştırma testi yapılmıştır. Sonuçlara göre, “çocuğu olmayan” ($\bar{X} = 2,31$), “1 çocuğu olan” ($\bar{X} = 2,31$) ve “2 çocuğu olan” ($\bar{X} = 2,46$) katılımcılar ile “3 çocuğu olan” ($\bar{X} = 2,78$), “4 çocuğu olan” ($\bar{X} = 2,94$) ve “5 ≥ çocuğu olan” ($\bar{X} = 2,81$) katılımcıların puanları arasında çocuk sayısı değişkenine göre anlamlı farklılık olduğu ve “çocuğu olmayan”, “1 çocuğu olan” ve “2 çocuğu olan” katılımcıların “birey psikolojisi” alt boyutuna ilişkin puanlarının diğer üç gruptan daha düşük olduğu tespit edilmiştir.

Analiz sonuçlarına bakıldığında, katılımcıların “sosyal ortam/bilgi eksikliği” alt boyutuna ilişkin puanları çocuk sayısı değişkenine göre anlamlı bir farklılık olduğunu göstermektedir [$F_{(5-460)} = 3,598$; $p < ,05$]. Sonuçlara göre, “çocuğu olmayan” ($\bar{X} = 2,46$), “1 çocuğu olan” ($\bar{X} = 2,32$) ve “2 çocuğu olan” ($\bar{X} = 2,32$) katılımcılar ile “4 çocuğu olan” ($\bar{X} = 2,66$) ve “5 ≥ çocuğu olan” ($\bar{X} = 2,79$) katılımcıların puanları

arasında çocuk sayısı değişkenine göre anlamlı farklılık olduğu ve “çocuğu olmayan”, “1 çocuğu olan” ve “2 çocuğu olan” katılımcıların “sosyal ortam/bilgi eksikliği” alt boyutuna ilişkin puanlarının diğer iki gruptan daha düşük olduğu görülmektedir. “3 çocuğu olan” ($\bar{X} = 2,47$) katılımcılar ile “5 $\geq$ çocuğu olan” ($\bar{X} = 2,79$) katılımcıların puanları arasında çocuk sayısı değişkenine göre anlamlı farklılık olduğu ve “3 çocuğu olan” katılımcıların “sosyal ortam/bilgi eksikliği” alt boyutuna ilişkin puanlarının “5 $\geq$ çocuğu olan” katılımcıların puanlarından daha düşük olduğu görülmektedir.

Yapılan ANOVA sonuçlarına göre, katılımcıların “tesisler/hizmet ulaşım” alt boyutuna ilişkin puanları çocuk sayısı değişkenine göre anlamlı bir farklılık olduğunu göstermektedir [$F_{(5-460)} = 2,917$; $p < ,05$]. Sonuçlara göre, “çocuğu olmayan” ($\bar{X} = 2,83$) katılımcılar ile “3 çocuğu olan” ($\bar{X} = 2,99$) ve “4 çocuğu olan” ($\bar{X} = 3,06$) katılımcıların puanları arasında çocuk sayısı değişkenine göre anlamlı farklılık olduğu ve “çocuğu olmayan” katılımcıların “tesisler/hizmet ulaşım” alt boyutuna ilişkin puanlarının diğer iki gruptan daha düşük olduğu görülmektedir.

Yapılan tek yönlü varyans analizi sonuçlarına göre, araştırma grubunun “ilgi eksikliği” alt boyutuna ilişkin puanları çocuk sayısı değişkenine göre anlamlı bir farklılık göstermektedir [$F_{(5-460)} = 3,864$; $p < ,05$]. Anlamlı farklılıkların hangi gruplar arasında olduğunu belirlemek amacıyla Tukey HSD çoklu karşılaştırma testi yapılmıştır. Sonuçlara göre, “çocuğu olmayan” ($\bar{X} = 2,27$), “1 çocuğu olan” ($\bar{X} = 2,22$) ve “2 çocuğu olan” ($\bar{X} = 2,23$) katılımcılar ile “4 çocuğu olan” ($\bar{X} = 2,57$) ve “5 $\geq$ çocuğu olan” ($\bar{X} = 2,60$) katılımcıların puanları arasında çocuk sayısı değişkenine göre anlamlı farklılık olduğu ve “çocuğu olmayan”, “1 çocuğu olan” ve “2 çocuğu olan” katılımcıların “ilgi eksikliği” alt boyutuna ilişkin puanlarının diğer iki gruptan daha düşük olduğu tespit edilmiştir.

Ayrıca katılımcıların “arkadaş eksikliği” [$F_{(5-460)} = ,490$; $p > ,05$] ve “zaman” [$F_{(5-460)} = 1,591$; $p > ,05$] alt boyutlarına ilişkin puanları arasında çocuk sayısı değişkenine göre istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık olmadığı görülmektedir.

Tablo 13. Katılımcıların Eğitim Seviyesi Değişkenine Göre ANOVA Sonuçları

Alt Boyutlar	Varyansın Kaynağı	KT	sd	KO	F	p	Fark Tukey
Birey Psikolojisi	Gruplar Arası	16,945	5	3,389	7,898	,000	1-4, 1-5, 1-6, 2-4,
	Gruplar İçi	197,386	460	,429			
	Toplam	214,332	465				
Sosyal Ortam/Bilgi Eksikliği	Gruplar Arası	14,294	5	2,859	7,339	,000	1-6, 2-6, 4-6, 5-6, 2-4
	Gruplar İçi	179,174	460	,390			
	Toplam	193,468	465				
Tesisler/Hizmet Ulaşım	Gruplar Arası	12,676	5	2,535	11,637	,000	1-4, 1-5, 1-6, 2-5, 2-6, 3-6, 4-6
	Gruplar İçi	100,210	460	,218			
	Toplam	112,886	465				
Arkadaş Eksikliği	Gruplar Arası	5,299	5	1,060	2,599	,025	2-4, 2-5, 2-6
	Gruplar İçi	187,546	460	,408			
	Toplam	192,845	465				
Zaman	Gruplar Arası	,871	5	,174	,686	,634	
	Gruplar İçi	116,709	460	,254			
	Toplam	117,580	465				
İlgi Eksikliği	Gruplar Arası	8,657	5	1,731	4,151	,001	1-6, 2-6
	Gruplar İçi	191,870	460	,417			
	Toplam	200,527	465				

1: Eğitim Almamış, 2: İlkokul Mezunu, 3: Ortaokul Mezunu, 4: Lise Mezunu, 5: Üniversite Mezunu, 6: Lisansüstü Mezunu

Tablo 13'deki analiz sonuçlarına göre, katılımcıların “birey psikolojisi” alt boyutuna ilişkin puanları eğitim seviyesi değişkenine göre anlamlı bir farklılık olduğunu göstermektedir [$F_{(5-460)} = 7,898$; $p < ,05$]. Anlamlı farklılıkların hangi gruplar arasında olduğunu belirlemek amacıyla Tukey HSD çoklu karşılaştırma testi yapılmıştır. Sonuçlara göre, “hiçbir eğitim almamış” ($\bar{X} = 2,95$) katılımcılar ile “ilkokul mezunu” ($\bar{X} = 2,64$), “ortaokul mezunu” ($\bar{X} = 2,57$), “lise mezunu” ($\bar{X} = 2,33$), “üniversite mezunu” ($\bar{X} = 2,42$) ve “lisansüstü mezunu” ($\bar{X} = 2,34$) katılımcıların puanları arasında eğitim seviyesi değişkenine göre anlamlı farklılık olduğu ve “hiçbir eğitim almamış” katılımcıların “birey psikolojisi” alt boyutuna ilişkin puanlarının diğer beş gruptan daha yüksek olduğu tespit edilmiştir. “İlkokul mezunu” ($\bar{X} = 2,64$) katılımcılar ile “lise mezunu” ($\bar{X} = 2,33$), “üniversite mezunu” ($\bar{X} = 2,42$) ve “lisansüstü mezunu” ($\bar{X} = 2,34$) katılımcıların puanları arasında eğitim seviyesi değişkenine göre anlamlı farklılık olduğu ve “ilkokul mezunu” katılımcıların “birey psikolojisi” alt boyutuna ilişkin puanlarının diğer üç gruptan daha yüksek olduğu görülmektedir. Ayrıca “ortaokul mezunu” ($\bar{X} = 2,57$) katılımcılar ile “lise mezunu” ($\bar{X}$

= 2,33) katılımcıların puanları arasında eğitim seviyesi değişkenine göre anlamlı farklılık olduğu ve “ortaokul mezunu” katılımcıların “birey psikolojisi” alt boyutuna ilişkin puanlarının “lise mezunu” olan katılımcıların puanlarından daha yüksek olduğu görülmektedir.

Analiz sonuçlarına bakıldığında, katılımcıların “sosyal ortam/bilgi eksikliği” alt boyutuna ilişkin puanları eğitim seviyesi değişkenine göre anlamlı bir farklılık olduğunu göstermektedir [$F_{(5-460)} = 7,339$; $p < ,05$]. Sonuçlara göre, “lisansüstü mezunu” ($\bar{X} = 2,02$) olan katılımcılar ile “hiçbir eğitim almamış” ($\bar{X} = 2,67$), “ilkokul mezunu” ($\bar{X} = 2,63$), “lise mezunu” ($\bar{X} = 2,37$) ve “üniversite mezunu” ($\bar{X} = 2,57$) katılımcıların puanları arasında eğitim seviyesi değişkenine göre anlamlı farklılık olduğu ve “lisansüstü mezunu” olan katılımcıların “sosyal ortam/bilgi eksikliği” alt boyutuna ilişkin puanlarının diğer dört gruptan daha düşük olduğu görülmektedir. “İlkokul mezunu” ($\bar{X} = 2,63$) olan katılımcılar ile “lise mezunu” ($\bar{X} = 2,37$) olan katılımcıların puanları arasında eğitim seviyesi değişkenine göre anlamlı farklılık olduğu ve “lise mezunu” olan katılımcıların “sosyal ortam/bilgi eksikliği” alt boyutuna ilişkin puanlarının “ilkokul mezunu” olan katılımcıların puanlarından daha düşük olduğu görülmektedir.

Yapılan ANOVA sonuçlarına göre, katılımcıların “tesisler/hizmet ulaşım” alt boyutuna ilişkin puanları eğitim seviyesi değişkenine göre anlamlı bir farklılık olduğunu göstermektedir [$F_{(5-460)} = 11,637$; $p < ,05$]. Sonuçlara göre, “lisansüstü mezunu” ($\bar{X} = 2,57$) olan katılımcılar ile “hiçbir eğitim almamış” ($\bar{X} = 3,19$), “ilkokul mezunu” ($\bar{X} = 3,04$), “ortaokul mezunu” ($\bar{X} = 3,01$), “lise mezunu” ($\bar{X} = 2,92$) ve “üniversite mezunu” ($\bar{X} = 2,80$) katılımcıların puanları arasında eğitim seviyesi değişkenine göre anlamlı farklılık olduğu ve “lisansüstü mezunu” olan katılımcıların “tesisler/hizmet ulaşım” alt boyutuna ilişkin puanlarının diğer beş gruptan daha düşük olduğu görülmektedir. “İlkokul mezunu” ($\bar{X} = 3,04$) olan katılımcılar ile “üniversite mezunu” ($\bar{X} = 2,80$) olan katılımcıların puanları arasında eğitim seviyesi değişkenine göre anlamlı farklılık olduğu ve “üniversite mezunu” olan katılımcıların “sosyal ortam/bilgi eksikliği” alt boyutuna ilişkin puanlarının “ilkokul mezunu” olan katılımcıların puanlarından daha düşük olduğu görülmektedir.

Bir diğerk bulgu incelendiğinde, katılımcıların “arkadaş eksikliği” alt boyutuna ilişkin puanları eğitim seviyesi değişkenine göre anlamlı bir farklılık olduğunu göstermektedir [$F_{(5-460)}= 2,599$; $p<,05$]. Sonuçlara göre, “ilkokul mezunu” ($\bar{X} = 2,76$)olan katılımcılar ile “lise mezunu” ($\bar{X} = 2,53$), “üniversite mezunu” ($\bar{X} = 2,55$) ve “lisansüstü mezunu” ($\bar{X} = 2,46$), olan katılımcıların puanları arasında eğitim seviyesi değişkenine göre anlamlı farklılık olduğu ve “ilkokul mezunu” olan katılımcıların “arkadaş eksikliği” alt boyutuna ilişkin puanlarının diğerk üç gruptan daha yüksek olduğu tespit edilmiştir.

Yapılan tek yönlü varyans analizi sonuçlarına göre, araştırma grubunun “ilgi eksikliği” alt boyutuna ilişkin puanları eğitim seviyesi değişkenine göre anlamlı bir farklılık göstermektedir [$F_{(5-460)}=4,151$; $p<,05$]. Anlamlı farklılıkların hangi gruplar arasında olduğunu belirlemek amacıyla Tukey HSD çoklu karşılaştırma testi yapılmıştır. Sonuçlara göre, “lisansüstü mezunu” ($\bar{X} = 2,02$)olankatılımcılar ile “hiçbir eğitim almamış” ($\bar{X} = 2,53$)ve “ilkokul mezunu” ($\bar{X} = 2,48$) olan katılımcıların puanları arasında eğitim seviyesi değişkenine göre anlamlı farklılık olduğu ve “lisansüstü mezunu” olan katılımcıların “ilgi eksikliği” alt boyutuna ilişkin puanlarının diğerk iki gruptan daha düşük olduğu tespit edilmiştir.

Ayrıca katılımcıların “zaman” [$F_{(5-460)}=,686$; $p>,05$] alt boyutlarına ilişkin puanları arasında eğitim seviyesi değişkenine göre istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık olmadığı görölmektedir.

Tablo 14. Katılımcıların Refah Seviyesi Değişkenine Göre ANOVA Sonuçları

Alt Boyutlar	Varyansın Kaynağı	KT	sd	KO	F	p	Fark Tukey
Birey Psikolojisi	Gruplar Arası	,913	2	,457			
	Gruplar İçi	213,418	463	,461	,991	,372	
	Toplam	214,332	465				
Sosyal Ortam/Bilgi Eksikliği	Gruplar Arası	6,134	2	3,067			
	Gruplar İçi	187,334	463	,405	7,580	,001	1-2, 1-3
	Toplam	193,468	465				
Tesisler/Hizmet Ulaşım	Gruplar Arası	9,600	2	4,800			
	Gruplar İçi	103,287	463	,223	21,516	,000	1-2, 1-3
	Toplam	112,886	465				
Arkadaş Eksikliği	Gruplar Arası	1,299	2	,650			
	Gruplar İçi	191,546	463	,414	1,570	,209	
	Toplam	192,845	465				
Zaman	Gruplar Arası	1,291	2	,645			
	Gruplar İçi	116,289	463	,251	2,570	,078	
	Toplam	117,580	465				
İlgi Eksikliği	Gruplar Arası	3,178	2	1,589			
	Gruplar İçi	197,349	463	,426	3,728	,025	1-3
	Toplam	200,527	465				

1: Çok Kötü-Kötü, 2: Normal, 3: İyi-Çok İyi

ANOVA sonuçlarına göre, katılımcıların “sosyal ortam/bilgi eksikliği” alt boyutuna ilişkin puanları refah seviyesi değişkenine göre anlamlı bir farklılık olduğunu göstermektedir [$F_{(2-463)} = 7,580$; $p < ,05$]. Anlamlı farklılıkların hangi gruplar arasında olduğunu belirlemek amacıyla Tukey HSD çoklu karşılaştırma testi yapılmıştır. Sonuçlara göre, refah seviyesi “çok kötü/kötü” ($\bar{X} = 2,63$) olan katılımcılar ile “normal” ($\bar{X} = 2,45$) ve “çok iyi/iyi” ($\bar{X} = 2,31$) olan katılımcıların puanları arasında refah seviyesi değişkenine göre anlamlı farklılık olduğu ve refah seviyesi “çok kötü/kötü” olan katılımcıların “sosyal ortam/bilgi eksikliği” alt boyutuna ilişkin puanlarının diğer iki gruptan daha yüksek olduğu tespit edilmiştir.

Analiz sonuçlarına göre, katılımcıların “tesisler/hizmet ulaşım” alt boyutuna ilişkin puanları refah seviyesi değişkenine göre anlamlı bir farklılık olduğunu göstermektedir [$F_{(2-463)} = 21,516$; $p < ,05$]. Sonuçlara göre, refah seviyesi “çok kötü/kötü” ($\bar{X} = 3,11$) olan katılımcılar ile “normal” ($\bar{X} = 2,86$) ve “çok iyi/iyi” ($\bar{X} = 2,73$) olan katılımcıların puanları arasında refah seviyesi değişkenine göre anlamlı farklılık olduğu

ve refah seviyesi “çok kötü/kötü” olan katılımcıların “tesisler/hizmet ulaşım” alt boyutuna ilişkin puanlarının diğer iki gruptan daha yüksek olduğu tespit edilmiştir.

Diğer bir bulgu ise, katılımcıların “ilgi eksikliği” alt boyutuna ilişkin puanları refah seviyesi değişkenine göre anlamlı bir farklılık olduğunu göstermektedir [$F_{(2-463)}=3,728$; $p<,05$]. Sonuçlara göre, refah seviyesi “çok kötü/kötü” ($\bar{X} = 2,46$) olan katılımcılar ile “çok iyi/iyi” ($\bar{X} = 2,25$) olan katılımcıların puanları arasında refah seviyesi değişkenine göre anlamlı farklılık olduğu ve refah seviyesi “çok kötü/kötü” olan katılımcıların “ilgi eksikliği” alt boyutuna ilişkin puanlarının “çok iyi/iyi” olan katılımcıların puanlarından daha yüksek olduğu görülmektedir.

Ayrıca katılımcıların “birey psikolojisi” [$F_{(2-463)}=,991$; $p>,05$], “arkadaş eksikliği” [$F_{(2-463)}= 1,570$; $p>,05$] ve “zaman” [$F_{(5-460)}= 2,570$; $p>,05$] alt boyutlarına ilişkin puanları arasında refah seviyesi değişkenine göre istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık olmadığı görülmektedir.

Tablo 15. Katılımcıların Haftalık Boş Zaman Süresi Değişkenine Göre ANOVA Sonuçları

Alt Boyutlar	Varyansın Kaynağı	KT	sd	KO	F	p	Fark Tukey
Birey Psikolojisi	Gruplar Arası	1,107	3	,369			
	Gruplar İçi	213,224	462	,462	,800	,494	
	Toplam	214,332	465				
Sosyal Ortam/Bilgi Eksikliği	Gruplar Arası	3,176	3	1,059			
	Gruplar İçi	190,292	462	,412	2,570	,054	
	Toplam	193,468	465				
Tesisler/Hizmet Ulaşım	Gruplar Arası	,072	3	,024			
	Gruplar İçi	112,814	462	,244	,098	,961	
	Toplam	112,886	465				
Arkadaş Eksikliği	Gruplar Arası	1,985	3	,662			
	Gruplar İçi	190,860	462	,413	1,601	,188	
	Toplam	192,845	465				
Zaman	Gruplar Arası	4,370	3	1,457			
	Gruplar İçi	113,210	462	,245	5,944	,001	1-2, 1-3, 1-4
	Toplam	117,580	465				
İlgi Eksikliği	Gruplar Arası	1,442	3	,481			
	Gruplar İçi	199,085	462	,431	1,11	,342	
	Toplam	200,527	465				

1: 1-5 Saat, 2: 6-10 Saat, 3: 11-15 Saat, 4: 15 ≥ saat

Tablo 15’deki ANOVA sonuçlarına göre, katılımcıların “zaman” alt boyutuna ilişkin puanları haftalık boş zaman süresi değişkenine göre anlamlı bir farklılık olduğunu göstermektedir [$F_{(3-462)} = 5,944$; $p < ,05$]. Sonuçlara göre, haftalık boş zaman süresi “1-5 saat” ($\bar{X} = 2,84$) olan katılımcılar ile “6-10 saat” ($\bar{X} = 2,66$), “11-15 saat” ($\bar{X} = 2,60$) ve “15 ≥ saat” ($\bar{X} = 2,50$) olan katılımcıların puanları arasında haftalık boş zaman süresi değişkenine göre anlamlı farklılık olduğu ve haftalık boş zaman süresi “1-5 saat” olan katılımcıların “zaman” alt boyutuna ilişkin puanlarının diğer üç gruptan daha yüksek olduğu tespit edilmiştir.

Ayrıca katılımcıların “birey psikolojisi” [$F_{(3-462)} = ,800$; $p > ,05$], “sosyal ortam/bilgi eksikliği” [$F_{(3-462)} = 2,570$; $p > ,05$], “arkadaş eksikliği” [$F_{(3-462)} = ,098$; $p > ,05$], “tesisler hizmet/ulaşım eksikliği” [$F_{(3-462)} = 1,601$; $p > ,05$] ve “ilgi eksikliği” [$F_{(3-462)} = 1,115$; $p > ,05$] alt boyutlarına ilişkin puanları arasında haftalık boş zaman süresi değişkenine göre istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık olmadığı görülmektedir.

Tablo 16. Katılımcıların Boş Zamanları Değerlendirirken Güçlük Çekme Durumu Değişkenine Göre ANOVA Sonuçları

Alt Boyutlar	Varyansın Kaynağı	KT	sd	KO	F	p	Fark Tukey
Birey Psikolojisi	Gruplar Arası	,168	2	,084			
	Gruplar İçi	214,164	463	,463	,181	,834	
	Toplam	214,332	465				
Sosyal Ortam/Bilgi Eksikliği	Gruplar Arası	,645	2	,322			
	Gruplar İçi	192,823	463	,416	,774	,462	
	Toplam	193,468	465				
Tesisler/Hizmet Ulaşım	Gruplar Arası	1,434	2	,717			
	Gruplar İçi	111,453	463	,241	2,978	,052	
	Toplam	112,886	465				
Arkadaş Eksikliği	Gruplar Arası	,941	2	,470			
	Gruplar İçi	191,904	463	,414	1,135	,322	
	Toplam	192,845	465				
Zaman	Gruplar Arası	,587	2	,294			
	Gruplar İçi	116,993	463	,253	1,162	,314	
	Toplam	117,580	465				
İlgi Eksikliği	Gruplar Arası	,374	2	,187			
	Gruplar İçi	200,152	463	,432	,433	,649	
	Toplam	200,527	465				

Tablo 16'daki analiz sonuçlarına incelendiğinde, katılımcıların “birey psikolojisi” [$F_{(2-463)}=,181$; $p>,05$], “sosyal ortam/bilgi eksikliği” [$F_{(2-463)}=,774$; $p>,05$], “tesisler hizmet/ulaşım eksikliği” [$F_{(2-463)}= 2,978$; $p>,05$], “arkadaş eksikliği” [$F_{(2-463)}= 1,135$; $p>,05$], “zaman” [$F_{(2-463)}= 1,162$; $p>,05$]ve “ilgi eksikliği” [$F_{(2-463)}=,433$; $p>,05$] alt boyutlarına ilişkin puanları arasında boş zamanları değerlendirirken güçlük çekme durumudeğişkenine göre istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık olmadığı tespit edilmiştir.

BÖLÜM IV

TARTIŞMA VE SONUÇ

Çalışmanın bu bölümde öncelikli olarak, katılımcıların boş zaman süresi yeterliliği, boş zaman değerlendirme durumları, rekreasyonel etkinliklere kimlerle katıldıklarına ilişkin elde edilen sonuçlar tartışılmıştır; ikinci olarak ise, bireylerin boş zaman aktivitelerine katılımlarında engel/kısıtlayıcı olan nedenleri belirlemeyi amaçlayan (a) tesis/hizmet & ulaşım (8 madde), (b) sosyal ortam & bilgi eksikliği (5 madde), (c) birey psikolojisi (4 madde), (d) arkadaş eksikliği (3 madde), (e) zaman (4 madde) ve (f) ilgi eksikliği (3 madde) gibi alt boyutlarına ilişkin puanlarının bazı demografik değişkenlere (cinsiyet, yaş, çocuk sayısı, meslek, refah seviyesi, eğitim durumları, haftalık boş zaman durumları ve boş zamanları değerlendirirken güçlük çekme durumları) göre yapılan istatistiksel değerlendirmelerden elde edilen bulguların tartışılmasına yer verilmiştir.

Araştırma sonuçlarına bakıldığında, katılımcıların %52,4'ünün haftalık 6-10 saat boş zaman imkânları oldukları görülürken, haftalık $16 \geq$ saat boş zamanı olanların oranı ise %12,4'dür (Tablo 4). Katılımcıların %74,7'sinin boş zamanları değerlendirmede “bazen” güçlük çektiği, %17,4'ünün “her zaman” güçlük çektiği ve %7,9'unun ise boş zamanlarını değerlendirmede “hiçbir zaman” güçlük çekmediği tespit edilmiştir (Tablo 5). Çıkan sonuçlar yapılan birçok araştırmayla paralellik göstermektedir. Örneğin, Tolukan (2010) ve Çoruh (2013) yaptığı araştırmada, katılımcıların büyük oranının sahip olduğu boş zaman sürelerinin yetersiz olduğu ve boş zamanları değerlendirmede güçlük çektikleri görülmüştür.

Katılımcıların boş zamanlarını %52,6'sının “pasif etkinliklere katılarak” değerlendirdiği görülürken “kültürel etkinliklere katılarak” değerlendiren katılımcıların oranı ise %9,1'dir (Tablo 6). Katılımcıların İldeki rekreasyonel alanların yeterliliğine ilişkin olarak %41,4'ünün “yetersiz” olduğunu belirttiği görülürken “yeterli” olarak değerlendiren katılımcıların oranı ise %3,2'dir (Tablo 7). Ülkemizdeki ekonomik gelişmelere ve rekreasyonel alanların artırılmasına rağmen; boş zaman eğitiminin yetersiz kalması ve dolayısıyla halkın boş zaman faaliyetlerine yeteri kadarıyla zaman ayırmamaları sonucunda, pasif etkinliklere katılım yüzdesinin yüksek çıkması oldukça düşündürücüdür.

Elde edilen bulgulara göre, katılımcıların “Boş Zaman Engelleri Ölçeği”nin “birey psikolojisi, “sosyal ortam/bilgi eksikliği”, “tesisler/hizmet ulaşım” ve “arkadaş eksikliği” alt boyutuna ilişkin puanlarının “cinsiyet”e göre anlamlı bir farklılık gösterdiği ve farklılığın “kadın” katılımcılardan kaynaklandığı tespit edilmiştir (Tablo 9).Tolukan’ın (2010) yaptığı çalışmada da sadece “bilgi eksikliği” alt boyutunda “kadın” katılımcılar lehine farklılık çıkmasına rağmen; araştırma incelendiğinde tüm alt boyutlarda kadın katılımcıların erkek katılımcılara oranla daha fazla etkilendikleri görülmektedir. Kara ve Özdedeoğlu (2013) yaptığı çalışmada ise, cinsiyet değişkeninin “Boş Zaman Engelleri Ölçeği”nin alt faktörleri üzerindeki temel etkisinin anlamlı olduğunu göstermiştir. Cinsiyet ana etkisi açısından ‘tesis’ ‘arkadaş eksikliği’ ve ‘ilgi eksikliği’ alt faktörlerinin anlamlı olarak farklılaştığı sonucuna ulaşılmış ve tüm alt faktörlerde kadın katılımcıların puanları erkek katılımcılara oranla daha yüksek olarak saptanmıştır.

Araştırmamızı destekler nitelikteki Kelly’in (1990) çalışmasına göre, kadınların boş zamanlarında iki büyük engelle karşılaştıkları görülmektedir. Bunlardan ilki; kadınların ev dışında gerçekleşen etkinliklere katılımlarının az olmasıdır. Bunun nedeninin ise genellikle çocuk bakımına erkeklerden daha fazla zaman ayırmaları olduğu düşünülmektedir. İkinci fark ise kadınların fiziksel aktivitelere katılma alışkanlığını kazanmadan yetiştirildikleri için daha sonraki yıllarda etkinliklere katılmada zorluk yaşamalarıdır.

Ayrıca, katılımcıların “Boş Zaman Engelleri Ölçeği”nin “birey psikolojisi”, “tesisler/hizmet ulaşım” ve “zaman” alt boyutuna ilişkin puanlarının “medeni durum”a göre anlamlı bir farklılık gösterdiği ve farklılığın “evli” katılımcılardan kaynaklandığı tespit edilmiştir (Tablo 10). Saruhan ve Göksoy’un (2013) yaptığı araştırmaya göre, “Boş Zaman Engelleri Ölçeği”nin alt boyutlarının katılımcıların “tesisler/hizmet ulaşım” alt boyutunda medeni duruma göre anlamlı farklılıklar tespit edilmiştir. Çıkan sonuçtan, bekar katılımcıların evli katılımcılara oranla, etkinliklere katılırken bağımsız hareket edebilme seçeneğinin olduğu söylenebilir. Çünkü evli bireylerin özellikle boş zamanlarının önemli bir kısmını aileleriyle geçireceği ve işlerinden arta kalan zamanlarının ailelerine ayıracağı zamandan sonra kullanacağı varsayılmaktadır.

ANOVA sonuçlarına göre, katılımcıların “birey psikolojisi” alt boyutuna ilişkin puanları yaş değişkenine göre anlamlı bir farklılık olduğunu göstermektedir

Sonuçlara göre, “60≥ yaş” grubu katılımcıların puanları ($\bar{X} = 3,13$) ile “20-29 yaş” ($\bar{X} = 2,36$), “30-39 yaş” ($\bar{X} = 2,30$), “40-49 yaş” ($\bar{X} = 2,33$) ve “50-59 yaş” ($\bar{X} = 2,53$) gruplarında yer alan katılımcıların puanları arasında yaş değişkenine göre anlamlı farklılık olduğu ve “60≥ yaş” grubundaki katılımcıların “birey psikolojisi” alt boyutuna ilişkin puanlarının diğer dört gruptan daha yüksek olduğu bulunmuştur (Tablo 11).

Ayrıca katılımcıların “sosyal ortam/bilgi eksikliği” alt boyutuna ilişkin puanları yaş değişkenine göre anlamlı bir farklılık göstermektedir. “40-49 yaş” grubu katılımcıların puanları ($\bar{X} = 2,29$) ile “20-29 yaş” ($\bar{X} = 2,65$) ve “60≥ yaş” ($\bar{X} = 2,67$) gruplarında yer alan katılımcıların puanları arasında yaş değişkenine göre anlamlı farklılık olduğu ve “40-49 yaş” grubundaki katılımcıların “sosyal ortam/bilgi eksikliği” alt boyutuna ilişkin puanlarının diğer iki gruptan daha düşük olduğu bulunmuştur (Tablo 11). Analiz sonuçlarına bakıldığında, katılımcıların “tesisler/hizmet ulaşım” alt boyutuna ilişkin puanları yaş değişkenine göre anlamlı bir farklılık göstermektedir. “60≥ yaş” grubu katılımcıların puanları ($\bar{X} = 3,06$) ile “30-39 yaş” ($\bar{X} = 2,83$) ve “40-49 yaş” ($\bar{X} = 2,89$) gruplarında yer alan katılımcıların puanları arasında yaş değişkenine göre anlamlı farklılık olduğu ve “60≥ yaş” grubundaki katılımcıların “tesisler/hizmet ulaşım” alt boyutuna ilişkin puanlarının diğer iki gruptan daha yüksek olduğu görülmektedir (Tablo 11).

Alexandris ve Carroll (1997) tarafından yapılan araştırma sonuçlarına göre üniversite öğrencilerinin rekreasyonel aktivitelere katılımlarını engelleyen etkenler ile yaş faktörü arasında “birey psikolojisi” ve “bilgi eksikliği” alt boyutlarında anlamlı farklılıklar görülmüştür. Kara ve Özdedeoğlu (2013) yaptığı çalışmada, yaş değişkeninin sadece “Boş Zaman Engelleri Ölçeği”nin alt boyutlarından “ilgi eksikliği” alt boyutunda anlamlı olarak farklılaştığı sonucuna ulaşılmıştır. Anlamlı farklılığın tespit edildiği “ilgi eksikliği” faktöründe 20 yaş altı katılımcıların 30-39 yaş arası katılımcılara oranla yüksek olarak tespit etmişlerdir. Torkildsen’de (2005) yaş faktörünün bireylerin rekreasyonel etkinliklere katılımlarında önemli bir etkiye sahip olduğunu belirtmiş ve bireyler yaşlandıkça rekreasyonel etkinliklere katılımlarının da azalacağını belirtmektedir. Çalışmalar sonuçlarla paralellik taşımaktadır.

Araştırma sonuçlarına göre, katılımcıların “birey psikolojisi” alt boyutuna ilişkin puanları çocuk sayısı değişkenine göre anlamlı bir farklılık olduğunu göstermektedir. “Çocuğu olmayan” ($\bar{X} = 2,31$), “1 çocuğu olan” ($\bar{X} = 2,31$) ve “2

çocuğu olan” ($\bar{X} = 2,46$) katılımcılar ile “3 çocuğu olan” ($\bar{X} = 2,78$), “4 çocuğu olan” ($\bar{X} = 2,94$) ve “5 $\geq$ çocuğu olan” ($\bar{X} = 2,81$) katılımcıların puanları arasında çocuk sayısı değişkenine göre anlamlı farklılık olduğu ve “çocuğu olmayan”, “1 çocuğu olan” ve “2 çocuğu olan” katılımcıların “birey psikolojisi” alt boyutuna ilişkin puanlarının diğer üç gruptan daha düşük olduğu tespit edilmiştir (Tablo 12).

Katılımcıların “sosyal ortam/bilgi eksikliği” alt boyutuna ilişkin puanları çocuk sayısı değişkenine göre anlamlı bir farklılık olduğunu göstermektedir. Sonuçlara göre, “çocuğu olmayan” ($\bar{X} = 2,46$), “1 çocuğu olan” ($\bar{X} = 2,32$) ve “2 çocuğu olan” ($\bar{X} = 2,32$) katılımcılar ile “4 çocuğu olan” ($\bar{X} = 2,66$) ve “5 $\geq$ çocuğu olan” ($\bar{X} = 2,79$) katılımcıların puanları arasında çocuk sayısı değişkenine göre anlamlı farklılık olduğu ve “çocuğu olmayan”, “1 çocuğu olan” ve “2 çocuğu olan” katılımcıların “sosyal ortam/bilgi eksikliği” alt boyutuna ilişkin puanlarının diğer iki gruptan daha düşük olduğu görülmektedir. “3 çocuğu olan” ($\bar{X} = 2,47$) katılımcılar ile “5 $\geq$ çocuğu olan” ($\bar{X} = 2,79$) katılımcıların puanları arasında çocuk sayısı değişkenine göre anlamlı farklılık olduğu ve “3 çocuğu olan” katılımcıların “sosyal ortam/bilgi eksikliği” alt boyutuna ilişkin puanlarının “5 $\geq$ çocuğu olan” katılımcıların puanlarından daha düşük olduğu görülmektedir (Tablo 12).

ANOVA sonuçlarına göre, katılımcıların “tesisler/hizmet ulaşım” alt boyutuna ilişkin puanları çocuk sayısı değişkenine göre anlamlı bir farklılık olduğunu göstermektedir. Sonuçlara göre, “çocuğu olmayan” ($\bar{X} = 2,83$) katılımcılar ile “3 çocuğu olan” ($\bar{X} = 2,99$) ve “4 çocuğu olan” ($\bar{X} = 3,06$) katılımcıların puanları arasında çocuk sayısı değişkenine göre anlamlı farklılık olduğu ve “çocuğu olmayan” katılımcıların “tesisler/hizmet ulaşım” alt boyutuna ilişkin puanlarının diğer iki gruptan daha düşük olduğu görülmektedir (Tablo 12).

Yapılan tek yönlü varyans analizi sonuçlarına göre, araştırma grubunun “ilgi eksikliği” alt boyutuna ilişkin puanları çocuk sayısı değişkenine göre anlamlı bir farklılık göstermektedir. Sonuçlara göre, “çocuğu olmayan” ($\bar{X} = 2,27$), “1 çocuğu olan” ($\bar{X} = 2,22$) ve “2 çocuğu olan” ($\bar{X} = 2,23$) katılımcılar ile “4 çocuğu olan” ($\bar{X} = 2,57$) ve “5 $\geq$ çocuğu olan” ($\bar{X} = 2,60$) katılımcıların puanları arasında çocuk sayısı değişkenine göre anlamlı farklılık olduğu ve “çocuğu olmayan”, “1 çocuğu olan” ve “2

çocuğu olan” katılımcıların “ilgi eksikliği” alt boyutuna ilişkin puanlarının diğer iki gruptan daha düşük olduğu tespit edilmiştir (Tablo 12).

Yukarıdaki sonuçlarına bakıldığında, çocuk değişkenine göre “Boş Zaman Engelleri Ölçeği”nin alt boyutlarında çıkan anlamlı farklar incelendiğinde; çocuk sayısı arttıkça, kısıtlayıcılardan etkilenme oranlarının arttığını görmekteyiz. Bu açıdan bakıldığında; aile bireyleri bu tür etkinliklere beraber katılma yönünde bir eğitim almaları ve bu tarz etkinliklere yönlendirilmesinin, daha olumlu sonuçlar ortaya çıkacağı söylenilebilir.

Elde edilen analiz sonuçlarına göre, katılımcıların “birey psikolojisi” alt boyutuna ilişkin puanları eğitim seviyesi değişkenine göre anlamlı bir farklılık olduğunu göstermektedir. Sonuçlara göre, “hiçbir eğitim almamış” ($\bar{X} = 2,95$) katılımcılar ile “ilkokul mezunu” ($\bar{X} = 2,64$), “ortaokul mezunu” ($\bar{X} = 2,57$), “lise mezunu” ($\bar{X} = 2,33$), “üniversite mezunu” ($\bar{X} = 2,42$) ve “lisansüstü mezunu” ($\bar{X} = 2,34$) katılımcıların puanları arasında eğitim seviyesi değişkenine göre anlamlı farklılık olduğu ve “hiçbir eğitim almamış” katılımcıların “birey psikolojisi” alt boyutuna ilişkin puanlarının diğer beş gruptan daha yüksek olduğu tespit edilmiştir. “İlkokul mezunu” ($\bar{X} = 2,64$) katılımcılar ile “lise mezunu” ($\bar{X} = 2,33$), “üniversite mezunu” ($\bar{X} = 2,42$) ve “lisansüstü mezunu” ($\bar{X} = 2,34$) katılımcıların puanları arasında eğitim seviyesi değişkenine göre anlamlı farklılık olduğu ve “ilkokul mezunu” katılımcıların “birey psikolojisi” alt boyutuna ilişkin puanlarının diğer üç gruptan daha yüksek olduğu görülmektedir. Ayrıca “ortaokul mezunu” ($\bar{X} = 2,57$) katılımcılar ile “lise mezunu” ($\bar{X} = 2,33$) katılımcıların puanları arasında eğitim seviyesi değişkenine göre anlamlı farklılık olduğu ve “ortaokul mezunu” katılımcıların “birey psikolojisi” alt boyutuna ilişkin puanlarının “lise mezunu” olan katılımcıların puanlarından daha yüksek olduğu görülmektedir (Tablo 13).

Analiz sonuçlarına bakıldığında, katılımcıların “sosyal ortam/bilgi eksikliği” alt boyutuna ilişkin puanları eğitim seviyesi değişkenine göre anlamlı bir farklılık olduğunu göstermektedir. Sonuçlara göre, “lisansüstü mezunu” ($\bar{X} = 2,02$) olan katılımcılar ile “hiçbir eğitim almamış” ($\bar{X} = 2,67$), “ilkokul mezunu” ($\bar{X} = 2,63$), “lise mezunu” ($\bar{X} = 2,37$) ve “üniversite mezunu” ($\bar{X} = 2,57$) katılımcıların puanları arasında eğitim seviyesi değişkenine göre anlamlı farklılık olduğu ve “lisansüstü mezunu” olan

katılımcıların “sosyal ortam/bilgi eksikliği” alt boyutuna ilişkin puanlarının diğer dört gruptan daha düşük olduğu görülmektedir. “İlkokul mezunu” ($\bar{X} = 2,63$) olan katılımcılar ile “lise mezunu” ($\bar{X} = 2,37$) olan katılımcıların puanları arasında eğitim seviyesi değişkenine göre anlamlı farklılık olduğu ve “lise mezunu” olan katılımcıların “sosyal ortam/bilgi eksikliği” alt boyutuna ilişkin puanlarının “ilkokul mezunu” olan katılımcıların puanlarından daha düşük olduğu görülmektedir (Tablo 13).

ANOVA sonuçlarına göre, katılımcıların “tesisler/hizmet ulaşım” alt boyutuna ilişkin puanları eğitim seviyesi değişkenine göre anlamlı bir farklılık olduğunu göstermektedir. Sonuçlara göre, “lisansüstü mezunu” ($\bar{X} = 2,57$) olan katılımcılar ile “hiçbir eğitim almamış” ($\bar{X} = 3,19$), “ilkokul mezunu” ($\bar{X} = 3,04$), “ortaokul mezunu” ($\bar{X} = 3,01$), “lise mezunu” ($\bar{X} = 2,92$) ve “üniversite mezunu” ($\bar{X} = 2,80$) katılımcıların puanları arasında eğitim seviyesi değişkenine göre anlamlı farklılık olduğu ve “lisansüstü mezunu” olan katılımcıların “tesisler/hizmet ulaşım” alt boyutuna ilişkin puanlarının diğer beş gruptan daha düşük olduğu görülmektedir. “İlkokul mezunu” ($\bar{X} = 3,04$) olan katılımcılar ile “üniversite mezunu” ($\bar{X} = 2,80$) olan katılımcıların puanları arasında eğitim seviyesi değişkenine göre anlamlı farklılık olduğu ve “üniversite mezunu” olan katılımcıların “sosyal ortam/bilgi eksikliği” alt boyutuna ilişkin puanlarının “ilkokul mezunu” olan katılımcıların puanlarından daha düşük olduğu görülmektedir (Tablo 13).

Bir diğer bulgu incelendiğinde, katılımcıların “arkadaş eksikliği” alt boyutuna ilişkin puanları eğitim seviyesi değişkenine göre anlamlı bir farklılık olduğunu göstermektedir. “İlkokul mezunu” ($\bar{X} = 2,76$) olan katılımcılar ile “lise mezunu” ($\bar{X} = 2,53$), “üniversite mezunu” ($\bar{X} = 2,55$) ve “lisansüstü mezunu” ($\bar{X} = 2,46$), olan katılımcıların puanları arasında eğitim seviyesi değişkenine göre anlamlı farklılık olduğu ve “ilkokul mezunu” olan katılımcıların “arkadaş eksikliği” alt boyutuna ilişkin puanlarının diğer üç gruptan daha yüksek olduğu tespit edilmiştir (Tablo 13).

Yapılan tek yönlü varyans analizi sonuçlarına göre, araştırma grubunun “ilgi eksikliği” alt boyutuna ilişkin puanları eğitim seviyesi değişkenine göre anlamlı bir farklılık göstermektedir. Sonuçlara göre, “lisansüstü mezunu” ($\bar{X} = 2,02$) olan katılımcılar ile “hiçbir eğitim almamış” ($\bar{X} = 2,53$) ve “ilkokul mezunu” ($\bar{X} = 2,48$) olan katılımcıların puanları arasında eğitim seviyesi değişkenine göre anlamlı farklılık

olduğu ve “lisansüstü mezunu” olan katılımcıların “ilgi eksikliği” alt boyutuna ilişkin puanlarının diğer iki gruptan daha düşük olduğu tespit edilmiştir (Tablo 13).

Araştırmada elde edilen diğer bir bulgu ise “refah seviyesi” değişkenine göre, katılımcıların “sosyal ortam/bilgi eksikliği” alt boyutuna anlamlı bir farklılık olduğunu göstermektedir. Sonuçlara göre, refah seviyesi “çok kötü/kötü” ($\bar{X} = 2,63$) olan katılımcılar ile “normal” ($\bar{X} = 2,45$) ve “çok iyi/iyi” ($\bar{X} = 2,31$) olan katılımcıların puanları arasında refah seviyesi değişkenine göre anlamlı farklılık olduğu ve refah seviyesi “çok kötü/kötü” olan katılımcıların “sosyal ortam/bilgi eksikliği” alt boyutuna ilişkin puanlarının diğer iki gruptan daha yüksek olduğu tespit edilmiştir (Tablo 14).

Yine analiz sonuçlarına göre, katılımcıların “tesisler/hizmet ulaşım” alt boyutuna ilişkin puanları refah seviyesi değişkenine göre anlamlı bir farklılık olduğunu göstermektedir. Sonuçlara göre, refah seviyesi “çok kötü/kötü” ($\bar{X} = 3,11$) olan katılımcılar ile “normal” ($\bar{X} = 2,86$) ve “çok iyi/iyi” ($\bar{X} = 2,73$) olan katılımcıların puanları arasında refah seviyesi değişkenine göre anlamlı farklılık olduğu ve refah seviyesi “çok kötü/kötü” olan katılımcıların “tesisler/hizmet ulaşım” alt boyutuna ilişkin puanlarının diğer iki gruptan daha yüksek olduğu tespit edilmiştir (Tablo 14).

Diğer bir bulgu ise, katılımcıların “ilgi eksikliği” alt boyutuna ilişkin puanları refah seviyesi değişkenine göre anlamlı bir farklılık olduğunu göstermektedir. Sonuçlara göre, refah seviyesi “çok kötü/kötü” ($\bar{X} = 2,46$) olan katılımcılar ile “çok iyi/iyi” ($\bar{X} = 2,25$) olan katılımcıların puanları arasında refah seviyesi değişkenine göre anlamlı farklılık olduğu ve refah seviyesi “çok kötü/kötü” olan katılımcıların “ilgi eksikliği” alt boyutuna ilişkin puanlarının “çok iyi/iyi” olan katılımcıların puanlarından daha yüksek olduğu görülmektedir (Tablo 14).

Eğitim ve refah değişkenine göre “Boş Zaman Engelleri Ölçeği”nin alt boyutlarında çıkan anlamlı farklar incelendiğinde; genel anlamda eğitim seviyesinin artmasırefah seviyesinin artmasıyla doğru orantılı olduğu söylenebilir. Eğitim ve refah seviyelerindeki yükselmelerle beraber bireylerin kısıtlayıcılardan etkilenme oranlarının azaldığı tespit edilmiştir (Tablo 13-14). Rekreatif etkinliklere katılımı eğitim ve refah seviyesinin önemli bir etken olduğu yapılan çalışmalarda görülmektedir (Lee ve ark., 2001; Gürbüz, 2006; Güngörmüş, 2007; Ardahan, 2013).Gratton (2001) yaptığı araştırma sonucunda, bireylerin rekreasyonel katılımındaki en önemli faktörün “para” olduğunu belirtmiştir. Yine Johnson ve arkadaşlarının(2001) yaptıkları çalışmada ise,

kullanıcıların az paralarının olmasının onları etkileyen başlıca kısıtlayıcı olduğunu belirtmiştir. Çalışmada para önemli bir kısıtlayıcı olduğu sonucu ortaya çıkmıştır. Bu da çalışmamızla doğru orantıdadır. Gerek eğitim seviyesinin yükselmesi gerekse refah seviyesinin artması kısıtlayıcıların azalmasına işaret ettiği söylenebilir.

ANOVA sonuçlarına göre, katılımcıların “zaman” alt boyutuna ilişkin puanları haftalık boş zaman süresi değişkenine göre anlamlı bir farklılık olduğunu göstermektedir. Sonuçlara göre, haftalık boş zaman süresi “1-5 saat” ($\bar{X} = 2,84$) olan katılımcılar ile “6-10 saat” ($\bar{X} = 2,66$), “11-15 saat” ($\bar{X} = 2,60$) ve “15 $\geq$ saat” ($\bar{X} = 2,50$) olan katılımcıların puanları arasında haftalık boş zaman süresi değişkenine göre anlamlı farklılık olduğu ve haftalık boş zaman süresi “1-5 saat” olan katılımcıların “zaman” alt boyutuna ilişkin puanlarının diğer üç gruptan daha yüksek olduğu tespit edilmiştir (Tablo 15). Koçak’ın(2005) yaptığı çalışmada, lisans öğrencileri, akademik personel ve idari personelin boş zamanlarında tüm gruplar için “zamanın azlığı” faktörü fiziksel aktivitelere katılmamalarında birinci sıradaki engel olarak tespit edilmiştir. Bu sonuç çalışmamızla örtüşmektedir. Haftalık boş zaman süresi az olan katılımcılar çok olan katılımcılardan “zaman” alt boyutunda daha çok etkilenmektedirler.

Sonuç olarak; araştırma grubumuzun sahip olduğu boş zaman sürelerinin yetersiz olduğu, bu süreleri kullanırken zorluk çektikleri, genelde boş zaman sürelerini pasif etkinliklerde değerlendirdikleri, ilin rekreasyonel alanlarının yetersiz olduğu, büyük bir çoğunluğun spor tesislerine üye olmadıkları sonucuna ulaşılmıştır.

Araştırmanın dizaynındaki temel amaçlardan biri olan ve halkın boş zamanlarını engelleyen faktörlerin başında “sosyal ortam/bilgi eksikliği” faktörünün yer aldığı ve bunu sırasıyla; “birey psikolojisi”, “arkadaş eksikliği”, “tesisler/hizmet ulaşım” ve “ilgi eksikliği” faktörlerinin izlediği ve “zaman” faktörünün ise sıralamanın sonunda yer aldığı tespit edilmiştir.

Araştırmada kullanılan ölçeğin 6 alt boyutunda katılımcıların, cinsiyet ve medeni hale göre farklılığı test etmek için yapılan independentsamples t-test analizi sonuçlarına göre; cinsiyete göre “birey psikolojisi”, “sosyal ortam/bilgi eksikliği”, “tesisler/hizmet ulaşım” ve “arkadaş eksikliği” alt boyutlarında, medeni hale göre ise, “birey psikolojisi”, “tesisler/hizmet ulaşım” ve “zaman” alt boyutlarında anlamlı

farklılıklar olduğu tespit edilmiştir. Ayrıca, yapılan ANOVA sonuçlarına göre ise yaş, çocuk sayısı, eğitim seviyesi, refah seviyesi ve haftalık boş zaman sürelerine göre çeşitli alt boyutlarda anlamlı farklılıklar olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Bu sonuçlardan hareketle aşağıdaki öneriler verilebilir.

- Bireylerin ve toplumların sosyal yaşantılarında önemli bir yeri olan rekreatif faaliyetlerin organizasyonunda yerel yönetimlerin fonksiyonel olmasının gerektiği söylenebilir.
- Gerek yaz gerekse kış turizminin önemli olduğu bu coğrafyada yerel yönetimler, üniversite öncülüğünde kamu kurum ve kuruluşları ve özel teşebbüsler tarafından rekreasyonel aktivitelere teşvik güçlü bir şekilde desteklenmeli ve projeler artırılmalıdır.
- Yapılan tesislerin tanıtım reklam faaliyetleri eksiksiz yapılarak; halk rekreasyonel etkinliklerin önemini kavrayabilmesi için bilinçlendirilmeli, organizasyonlar tüm bireylere duyurulmalı ve katılımlar için engel teşkil edecek sorunların (ulaşım, para vb.) ortadan kaldırılması sağlanmalıdır.
- Rekreasyon eğitimi ve felsefesi, lise ve üniversite öğrencileri için akademik eğitimin bir parçası olarak yer almalıdır. Bu eğitimle beraber rekreasyonel engelleri aşabilecek bilgili ve deneyimli bireyler yetiştirilmelidir.

KAYNAKÇA

- Abadan, N. (1961). *Üniversite Öğrencilerinin Serbest Zaman Faaliyetleri*, Ankara: Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Yayınları Ajans Türk Matbaası.
- Adair, J. ve Adair, T. (1999). *Etkili Zaman Yönetimi* (Çev: Güngör, B), Ankara: Öteki Yayınevi.
- Addington, Ö. E. (1993). *%100 Düşünce Gücü* (Çev: Kaya, B. Ç.), İstanbul: Akaşa Yayınları.
- Akatay, A. (2003). “Örgütlerde Zaman Yönetimi”, *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, Sayı: 10, 282 - 300.
- Alay, S. (2000). *Relationship Between Time Management and Academic Achivement of Selected University Students*, Yüksek Lisans Tezi, ODTÜ, Ankara
- Alexandris, K. ve Carroll, B. (1997). “Demographic Differences in the Perception of Constraints on Recreational Sport Participation: Results from a Study in Greece”. *LeisureStudies*; 16: 107 - 125.
- Alexandris, K., Tsorbatzoudis, C. ve Grouios G. (2002). “Perceived Constraints on Recreational Sport Participation: Investigating their Relationship with Intrinsic Motivation, Extrinsic Motivation and Amotivation”. *Journal of Leisure Research*, 34, 233 - 252.
- Applebaum, H. (1997). “İş ve Boş Zaman”, (Çev.: Saatçioğlu N.), (Ed.: Şimşek, I.) 4 *Cogito (Üç Aylık Düşünce Dergisi)*, 12, 47 - 51.
- Arabacı, R. ve Çankaya C. (2007). “Beden Eğitimi Öğretmenlerinin Fiziksel Aktivite Düzeylerinin Araştırılması”, *Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, XX (1), 1 - 15.
- Ardahan, F. (2013). Rekreatyoneel Egzersize Güdöleme Ölçeği'nin (REMM) Çeşitli Demografik Değişkenlere Göre İncelenmesi: Antalya Örneği. *Pamukkale Journal of SportSciences* 4(2), 1-15.
- Aslan, N. (2005). *Üniversite Öğrencilerinin Boş Zaman Değerlendirme Eğilimi: Öğretmen Yetiştiren Kurumlarda Karşılaştırmalı Bir Araştırma* (2. Baskı), İzmir: Ege Üniversitesi Yayınları.
- Aslantürk, Z. ve Amman, T. (1999). *Sosyoloji*, İstanbul: Marmara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Vakfı Yayınları.
- Astrand, P. O. (1988). “From Exercise Physiology to Preventive Medicine”. *Ann Clin Res*,

20, 10 - 17.

- Balcı, V., Demirtaş, M., Gürbüz, P., İlhan, A., ve Ersöz, V. (2002). “Ankara’daki Üniversite Öğrencilerinin Boş Zaman Etkinliklerine Katılımlarının Araştırılması”, 7. Uluslararası Spor Bilimleri Kongresi, (27-29 Ekim 2002), *Bildiri Kitabı*, 123 - 131, Antalya.
- Baltaş, A. ve Baltaş, Z. (2005). *Başarılı ve Sağlıklı Olmak İçin Stres ve Başa Çıkma Yolları* (20. Baskı), İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Beyer, E. (1987). *Dictionary of SportScience*, Hoffman, Schorndorf.
- Bull, C., Hoose, J. ve Wheet, M. (2003). *Introduction to Leisure Studies*, Prentice Hall, Essex.
- Can, H. (1994). *Organizasyon ve Yönetim* (3. Baskı), Ankara: Siyasal Kitabevi.
- Cooper, C. L. ve Cartwright, S. (1994). “Stress-Management Interventions in the Workplace: Stress Counselling and Stress Audits”. *British Journal of Guidance and Counselling*, 22 (1), 65 - 73.
- Crawford, D. ve Godbey G. (1987). “Reconceptualizing Barriers to Family Leisure”. *Leisure Sciences*, 9, 119 - 127.
- Crompton J. L. ve Kim S. S. (2004). “Temporal Changes in Perceived Constraints to Visiting State Parks”. *Journal of Leisure Research*, 36(2), 160 - 182.
- Çakıroğlu, H. (1998). *Beden Eğitimi Dersi ve Diğer Dersler Açısından Okullarda Ders Dışı Faaliyetlerin Durumu Eğitsel Kollar ve Faaliyetleri*, Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Beden Eğitimi ve Spor Anabilim Dalı, İstanbul.
- Çakmaklı, K. (2002). *Sıkıntılarımızı Yenebilme Sanatı* (2. Baskı), İstanbul: Nobel Tıp Kitabevleri.
- Çerez, H., Yılmaz, Ş. ve Dinçer, Ö. (2006). “Antalya Merkez Emniyet Teşkilatında Görev Yapan Emniyet Mensuplarının Rekreatyon Etkinliklerine Katılımlarının İncelenmesi”, 9. Uluslararası Spor Bilimleri Kongresi (3-5 Kasım 2006), *Bildiri Kitabı*, 1 - 3, Muğla.
- Çınar, V. ve Sanioğlu, A. (2001). *Farklı Branşlardaki Beden Eğitimi ve Spor Yüksek Okulu Öğrencilerinin Rekreatyon Faaliyetlerine Katılımlarının Değerlendirilmesi*. Yüksek Lisans Tezi. Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

- Çolakoğlu, T. (2005). “Üniversite Öğretim Elemanlarının Boş Zaman Alışkanlıklarını Değerlendirmeleri Üzerine Bir Araştırma”, *Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 25/1, 247 - 258.
- Çoruh, Y. (2013). Üniversite Öğrencilerinin Rekreatif Eğilimleri ve Rekreatif Etkinliklere Katılımına Engel Olan Faktörler: Ağrı İbrahim Çeçen Üniversitesi Örneği. *Doktora Tez*.
- Çubuk, M. (1984). *Turizmin Dinlenme Eğlenme ve Boş Zaman Değerlendirme ile Bütünleşmesi*, İstanbul: MSÜ Yayını.
- Demiray, U. (1987). *Açıköğretim Fakültesi Öğrencilerinin Boş Zamanlarını Değerlendirme Eğilimleri*, Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayını.
- Diener, E. (2000). “Subjective Well-Being”, *American Psychologist*, 55 (1), 34 - 39.
- Dikkaya, M. (1979). *Termalizm ve Termal Turizm ve Aydın Yöresinde Termal Ürün Pazarlaması*, Yüksek Lisans Tezi, Ege Üniversitesi, İzmir.
- Doğan, İ. (2002). *Sosyoloji: Kavramlar ve Sorunlar* (5. Baskı). Ankara: Pegem A Yayıncılık.
- Dorwart, C. E., Leung, Y. F. ve Moore, R. (2004). “Managing visitors’ perceptions”. *ParksRecreat*, 5, 24 - 31.
- Elias, N. (2000). *Zaman Üzerine* (I. Baskı), (Çev: Atayaman, V.), İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Erbesler, A. (1987). *İşgücünün Zaman Kullanımı ve İş Verimliliğini Etkileyen Sosyo-Ekonomik Faktörler*, Ankara: Milli Prodüktivite Merkezi Yayınları.
- Eren, E. (2001). *Yönetim ve Organizasyon* (Genişletilmiş 5. Baskı), İstanbul: Beta Yayınları.
- Ergül, K. (2008). *Üniversite Gençliğinin Sportif Rekreatif Etkinliklerine Yönelik İlgi ve Katılma Düzeylerinin Belirlenmesi*, Yüksek Lisans Tezi, Celal Bayar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Manisa.
- Erkal, M. (1981). *Sosyolojik Açından Spor*, İstanbul: Filiz Kitabevi.
- Erkan, N. (1975). *Boş Zamanları Değerlendirme* (Ders Notları), Ankara.
- Eroğlu, F. (2000). *Davranış Bilimleri*, İstanbul: Beta Basım Yayın Dağıtım.
- Gratton, C. (2001). *Economics of Sport and Recreation*. London: Spon Pres.
- Gültekin, E. (2008). *Serbest Zaman Etkinlikleri içinde Müzikli Etkinliklerin Yeri*

- (Sakarya Mahallesi Örneği), Yüksek Lisans Tezi, Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sakarya.
- Güngörmüş, H. A. (2007). *Özel Sağlık-Spor Merkezlerinden Hizmet Alan Bireyleri Rekreatif Egzersize Götüren Faktörler*, Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Gürbüz, B. (2006). *Kentsel Yaşam Sürecinde Rekreatif Katılım Sorunları*, Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Gürbüz, B., Özdemir, S., Sarol, H. ve Karaküçük, S. (2010). "Comparison of Recreational Behaviors of Individuals with regard to Demographic Variables". *Series Physica and Sport / Science, Movement and Health* 10(2), 876 - 880.
- Gürbüz, B.; Yenel, F.; Akgül, B. M. ve Karaküçük, S. (2010). "Measuring Constraints to Leisure Activities: Demographic Differences". *Series Physical and Sport/Science, Movement and Health*. 10(2), 362 - 365.
- Haase, A.; Steptoe, A.; Sallis, J. F. ve Wardle, J. (2004). "Leisure-Time Physical Activity in University Students From 23 Countries: Associations with Health Beliefs, Risk Awareness, and National Economic Development". *Preventive Medicine*, 39(1), 182 - 190.
- Hacıoğlu, N.; Gökdeniz, A. ve Dinç, Y. (2003). *Boş Zaman & Rekreatif Yönetimi, Örnek Animasyon Uygulamaları*. Ankara: Detay Yayıncılık.
- Hazar, A. (2003). *Rekreatif ve Animasyon* (2. Baskı), Ankara: Detay Yayınları.
- Henderson, K. A. (1990). "Anatomy is not Destiny: A Feminist Analysis of the Scholarship on Women's Leisure", *Leisure Sciences*, 12, 229 - 236.
- Howe, N. E. (2002). "The Origin of Humor", *Medical Hypotheses*, 59(3), 252 - 254.
- (<http://www.gezilecekyer.org/tortum-selalesi-nerede-tortum-selalesi-hakkinda-bilgi/>), (Erişim Tarihi ; 05 Haziran 2016)
- (<http://www.goerzurum.net/erzurum-da-turizm/erzurum-da-eko-agro-ve-aktif-turizm/>), (Erişim Tarihi ; 05 Haziran 2016)
- (<http://www.goerzurum.net/erzurum-da-turizm/erzurumda-doga-sporlari/>), (Erişim Tarihi ; 05 Haziran 2016)
- (<http://www.goerzurum.net/erzurum-da-turizm/erzurum-da-kis-turizmi/>), (Erişim Tarihi ; 05 Haziran 2016)
- (<http://www.goerzurum.net/erzurum-da-turizm/erzurum-da-kultur-ve-kreatif-turizm/>), (Erişim Tarihi ; 05 Haziran 2016)
- (<http://www.goerzurum.net/erzurum-da-turizm/erzurumda-termal-ve-saglik-turizmi/>), (Erişim Tarihi ; 05 Haziran 2016)

(http://lalezartermal.com/sayfa-hakkimizda_1.html), (Erişim Tarihi ; 05 Haziran 2016)

Jackson, E. L. (1988). “Leisure Constraints: A Survey of Past Research”.

Leisure Sciences, 10, 203 - 215.

Johnson, C. Y.;Bowker, J. M. ve Cordell, K. (2001). “Outdoor Recreation Constraints:

An Examination of Race, Gender, and Rural Dwelling”. *Southern Rural Sociology*, 17, 111 - 133.

Jones, K. (2000). *Zamanı Kullanma*, (I. Baskı), (Çev: Akkoyunlu, A.C.). İstanbul:

Doğan Kitapçılık.

Juniu, S.;Samdahl, D.M.; Scott, D. ve Weissinger, E. (2000). “Down shifting:

Regaining the Essence of Leisure”, *Journal of Leisure Research*, 32(1), 69 - 73.

Kara F.M. ve Özdedeoğlu B. (2013). Serbest Zamanda Sıkılma Algısı ve Boş Zaman

Engelleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi. III. Rekreasyon Araştırmaları

Kongresi, 5-7 Kasım, Eskişehir, Türkiye, 528-534.

Karaküçük, S. (2005). *Rekreasyon (Boş Zamanları Değerlendirme) “Kavram, Kapsam*

ve Bir Araştırma (5. Baskı), Ankara: Gazi Kitabevi.

Karaküçük, S. ve Ekenci, G. (1995). “Okulların Boş Zamanları Değerlendirme

(Rekreasyon) Eğitimindeki Rolü”, *Milli Eğitim Dergisi*, 128, 62 - 66.

Karaküçük, S. ve Gürbüz, B. (2007). *Rekreasyon ve Kent(li)leşme*. Ankara: Gazi

Kitabevi.

Kaya, S. (2003). *Yetiştirme Yurdunda Kalan Gençlerin Boş Zamanlarını Değerlendirme*

Eğilimi ve Etkinliklerin Sosyalleşmeye Etkisi, Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi

Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

Kılbaş - Köktaş, Ş. (2003). *Rekreasyon* (3. Baskı), Ankara: Nobel Yayınları.

Kır, İ. (2007). “Yüksek Öğretim Gençliğinin Boş Zaman Etkinlikleri: KSÜ Örneği”,

Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 17/2, 307 - 328.

Kıroğlu, E. (2007). *Erzurum Kenti ve Yakın Çevresindeki Bazı Rekreasyon Alanlarının*

Görsel Peyzaj Kalitesi Yönünden Değerlendirilmesi, Yüksek Lisans Tezi,

Atatürk Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Erzurum.

Kilpatrick, M.;Heberd, E. ve Bartholomew, J. (2005).

- “College Students Motivation for Physical Activity: Differentiating Mensand Womens Motives for Sport Partipication and Exercise”, *Journal of AmericanCollegeHealth*, 54 (2), 87 - 94.
- Koçak, S. (2005). Perceived Barriers to Exercise Among University Members. *Journal of theInternational Council for Health Physical Education, Recreation, Sport and Dance* 41(1), 34-36.
- Koçer, İ. (1977). *Eğitim Tarihi*, Ankara: Ankara Üniversitesi Yayını.
- Kropoktin, P. (1997). “Keyifli İş” (Çev: Saatçioğlu, N.), *Üç Aylık Düşünce Dergisi*, Ankara: Yapı Kredi Yayınları, 12-53.
- Lakein, A. (1997). *Zaman Hayattır*. İstanbul: Rota Yayınları.
- Lee, J. Scott, D. ve Floyd, M.F. (2001). Structuralinequalities in outdoor recreation participation: A multiplehierarchystratification perspective, *Journal of LeisureResearch*, 33 (4): 427-449.
- Luetkens, S. A. (2004). “The Integration of Physical Activity andSocialYouthWork-CommonGoalsandSynergyEffects of TwoDiscreteSocialSystem?” *International Conference on Leisure, Tourism&Sport-Education, Integration, Innovation, Cologne, Germany, March, 18 - 21.*
- Mackenzie, R. A. (1985). *Zaman Tuzağı-Zamanı Nasıl Denetlersiniz*, (Çeviren: Güneri Y), İstanbul: İlgı Yayıncılık.
- Mete, B. ve Ağaoğlu, S. A. (2003). “Ondokuz Mayıs Üniversitesi Kurupelit Kampüsü Akademik ve İdari Personelin Rekreatif Aktivitelere Katılım ve Bakışaçılarının İncelenmesi”, *Beden Eğitimi ve Sporda Sosyal Alanlar Kongresi*, Ankara, 421 - 426.
- Mirzeoğlu, N. (2003). *Spor Bilimlerine Giriş*, Ankara: Bağırhan Yayınevi.
- Müderrişoğlu, H.; Kutay, E. L. ve Eşen, S. Ö. (2005). “Kırsal Rekreasyonel Faaliyetlerde Kısıtlayıcılar”, *Tarım Bilimleri Dergisi*, 11(1), 40 - 44.
- Nadirova, A. (2000). *UnderstandingLeisureDecisionMaking: An Integrated Analysis of RecreationParticipation, AnticipatedLeisureBenefits, EnvironmentalAttitudes, LeisureConstraintsandConstraintsNegotiation*, Doctoral. University of Alberta, Alberta.
- Önal, A. (2007). *Ev Hanımlarının Rekreasyon Faaliyetlerine Katılımlarının Ve Beklentilerinin Tespiti*, Yüksek Lisans Tezi, Sakarya Üniversitesi Sosyal

- Bilimleri Enstitüsü, Sakarya.
- Özdemir, A. S. (2006). *Zonguldak İli Türkiye Taş Kömürü Kurumu Genel Müdürlüğü'nde Çalışan Yer Altı İşçilerinin Boş Zamanlarını Değerlendirme Alışkanlıklarının Belirlenmesi*, Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Özgen, H. ve Doğan, S. (1997). "Zaman Yönetiminde Yeni Yönetim ve Organizasyon Yaklaşımları", *Standard Ekonomik ve Teknik Dergi*, 36(425), 136 - 145.
- Özkan, B. ve Adnan K. (1992). "İzmir Kuş Cennetinin Rekreatif Turizm Yönünden Önemi", *Turizm Yıllığı*, İzmir.
- Pulur, A. (2003). "Üniversitede Görev Yapan Öğretim Elemanları ve İdari Personellerin Boş Zamanlarını Sporla Değerlendirme Eğilimlerinin Araştırılması (Kırıkkale Örneği)", *Beden Eğitimi ve Sporda Sosyal Alanlar Kongresi*, Ankara.
- Püsküllüoğlu, A. (2004). *Türkçe Sözlük* (2. Baskı), Ankara: Arkadaş Yayınevi.
- Rastegary, H. ve Landy, F. J. (1993). "The Interactions Among Time Urgency, Uncertainty, and Time Pressure". in: *Time Pressure and Stress in Human Judgment and Decision Making*. (Ed: Svenson, O. ve Maule, A.), New York: Plenum Press. 217 - 239.
- Roberts, K. (2006). *Leisure in Contemporary Society*. London: Cabi Publishings.
- Sabuncuoğlu, Z. ve Paşa, M. (1992). *Zaman Yönetimi*, Bursa: Ezgi Yayınları.
- Sabuncuoğlu, Z. ve Tüz, M. (2001). *Örgütsel Psikoloji*, Bursa: Ezgi Yayınları.
- Sağcan, M. (1986). *Rekreatif ve Turizm*, İzmir: Cumhuriyet Basımevi.
- Saruhan, G. ve Göksoy, F. (2013). Araştırma Görevlilerinin Sağlığı Geliştirici Davranışları ve Boş Zamanlarını Değerlendirme Durumlarının İncelenmesi. III. Rekreatif Araştırmaları Kongresi, 5-7 Kasım, 11-17, Eskişehir, Türkiye.
- Scott, D. (1993). *Zamanı İyi Değerlendirmek*, (Çev: Ağıraltıoğlu, N.), Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları.
- Shinn, G. (2004). *Motivasyonun Mucizesi* (8. Baskı) (Çev: Kaplan U.), İstanbul: Sistem Yayıncılık.
- Smith, J. (1998). *Daha İyi Nasıl... Zaman Yönetimi* (I. Baskı), (Çeviren: Çimen A), İstanbul: Timaş Yayınları.

- Stebbins, R. A. (2005). "ChoiceandExperientialDefinitions of Leisure". *LeisureSciences*, 27(4), 349 - 352.
- TDK. (2005). *Türkçe Sözlük* (10. Baskı). Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Temir, Ö. ve Gürbüz, B. (2012). "Rekreasyonel Aktivitelere Katılımın Önündeki Engellerin İncelenmesi". *I. Rekreasyon Araştırmaları Kongresi*. Majesty Mirage Park Resort Kemer, Antalya, 1040 - 1045.
- Tezcan, M. (1985). "Ülkemizde Orta Öğrenim Gençliği Açısından Boş Zamanların Değerlendirilmesi", *Türk Dili*, XVIII (398), 117 - 119.
- Tezcan, M. (1993). *Sosyolojiye Giriş: Temel Kavramlar*, Ankara: Teksir-Dizgi-Fotokopi-Ofset Tesisleri.
- Tolukan, E. (2010). Özel Yetenekle İlgili Bölümlerde Okuyan Üniversite Öğrencilerinin Rekreasyonel Aktivitelere Katılımlarına Engel Olabilecek Unsurların Belirlenmesi. Yüksek Lisans. Niğde Üniversitesi, Niğde.
- Torkildsen, G. (2005). *Leisureand Recreation Management*, (5th Edition), Routledge, London.
- Tunçel, E. F. (1999). *Ortaöğretim Kurumlarında Görev Yapan Öğretmenlerin Boş Zamanlarını Değerlendirme Alışkanlıklarında Sporun Yeri (İzmir İli Örneği)*, Yüksek Lisans Tezi, Ege Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, İzmir.
- Yetim, A. A. (2005). *Sosyoloji ve Spor*. İstanbul: Yaylacık Matbaası.
- Yılmaz, A. ve Aslan, S. (2002). "Örgütsel Zaman Yönetimi", *Cumhuriyet Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 3(1), 25 - 46.
- Yılmaz, H.; Yılmaz, S. ve Yıldız, N. D. (2003). "Determination of The Recreational Demands And Tendencies of the People in the City Center of Kars", *Journal of theFaculty of Agriculture*, 34/4, 353 - 360.
- Yılmaz, Ş.;Küçüktopuzlu, F. ve Çerez, H. (2006). "The Recreational Activity Conditionand Level of Satisfaction of Individuals in Antalya City", 9. *Uluslararası Spor Bilimleri Kongresi*, 3-5 Kasım, Muğla.